

Vichtis kommun

LP2016

Lokal läroplan för den grundläggande utbildningen, kapitel 14

Sivistyslautakunt

a

XX.XX.2018

Innehåll

Innehåll.....	2
14.2 Mångsidig kompetens i årskurs 3–6	4
14.3 Frågor som avgörs på lokal nivå	7
14.4 Läroämnena i årskurs 3–6	8
14.4.1 Modersmål och litteratur.....	9
14.4.3 Främmande språk, A2 lärokurs engelska	39
14.4.5 Omgivningslära	66
14.4.6 Religion	86
14.4.7 Livsåskådningskunskap	95
14.4.8 Historia	100
14.4.9 Samhällslära.....	108
14.4.10 Musik	115
14.4.11 Bildkonst.....	124
14.4.12 Slöjd	134
14.4.13 Gymnastik.....	143
14.4.14 ELEVHANDLEDNING.....	154

KAPITEL 14 ÅRSKURS 3–6

14.1 Övergången mellan årskurs 2 och 3 och uppdraget i årskurs 3–6

Utöver de gemensamma uppgifterna har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.

Övergången mellan årskurs 2 och 3

Vid övergången är det viktigt att försäkra sig om att eleven behärskar de grundfärdigheter som förutsätts i studierna och att stärka varje elevs självförtroende som skolelev. I synnerhet ska elevernas läs- och skrivfärdigheter, matematiska färdigheter och studiefärdigheter stödjas. Det blir allt viktigare att utveckla förmågan att arbeta självständigt och i grupp och att ta ansvar för sitt lärande. Skolan ska tillsammans med hemmen stödja eleverna att lyckas i skolarbetet. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om skolans språkprogram och om hur studierna ordnas, om de nya läroämnena som inleds i årskurs 3 och eventuella valfria eller frivilliga studier. Tillsammans ska man fundera över de krav som studierna ställer och över hur det känns att eventuellt ansluta sig till en ny grupp. Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före årskurs tre.

Årskurs 3–6: Att utvecklas som elev

Det särskilda uppdraget i årskurs 3–6 är att utveckla färdigheten att lära sig och att identifiera och utveckla sin studieteknik och sina studiefärdigheter. Eleverna ska uppmuntras att acceptera sig själva, att uppfatta sina gränser och rättigheter och vid behov försvara dem samt att värna om sin egen trygghet och säkerhet. De ska handledas att förstå sina skyldigheter och sitt ansvar. De ska också uppmuntras att på ett konstruktivt sätt uttrycka sina åsikter och att utveckla sina kommunikativa färdigheter. Mobbning och diskriminerande beteende ska inte tillåtas. Elevernas intresse för frågor om etik och moral ska utnyttjas genom att skapa tillfällen att diskutera och reflektera och öva sig att delta och ta ansvar. Eleverna ska uppmuntras att göra val utifrån sina förutsättningar och undvika könsbundna val. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid elevernas behov av handledning och stöd. I årskurserna 3–6 ska undervisningen stärka och komplettera de grundläggande färdigheter som eleverna tillägnat sig i de lägre årskurserna och ge dem nya kunskaper. Antalet läroämnena ökar och man strävar efter att hitta naturliga situationer för helhetsskapande undervisning. De mångvetenskapliga lärområdena stärker samarbetet mellan läroämnena och erbjuder eleverna möjligheter till för åldern viktiga upplevelser. Med hjälp av mångvetenskapliga lärområden kan sättet att arbeta bli alltmer funktionellt och förutsättningarna för praktiskt och undersökande lärande i olika lärmiljöer ökar. Elevernas delaktighet i planeringen ökar. De mångvetenskapliga lärområdena ger eleverna möjlighet att arbeta tillsammans, att uttrycka sig och att delta i för gruppen meningsfull verksamhet.

Övergången mellan årskurs 6 och 7

Övergången från årskurs sex till årskurs sju förutsätter systematiskt samarbete mellan skolans eller skolornas personal, att nödvändig information om undervisningen överförs samt att man känner till lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Kommunikation mellan hem och skola betonas vid övergången. Övergången innebär ofta att eleverna måste anpassa sig till en ny grupp, nya lärare och en ny miljö. Det är skolans uppgift att se till att arbetssätten och bedömningsmetoderna även i dessa årskurser är

anpassade till elevernas ålder och förutsättningar. Det är viktigt att både hemma och i skolan se till att eleverna också känner sig trygga och samtidigt uppmuntra dem att möta nya utmaningar. Många val gällande framtiden blir aktuella för eleverna. Det är viktigt att lyssna till och respektera eleverna och låta dem vara med och påverka beslut som gäller dem själva,

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före eleven börjar i årskurs sju.

14.2 Mångsidig kompetens i årskurs 3–6

De allmänna målen för mångsidig kompetens fastställs i kapitel 3. I det följande beskrivs de aspekter gällande målen som betonas i årskurserna 3-6.

Utvecklingen av mångsidig kompetens ska systematiskt fortsätta. Målet är att eleven genom att utveckla olika kompetenser ska förbättra förutsättningarna för att lära känna och uppskatta sig själv och forma sin identitet. Den egna identiteten utvecklas i samspel med andra människor och omgivningen. Att ha vänner och känna sig accepterad är mycket viktigt. I den här åldern är eleverna särskilt mottagliga för att tillägna sig en hållbar livsstil och reflektera över betydelsen av hållbar utveckling.

Förmåga att tänka och lära sig (K1)

Undervisningen ska stärka förmågan att ställa frågor och söka svar självständigt och tillsammans med andra genom att iakttä och använda olika informationskällor och hjälpmedel. Samtidigt stärks elevernas förmåga att se saker ur olika perspektiv, komma på nya idéer och småningom lära sig granska information kritiskt. Eleverna ska handledas att lägga märke till växelverkan och samband mellan olika fenomen. De ska spöras att lyssna på andras åsikter och samtidigt reflektera över sin egen kunskap. Man gör eleverna uppmärksamma på att de kan tillägna sig kunskap på många olika sätt till exempel genom att dra medvetna slutsatser eller intuitivt utgående från egna erfarenheter. Kollaborativt lärande, med andra ord arbete parvis och i grupp, och kommunikation som stödjer lärande, ska mångsidigt användas och förmågan att arbeta tillsammans med andra ska stödjas. Tankeförmågan ska tränas med hjälp av problemlösnings- och slutledningsuppgifter och med arbetssätt som utnyttjar och främjar elevernas nyfikenhet, fantasi, uppfinningsrikedom och aktivitet. Eleverna ska spöras att använda sin fantasi till kreativa lösningar och till att tänka utanför befintliga gränser.

Färdigheten att lära sig ska stärkas i alla undervisningssituationer. Eleverna ska lära sig uppfatta på vilka sätt de naturligtast lär sig och att fästa uppmärksamhet vid sina studiesätt. Eleverna ska fortsättningsvis öva sig att planera och ställa upp mål för arbetet och att utvärdera arbetet och framstegen. De ska handledas att förstå hur studieframgången påverkas när man regelbundet gör sina hemuppgifter samt att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov. Eleverna ska få hjälp med att uppfatta mål och val som anknyter till deras studier och uppmuntras att tala om dem med sina vårdnadshavare.

Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

Eleverna ska handledas att lära känna och värdesätta sina sociala, kulturella, religiösa, konfessionella och språkliga rötter samt att fundera/reflektera över sin bakgrund och roll i generationskedjan. I skolarbetet

bekantar man sig med skol- och hembygds-kulturen förr och i dag och med kulturmiljöns förändring och mångfald. Eleverna ska handledas att identifiera och värdesätta kulturarvet och att vara med och skapa ny kultur. De ska ges möjligheter att uppleva och tolka konst och kultur. Att analysera mediekulturen samt iakttä och reflektera över mediernas påverkan är viktigt i de här årskurserna. I skolarbetet ska eleverna få kunskap om vad konventionerna om mänskliga rättigheter betyder i samhället och i världen och i synnerhet fördjupa sig i Konventionen om barnets rättigheter. Eleverna ska handledas att högakta och försvara de mänskliga rättigheterna.

Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt och att njuta av glädjen att skapa och uttrycka sig. De ska ges möjligheter till internationellt samarbete och att jämföra olika traditioner och kulturer.

Undervisningen ska stödja eleverna att växa till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på ett mångsidigt sätt även med ringa språkkunskaper. Kommunikation, samarbete och gott uppförande tränas mångsidigt och eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor ur olika perspektiv. Skolarbetet ska ge eleverna tillfälle att träna sina sociala och praktiska färdigheter, sin uppfinningsrikedom och sin planerings- och uttrycksförmåga. Eleverna ska uppmuntras att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor, åsikter, tankar och idéer.

Vardagskompetens (K3)

Eleverna ska ges tillfälle att träna tidshantering, gott uppförande och handlingssätt som påverkar det egna och det gemensamma välbefinnandet och egen och andras trygghet och säkerhet. Eleverna ska lära sig ta ansvar både för att lärmiljön är snygg och trivsamt och för att atmosfären i gruppen är god samt vara med och utarbeta gemensamma regler och utveckla arbetssätten i skolan. Genom att arbeta tillsammans kan eleverna utveckla sina emotionella och sociala färdigheter. I samband med spel, lekar och gemensamma uppgifter ska eleverna lära sig förstå betydelsen av regler, avtal och förtroende och få öva sig att fatta beslut. Eleverna ska stödjas att röra sig självständigt i en allt större omgivning och i kollektivtrafik. Det är särskilt viktigt att koncentrera sig på cykelväg och hur man värnar om sin egen och andras säkerhet i trafiken. Eleverna ska handledas att använda ändamålsenlig säkerhets- och skyddsutrustning och lära känna de centrala säkerhetssymbolerna. Tillsammans ska man diskutera betydelsen av att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet och lära sig hur man gör detta i praktiken. I skolan övar man sig i att agera i olika riskfyllda situationer.

I undervisningen granskas teknikens mångfald och betydelse. Eleverna söker information om den tekniska utvecklingen och hur den påverkat olika livsområden och miljöer. Eleverna ska handledas att använda teknik på ett ansvarsfullt och säkert sätt och undersöka etiska frågor som anknyter till användningen av teknik. Eleverna ska också få kunskap om hållbar konsumtion och reflekterar över vad måttfullhet, sparsamhet, ekonomisk planering och att dela med sig innebär i praktiken och få öva dessa principer i skolarbetet. De ska få handledning i att fungera som konsument och i att förhålla sig kritiskt till reklam och medier. Eleverna ska handledas att reflektera över sina val ur ett hållbarhetsperspektiv.

Multilitteracitet (K4)

Eleverna ska lära sig tolka, producera och kritiskt granska allt mer varierande texter i olika sammanhang och miljöer. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Basfärdigheterna

och -teknikerna ska fördjupas såväl när det gäller att förstå och tolka som att producera dessa olika slag av texter. Eleverna ska lära sig skilja mellan fiktion och fakta, likaså mellan åsikt och fakta. Eleverna ska göras uppmärksamma på att texter har olika syften som i sin tur bestämmer vilka medel som används i texterna. Texter som innehåller siffror kan till exempel förmedla information, locka till köp eller påverka attityder.

Bild- och mediekunskapen utvecklas genom att undersöka olika slag av information och texter ur upphovsmannens och betraktarens perspektiv och utifrån sammanhanget och situationen. Eleverna ska uppmuntras att använda olika typer av källor, till exempel muntliga, audiovisuella, tryckta och elektroniska källor, söktjänster och bibliotekstjänster och samtidigt bedöma om informationen de hittat lämpar sig för ändamålet. Eleverna ska få handledning i att arbeta självständigt med olika medier för att lära sig uppfatta vilka betydelser och vilken verklighet medierna förmedlar. Förmågan att läsa kritiskt ska utvecklas i kulturella sammanhang som är relevanta för eleverna. Att berätta, avbilda, jämföra, referera och att använda audiovisuella hjälpmedel är lämpliga sätt att presentera information. Att aktivt läsa och producera olika slags texter både i skolan och på fritiden och att njuta av texterna, såväl i egenskap av den som tolkar som den som producerar texten, är viktigt för att utveckla multilitteracitet.

Digital kompetens (K5)

Digitala verktyg ska mångsidigt användas i olika läroämnen och i det övriga skolarbetet och det kollaborativa lärandet ska stärkas. Samtidigt ska eleverna ges möjligheter att söka, pröva och använda sådana arbetssätt och -redskap som bäst lämpar sig för deras lärande och arbete. Man ska tillsammans fundera över hur tekniken påverkar den egna vardagen och ta reda på hur tekniken kan användas på ett hållbart sätt.

Praktiska färdigheter och egen produktion: Eleverna ska lära sig att använda olika apparater, program och tjänster och att förstå enligt vilken logik de används och fungerar. De ska öva sig att producera flytande text och att behandla den med olika verktyg samt att skapa bild, ljud, videor och animationer. Eleverna ska uppmuntras att med hjälp av digitala verktyg förverkliga sina idéer självständigt och tillsammans med andra. I undervisningen ska eleverna få bekanta sig med programmering för att lära sig att tekniska funktioner beror på mänskliga lösningar. *Ansvarsfulla och trygga arbetssätt:* Eleverna ska lära sig ansvarsfull och trygg användning av digitala verktyg, netetikett och de grundläggande principerna om upphovsrätt. De ska öva användningen av olika meddelandesystem och de sociala medietjänster som används i undervisningen. Eleverna ska få information och erfarenhet av hur bra arbetsställningar och lämpligt långa arbetspass påverkar hälsan. *Informationshantering samt undersökande och kreativa arbetssätt:* Eleverna ska öva sig att söka information i olika källor med hjälp av söktjänster. De ska lära sig att använda källorna för att producera egen kunskap och öva sig att bedöma information kritiskt. Eleverna ska uppmuntras att hitta lämpliga sätt att uttrycka sig på och att använda digitala verktyg för att dokumentera och utvärdera arbetet och sina alster. *Kommunikation och nätverksbildning:* Eleverna ska lära sig att ta sin roll och redskapets karaktär i beaktande och att ta ansvar för sin kommunikation. De ska handledas att granska och bedöma hur man kan använda digitala verktyg för att påverka. Eleverna ska få erfarenheter av att använda digitala verktyg för att kommunicera med aktörer utanför skolan, även internationellt.

Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Eleverna ska lära sig att arbeta metodiskt och långsiktigt och att i allt högre grad ta ansvar för sitt arbete. De ska uppmuntras att identifiera sina styrkor och att intressera sig för olika saker. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta resultatet av arbetet. I skolarbetet ska eleverna öva sig i att arbeta med mindre projektarbeten, att fungera i grupp och att samarbeta med aktörer utanför skolan. Gemensamt arbete ger eleverna möjlighet att lära sig ömsesidighet, att förhandla och att anstränga

sig för att nå ett gemensamt mål. Eleverna ska uppmuntras att i skolarbetet utnyttja färdigheter de lärt sig på fritiden och lära dem vidare till andra elever.

Skolarbetet ska ge eleverna möjligheter att få erfarenhet av arbete, olika yrken och av att göra något till förmån för andra. Det kan till exempel vara intern arbetspraktik i skolan, samarbetsprojekt med närbelägna företag och organisationer, fadderverksamhet, kamratmedling eller vänelevers verksamhet. Eleverna ska spöras att ta initiativ och vara företagsamma och att inse betydelsen av arbete och företagsamhet i livet och i samhället.

Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Undervisningen ska främja elevernas intresse för skolgemenskapen och samhällsfrågor. Man ska tillsammans med eleverna undersöka frågor och situationer som anknyter till hållbar utveckling, fred, jämlikhet, demokrati och mänskliga rättigheter, i synnerhet barnets rättigheter. Man funderar och tränar olika sätt att själv bidra till en positiv förändring. Eleverna ska handledas att se mediernas påverkan i samhället och få öva sig att använda olika medier för att påverka.

Eleverna ska ges möjligheter att samarbeta, hantera konflikter och söka lösningar och att fatta beslut som gäller såväl den egna klassen och olika undervisningssituationer som hela skolans verksamhet. Att få positiv erfarenhet av att delta och påverka ökar känslan av samhörighet i skolan. Att uppleva jämlikhet, delaktighet och samhörighet skapar i sin tur förtroende. Eleverna ska uppmuntras att delta i elevkårsverksamhet, klubbverksamhet och exempelvis miljöverksamhet eller övriga aktiviteter som erbjuds i skolan och närmiljön, där de kan lära sig att påverka och småningom lära sig att ta ansvar. De ska vägledas att förstå vilken betydelse de egna valen och handlingarna samt den egna livsstilen har för en själv, men också för den närmaste omgivningen, samhället och naturen.

Stödandet av utvecklandet av de mångsidiga kompetenserna i årskurserna 3-6

Stödandet av lärprocessen börjar med att läraren och eleverna tillsammans beslutar om avsnittets mål, arbetsmetoder samt bedömning. Då man planerar mål, innehåll och arbetsmetoder tar man i beaktande elevernas ålder, deras olika inlärningssätt samt olika intresseområden. Eleverna handleds i att ställa upp mål för sitt arbete samt att hitta sina egna styrkor. Inlärningsprocessen stöds kontinuerligt genom diskussion och feedback. I Vichtis prioriteras teamarbete/grupparbete och förmågan att ta ansvar, vilket ökar elevernas motivation och engagemang samt känsla av att styra den egna processen. Det här förutsätter att man tillsammans med eleverna går igenom hur grupparbetet fungerar som process samt handleder dem till att fungera ansvarsfullt och respektera varandra.

14.3 Frågor som avgörs på lokal nivå

Undervisningsanordnaren avgör och beskriver i sin läroplan hur elevernas övergång från årskurs två till årskurs tre samt från årskurs sex till årskurs sju ska stödjas.

I VICTIS

Vid övergången är det viktigt att försäkra sig om att eleven behärskar de grundfärdigheter som förutsätts i studierna och att stärka varje elevs självförtroende som skolelev. I synnerhet ska elevernas läs- och skrivfärdigheter, matematiska färdigheter och studiefärdigheter stödjas. Det blir allt viktigare att utveckla förmågan att arbeta självständigt och i grupp och att ta ansvar för sitt lärande. Skolan ska tillsammans med hemmen stödja eleverna att lyckas i skolarbetet. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om skolans språkprogram och om hur studierna ordnas, om de nya läroämnena som inleds i årskurs 3 och eventuella valfria eller frivilliga studier. Tillsammans ska man fundera över de krav som studierna ställer och över hur det känns att eventuellt ansluta sig till en ny grupp.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före årskurs tre.

Övergången från årskurs sex till årskurs sju förutsätter systematiskt samarbete mellan skolans eller skolornas personal, att nödvändig information om undervisningen överförs samt att man känner till lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Kommunikation mellan hem och skola betonas vid övergången. Övergången innebär ofta att eleverna måste anpassa sig till en ny grupp, nya lärare och en ny miljö. Det är skolans uppgift att se till att arbetssätten och bedömningsmetoderna även i dessa årskurser är anpassade till elevernas ålder och förutsättningar. Det är viktigt att både hemma och i skolan se till att eleverna också känner sig trygga och samtidigt uppmuntra dem att möta nya utmaningar. Många val gällande framtiden blir aktuella för eleverna. Det är viktigt att lyssna till och respektera eleverna och låta dem vara med och påverka beslut som gäller dem själva.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före eleven börjar i årskurs sju.

14.4 Läroämnena i årskurs 3–6

I dessa grunder för läroplanen föreskrivs för varje läroämne dess uppdrag och mål samt centralt innehåll som anknyter till målen. Dessutom föreskrivs särskilda aspekter gällande mål för lärmiljöer, arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av lärandet i ifrågavarande läroämne.

I läroämnesdelarna används förkortningar. Målen är förkortade M1, M2 osv. Innehåll som hör samman med målen är numrerade I1, I2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem. De olika kompetensområdena inom mångsidig kompetens är numrerade K1, K2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem.

K1 Förmåga att tänka och lära sig

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

K3 Vardagskompetens

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

14.4.1 Modersmål och litteratur

Läroämnets uppdrag samt målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärandet, som är inskrivna under rubriken Modersmål och litteratur, gäller för alla lärokursen inom läroämnet modersmål och litteratur, alltså även för lärokursen svenska och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland är även viktigt att betona. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

I **årskurserna 3-6** är det specifika uppdraget för undervisningen i svenska och litteratur att befästa elevens kommunikativa färdigheter, förmåga att lära sig, läsintresse och en flytande läs- och skrivfärdighet. I funktionella sammanhang, då eleverna tolkar och producerar texter, övar de sig även i att laborera med språkliga strukturer och litteratur ur olika perspektiv. Eleverna läser allt längre texter och hela verk och delar med sig av sina läserfarenheter.

Mål för undervisningen i lärokursen svenska och litteratur i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer	I1	K1, K2, K7
M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp	I1	K1, K2, K3, K7
M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama	I1	K1, K2, K4, K7
M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och sin förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala	I1	K1, K2, K3, K4
Att tolka texter		

M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande	I2	K1, K4, K5
M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet	I2	K1, K2, K4, K5
M7 handleda eleven att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet	I2	K1, K4, K5
M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer	I2	K1, K4, K5
Att producera texter		
M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent	I3	K1, K2, K4, K7
M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala lärmiljöer	I3	K1, K4, K5, K7
M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket	I3	K1, K4, K5
M12 sporra eleven att lära sig textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjligheter att ta emot och ge konstruktiv respons samt lära eleven att ta hänsyn till textmottagaren och att tillämpa etiska regler, sekretess och normer för upphovsrätt på internet	I3	K2, K4, K5, K6
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer	I4	K1, K2, K4
M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek	I4	K2, K4, K5, K7

M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner	I4	K2, K4, K6, K7
---	----	----------------

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen svenska och litteratur i årskurs 3–6 samt lokala betoningar

I1 Att kommunicera: I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

Eleverna sporras till att kommunicera på skolans undervisningsspråk. Eleverna ges rikligt medtid för diskussioner också kring aktuella frågor. Eleverna uppmuntras att undvika blandat språk. Under vissa kommunikationssituationer övar eleverna sig i att tolka från finska till svenska. Skolan bjuder in svensktalande personer utifrån och söker sig aktivt till svenskspråkiga miljöer för att ge eleverna möjlighet att aktivt kommunicera på svenska. Eleverna ges möjlighet att delta i Språkönätverkets årligt återkommande kulturdagar.

I2 Att tolka texter: Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter. Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

Eleverna lär sig använda digitala svenska medier. Eleverna ges tid för högläsning och eget läsande på skoltid. Eleverna ges möjlighet till bokprat på svenska.

I3 Att producera texter: Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textupbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

Modersmålet integreras i alla ämnen.

Eleverna uppmärksammas på skillnaderna mellan finlandssvenskt och rikssvenskt uttryckssätt. De uppmärksammas också på finlandismer och att se skillnader i språkstrukturer och uppbyggnaden av finskan och svenskan. Via Språkönätverkets samarbete producerar eleverna egna texter för större publik i samma ålder samt reflekterar kring andra elevers texter. Eleverna uppmanas att producera texter i par eller grupp där alla är aktiva. Eleverna uppmuntras att publicera sina texter på nätet.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

Alla elever ges möjlighet att delta i skolans kulturproduktion (t.ex. Svenska dagen, Lucia, Topeliusdagen och Runebergsdagen). Eleverna får bekanta sig med det nationella svenska kulturutbudet också under kulturdagar som arrangeras i samarbete med de andra skolorna inom Språkönätverket. Eleverna bekantar sig med traditionella och klassiska svenskspråkiga barnböcker. Eleverna tar del av utbudet i Språkönätverkets kulturstig. Eleverna bör också bekanta sig med svenskspråkiga miljöer inom landet. Eleverna använder digitala bibliotek och digitala svenskspråkiga medier. De ges möjlighet till bokprat på svenska. Eleverna kan delta i samarbete med kommunens finskspråkiga skolor, så att bägge språken och kulturen möts.

Modersmål i årskurs 3-4

I årskurserna 3–6 är det specifika uppdraget för undervisningen i svenska och litteratur att befästa elevens kommunikativa färdigheter, förmåga att lära sig, läsintresse och en flytande läs- och skrivfärdighet. I funktionella sammanhang, då eleverna tolkar och producerar texter, övar de sig även i att laborera med språkliga strukturer och litteratur ur olika perspektiv. Eleverna läser allt längre texter och hela verk och delar med sig av sina läserfarenheter.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Bedömningen och återkopplingen som baserar sig på den ska vara mångsidig, konkret och utveckla förmågan att lära sig. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Den ska grunda sig på en mångsidig dokumentering av hur elevens språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på elevens kunskaper om språket, litteraturen och annan kultur.

Eleven ska öva sig att utvärdera egna och andras arbeten, presentationer och alster. Mångsidig, analytisk bedömning som stödjer lärandet hjälper eleven att bli medveten om sina kunskaper, färdigheter och arbetsprocesser och ger eleven verktyg att utveckla dem. Ett viktigt mål är att eleven läser frivilligt, vilket stöds och bedöms i relation till respektive elevs läs- och skrivfärdigheter.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i läroämnet modersmål och litteratur genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i modersmål.

Bedömningen ska fokusera på grundläggande färdigheter inom de olika målområdena i modersmål och litteratur och de arbetsprocesser och lärstrategier som de bygger på.

Att kommunicera		
K1 Förmåga att tänka och lära sig	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens Vardagskompetens	K3
K4 Multilitteracitet	K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	
M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta i olika kommunikationssituationer		
M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp		
M3 uppmuntra eleven att uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama		
M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och sin förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer		

Årskurs 3 • eleverna övar sig i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. • eleverna övar sig att säga sin egen åsikt samt motivera den • eleverna övar sig att iakta sin egen roll i olika kommunikationssituationer • eleverna övar sig i att ifrågasätta färdiga lösningar och källkritik under ledning av läraren • elevernas färdighet att arbeta i grupp stärks och undersöker sina handlingars betydelse i olika kommunikationssituationer • eleverna övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av drama som kommunikationsverktyg då man behandlar aktuella teman med anknytning till elevernas liv • Eleverna övar sig i att uttrycka sig positivt och artigt. • eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa • eleverna övar sig i att iakta nätetikett • elevens positiva bild av sig själv som deltagare i kommunikationssituationer bestyrks	Årskurs 4 • elevernas förmåga att dela med sig av sina erfarenheter, tankar och åsikter stärks ○ eleverna övar sig i att i olika kommunikationssituationer ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer • eleverna övar sig i att ifrågasätta färdiga lösningar och källkritik under ledning av läraren • elevernas färdigheter att arbeta i grupp stärks ○ eleverna undersöker sina handlingars betydelse vid kommunikation i grupp • eleverna övar sätt att uttrycka sig i olika kommunikations- och rollsituationer • drama utnyttjas som kommunikationsverktyg vid behandling av olika ämnen • eleverna övar sig i att uttrycka sig positivt och artigt • eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa • eleverna övar sig i att iakta nätetikett • elevens positiva bild av sig själv som deltagare i kommunikationssituationer bestyrks • Eleverna övar sig på förfaranden i sociala medier

Att tolka texter		
<i>K1 Förmåga att tänka och lära sig</i>	<i>K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i>	<i>K4</i>
<i>Multilitteracitet</i>	<i>K5 Digital kompetens</i>	
M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt	M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet, utveckla strategier för	

stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att läsa texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd M7 handleda eleven att söka information M8 stödja eleven i att läsa barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av	läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att läsa texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd M7 handleda eleven att söka information och bedöma informationens tillförlitlighet M8 stödja eleven i att läsa barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av
Årskurs 3 • Eleverna övar sig att läsa flytande olika slag av texter som är lämpliga för åldern (t.ex. skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild), både texter och böcker de själv valt samt som man valt tillsammans • eleverna övar sig att tillämpa lässtrategier som är lämpliga för situationen och målet • eleverna observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet • eleverna övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord och deras betydelse (begrepp, synonymer, motsatser, metaforer och ordspråk) • ordförrådet utvidgas • eleverna övar sig att diskutera litteratur med hjälp av litterära termer (huvudperson, händelseförlopp, plats och tid) • eleverna klassificerar ord enligt form och innebörd, de lär sig om ordklasser • substantiv, verb och introduktion till böjning, adjektiv: komparativ • eleverna söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa • eleverna övar sig i att bedöma tillförlitligheten av texter och källkritik • tillsammans läser och lyssnar eleverna till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer, även hela verk • eleverna använder material från biblioteket, även klassböcker • eleverna bekantar sig med olika kommunikationsmiljöer (t.ex. lokaltidningar, sms)	Årskurs 4 • eleverna övar sig att läsa flytande olika slag av texter som är lämpliga för åldern (skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild) • eleverna övar sig att tillämpa lässtrategier som är lämpliga för situationen och målet • eleverna observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet • eleverna övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord och deras betydelse (begrepp, hierarkier, synonymer, homonymer, motsatser, metaforer och ordspråk) • ordförrådet utvidgas • eleverna övar sig att tolka och jämföra texter • eleverna övar att känna igen och böja alla ordklasser • verb och konjugation i presens och imperfekt • nomen: (substantiv, adjektiv, pronomen (personligt, demonstrativt och relativt pronomen, räkneord, partiklar (oböjbara ord)

• olika sätt att dela med sig av läsupplevelsen (t.ex. bokklubbar, läsekretsar) • eleverna övar sig att använda begreppen ämne och berättare	• eleverna söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa • eleverna övar sig i att bedöma tillförlitligheten av texter och källkritik • eleverna övar sig i källhänvisning • tillsammans läser och lyssnar eleverna till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer, även hela verk • eleverna använder material från biblioteket, även klassböcker • eleverna använder olika kommunikationsmiljöer i undervisningen, såsom tidningar och internet • olika sätt att dela med sig av läsupplevelsen (t.ex. bokklubbar, läsekretsar) • eleverna övar sig att diskutera litteratur med hjälp av litterära termer: huvudperson, händelseförlopp, plats, ämne, tema och berättare
Att producera texter <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M9 handleda eleven i att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent M10 handleda eleven i att producera enkla berättelser och beskrivningar, även i multimediala miljöer M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket M12 sporra eleven att öva sig i textproduktionsprocesser och öva sin förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjligheter att tillsammans producera texter, ta emot och ge konstruktiv respons samt lära eleven att ta använda internet på ett ansvarsfullt sätt	
• eleverna lär sig att uppskatta sina erfarenheter och tankar och övar att verbalisera dem • eleverna lär sig att uttrycka sig skriftligt, också sina tankar och åsikter • tillsammans bekantar sig eleverna med olika typer av texter och övar att skriva dem	• eleverna lär sig att uppskatta sina erfarenheter och tankar och övar att verbalisera dem • eleverna lär sig att uttrycka sig skriftligt, också sina tankar och åsikter • tillsammans bekantar sig eleverna med olika typer av texter och övar att skriva dem

• eleverna övar sig att skriva litterära termer (huvudperson, händelseförlopp, plats och tid) • eleverna producerar många olika fiktiva och icke-fiktiva texter utifrån sina egna erfarenheter, iakttagelser, tankar och åsikter samt andras texter • eleverna bekantar sig med skillnaden mellan tal- och skriftspråk • rubricering • eleverna övar sig att skriva flytande och tydligt • eleverna övar sig att skriva med tangentbord och använda tangentbordets mittlinje • det ses till att eleverna behärskar alfabetet • begreppet mening • eleverna övar sig i grundläggande rättskrivning: ○ skiljetecken och versal i början av en mening ○ art- och egennamn ○ användning av punkt vid uppräknings ○ sammansatta ord ○ markering av replik med replikstreck • bevarande av tempus i egna texter • eleverna övar sig att använda olika metoder som hjälper med att producera text, såsom tankekartor, enkla diagram över händelseförloppet, gemensam brainstorming, processkrivning • eleverna övar sig att liva upp texten • eleverna övar källkritik och etik på internet (t.ex. undersöka, reflektera, jämföra och påverka) • eleverna övar sig på att producera text som hjälp för studier, såsom att göra anteckningar	• eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter multimodalt utifrån sina egna erfarenheter, iakttagelser, tankar och åsikter samt andras texter • rubricering • eleverna övar sig i styckeindelning • huvudperson, biperson, berättare • eleverna övar sig att skriva flytande och tydligt • eleverna övar sig att skriva med tangentbord och använda tangentbordets övre och nedre rad • begreppen mening, huvudsats och bisats • eleverna övar sig i grundläggande rättskrivning: • bindestreck i sammansatta ord • punkt mellan huvudsats och bisats • markering av replik med replikstreck • eleverna övar sig att använda olika metoder som hjälper med att producera text, såsom tankekartor, diagram över händelseförloppet, gemensam brainstorming, processkrivning • eleverna övar sig att liva upp texten • eleverna övar källkritik och etik på internet (undersöka, reflektera, jämföra och påverka) • eleverna övar sig att granska och bedöma den egna texten • eleven övar sig att ge och ta emot feedback • eleverna övar sig på att producera text som hjälp för studier, såsom att göra anteckningar
--	--

Att förstå språk, litteratur och kultur

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket samt hjälpa eleven förstå betydelsen av språkval

M14 sporra eleven att läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek

M15 handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner

- eleverna undersöker sitt språkbruk och övar sig att använda det i olika kommunikationssituationer
- eleverna sporras och de bekantar sig med hur man använder biblioteket, t.ex. utnyttjas bibliotekets läsdiplom
- eleverna söker intressanta texter att läsa och uppmuntras att läsa och skriva på fritiden
- eleverna övar sig att dela med sig av sina läsupplevelser
- eleverna bekantar sig med finländska seder och bruk och högtidstraditioner
- eleverna planerar och genomför egna föredrag
- kultur- och medieutbudet för barn och unga, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen
- eleverna diskuterar mediernas roll i sin vardag

- eleverna undersöker sitt språkbruk och övar sig att använda det i olika kommunikationssituationer
- eleverna sporras och de bekantar sig med hur man använder biblioteket och mediemiljön, t.ex. utnyttjas bibliotekets läsdiplom
- eleverna lär sig välja litteratur som är lämpligt för hen och som hen är intresserad av
- eleverna uppmuntras att diskutera böcker de läst med andra
- eleverna läser barn- och ungdomslitteratur från modern litteratur till klassiker
- eleverna läser facklitteratur som är lämplig för åldern
- eleverna uppmuntras att läsa och skriva på fritiden (t.ex. samarbete med hemmet och biblioteket)
- eleverna övar att dela med sig av sina läsupplevelser och reflekterar kring frågor som litteraturen väckt
- eleverna bekantar sig med finländska seder och bruk och högtidstraditioner
- eleverna planerar och genomför egna föredrag
- kultur- och medieutbudet för barn och unga, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen
- eleverna diskuterar mediernas roll i sin vardag
-

Eleven framför sina tankar och uttrycker sin åsikt i för hen bekanta kommunikationsmiljöer. Eleven utnyttjar sin röst, riktade budskap och konstakt i olika kommunikationssituationer, kan anpassa sitt kommunikationssätt efter situationen och strävar efter att beakta andras åsikter.

Eleven kan använda olika sätt att uttrycka sig för framföra sina idéer och tankar i grupp, kan hålla ett kort, förberett anförande eller föredrag samt deltar i dramatisk verksamhet.

Eleven kan ta emot och ge respons.

Eleven läser flytande texter multimodalt och använder grundläggande lässtrategier samt kan analysera och bedöma sin egen läsförmåga.

ATT TOLKA TEXTER

Eleven lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter. Eleven kan använda sina färdigheter att tolka texter för att utveckla sitt tänkande och ord- och begreppsförråd.

Eleven använder medier och olika textmiljöer samt för situationen lämpliga strategier för att söka information och kan i viss mån bedöma informationskällans tillförlitlighet.

Eleven känner till en del barn- och ungdomslitteratur, medie- och andra texter och kan dela med sig av sina erfarenheter, även i multimediala miljöer.

ATT PRODUCERA TEXTER

Eleven uttrycker sina erfarenheter och tankar med hjälp av mångformiga texter.

Eleven kan under handledning använda språk som är typiskt för berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleven kan hitta rubriker till sin text, dela in texten i stycken och fästa uppmärksamhet vid ordvalen.

Eleven skriver flytande och tydligt för hand och har tagit till sig de behövliga färdigheterna att skriva digitalt. Eleven känner till skriftspråkets grundläggande strukturer och grundläggande rättskrivning och tillämpar dem i sin egen textproduktion.

Eleven känner till och kan beskriva de grundläggande faserna i textproduktion, kan bedöma sina egna texter och producera texter stegvis på egenhand eller tillsammans med andra samt ge och ta emot respons.

Eleven kan hänvisa till källorna i textens slut, förstår att citerad text inte får framställas som egen och känner till de etiska normerna vid användning av internet.

Eleven iakttar och kan beskriva textens språkliga drag och använder de inlärdade begreppen när hen talar och skriver om dem.

Eleven läser barn- och ungdomsböcker samt diskuterar och delar med sig av sina läsupplevelser.

Eleven kan beskriva likheter och skillnader mellan olika språk och kulturer. Eleven kan berätta om medie- och kulturutbudet som intresserar hen. Eleven deltar i planeringen och presentationen av egna föredrag.

Modersmål i årskurs 5-6

I **årskurserna 3–6** är det specifika uppdraget för undervisningen i svenska och litteratur att befästa elevens kommunikativa färdigheter, förmåga att lära sig, läsintresse och en flytande läs- och skrivfärdighet. I funktionella sammanhang, då eleverna tolkar och producerar texter, övar de sig även i att laborera med språkliga strukturer och litteratur ur olika perspektiv. Eleverna läser allt längre texter och hela verk och delar med sig av sina läserfarenheter.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Bedömningen och återkopplingen som baserar sig på den ska vara mångsidig, konkret och utveckla förmågan att lära sig. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Den ska grunda sig på en mångsidig dokumentering av hur elevens språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på elevens kunskaper om språket, litteraturen och annan kultur.

Eleven ska öva sig att utvärdera egna och andras arbeten, presentationer och alster. Mångsidig, analytisk bedömning som stödjer lärandet och hjälper eleven att bli medveten om sina kunskaper, färdigheter och arbetsprocesser och ger eleven verktyg att utveckla dem. Ett viktigt mål är att eleven läser frivilligt, vilket stöds och bedöms i relation till respektive elevs läs- och skrivfärdigheter.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i läroämnet modern mål och litteratur genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i modersmål. **Bedömningen ska fokusera på grundläggande färdigheter inom de olika målområdena i modersmål och litteratur och de arbetsprocesser och lärstrategier som de bygger på.**

Att kommunicera	
<i>K1 Förmåga att tänka och lära sig</i>	<i>K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i>
<i>K3 Vardagskompetens</i>	
<i>K4 Multilitteracitet</i>	<i>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>
M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och sin förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala	

Årskurs 5	Årskurs 6
• elevernas förmåga att dela med sig av sina erfarenheter, tankar och åsikter stärks • eleverna övar sig att motivera sin åsikt • eleverna övar sig i att i olika kommunikationssituationer ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer • eleverna övar att hitta det väsentliga och viktiga i stora mängder information • eleverna övar att urskilja högklassig och motiverad information och förhålla sig kritiskt till olika mediers syften • eleverna övar att bilda en egen uppfattning med hjälp av olika informationskällor och motivera den • elevernas färdigheter att arbeta i grupp stärks • eleverna undersöker sina handlingars betydelse vid kommunikation i grupp • eleverna övar att beakta andras behov och att göra kompromisser • eleverna övar att uttrycka sig i olika kommunikations- och rollssituationer, såsom föredrag, debatter, föreställningar, improvisationsövningar • eleverna övar att uttrycka sig på ett konstruktivt och artigt sätt i olika kommunikationssituationer, även multimediala • eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa • eleverna samarbetar om möjligt med aktörer utanför skolan • elevens positiva bild av sig själv som deltagare i kommunikationssituationer bestyrks	• elevernas förmåga att dela med sig av sina erfarenheter, tankar och åsikter stärks • eleverna övar sig i att i olika kommunikationssituationer ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer • eleverna övar att hitta det väsentliga och viktiga i stora mängder information • eleverna övar att urskilja högklassig och motiverad information och förhålla sig kritiskt till olika mediers syften • eleverna övar att bilda en egen uppfattning med hjälp av olika informationskällor och motivera den • eleverna vidareutvecklar sina samarbetsfärdigheter • eleverna strävar efter att ta i beaktande gruppmedlemmarnas åsikter och utifrån dessa fatta beslut för att uppnå gemensamma mål • eleverna övar att uttrycka sig i olika kommunikations- och rollssituationer, såsom föredrag, debatter, föreställningar, improvisationsövningar • eleverna övar att uttrycka sig på ett konstruktivt och artigt sätt i olika kommunikationssituationer, även multimediala • eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa • det ges möjligheter för samarbete med aktörer utanför skolan

Att tolka texter		
K1 Förmåga att tänka och lära sig Multilitteracitet	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K5 Digital kompetens	K4
M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande		

M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet M7 handleda eleven att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer	
Årskurs 5 • eleverna övar sig att läsa flytande olika slag av texter som är lämpliga för åldern (skönlitteratur, faktatexter och medietexter) • eleverna övar sig att tillämpa lässtrategier som är lämpliga för situationen och målet och lär sig att tolka texter • eleverna observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet • ordförrådet utvidgas • eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter • eleverna lär sig tempusböjning • eleverna lär sig kasus • eleverna söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa • eleverna övar sig i att bedöma tillförlitligheten av texter och källkritik • eleverna lär sig att välja och läsa ändamålsenlig och mångsidig litteratur och medietexter • eleverna använder material från biblioteket, även klassböcker • eleverna bekantar sig på många olika sätt med olika kommunikationsmiljöer • eleverna läser självständigt hela verk • eleverna delar med sig av sina läsupplevelser med hjälp av olika övningar eller presentationer	Årskurs 6 • eleverna övar sig att läsa flytande olika slag av texter som är lämpliga för åldern (skönlitteratur, faktatexter och medietexter) • eleverna övar sig att tillämpa lässtrategier som är lämpliga för situationen och målet och lär sig att tolka texter • eleverna observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet • ordförrådet utvidgas • eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter • eleverna lär sig tempusböjning • kasusböjning • eleverna söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa • eleverna övar sig i att bedöma tillförlitligheten av texter och källkritik • eleverna lär sig att välja och läsa ändamålsenlig och mångsidig litteratur och medietexter • eleverna använder material från biblioteket, även klassböcker • eleverna utnyttjar multimediala miljöer

	• eleverna läser självständigt hela verk • eleverna delar med sig av sina läsupplevelser
--	---

Att producera texter	
<i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala lärmiljöer M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket M12 sporra eleven att lära sig textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjligheter att ta emot och ge konstruktiv respons samt lära eleven att ta hänsyn till textmottagaren och att tillämpa etiska regler, sekretess och normer för upphovsrätt på internet	
• eleverna lär sig att ifrågasätta färdiga lösningar och bilda sina egna tolkningar och motivera dessa • eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter multimodalt utifrån sina egna erfarenheter, iakttagelser, tankar och åsikter samt andras texter, även i multimediala miljöer • eleverna lär sig begreppen ämne och tema • eleverna repeterar satslära: mening, huvudsats, bisats, punkt och skiljetecken • eleverna fortsätter öva att skriva smidigt och tydligt för hand och med tangentbord • eleverna övar att skriva digitalt; övningar med specialtecken på tangentbordet och eleverna kan automatiskt använda tiofingersystemet • eleverna övar sig i grundläggande rättskrivning:	• eleverna lär sig att ifrågasätta färdiga lösningar och bilda sina egna tolkningar och motivera dessa • eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter multimodalt utifrån sina egna erfarenheter, iakttagelser, tankar och åsikter samt andras texter, även i multimediala miljöer • eleverna lär sig att uttrycka sig på flera olika sätt genom att skriva olika slags texter (t.ex. dikt, beskrivning, manuskript, insändare) på ett för texttypen typiskt språk • eleverna utnyttjar i mån av möjlighet multimediala miljöer • satsläran stärks: mening, huvudsats, bisatstyper, punkt och skiljetecken • eleverna lär sig satsdelar: subjekt, predikat, objekt

• de viktigaste satsdelarnas uppgift i den egna texten (predikat och subjekt) • sammansatta ord • markering av repliker med replikstreck och citattecken samt rättskrivning av inledningssats • rubricering och styckeindelning övas • eleverna ges möjlighet att hitta lämpliga metoder för processkrivning med hjälp av inlärd metod • eleverna övar sig att redigera sin egen text utifrån respons samt att ge respons till andra • eleverna övar sig på ett etiskt förfarande i nätet samt lär sig respektera andras personliga integritet och upphovsrätten • eleverna övar sig i enkel källhänvisning	• elevernas förmåga att redigera egna texter utifrån respons och självkritik • eleverna fortsätter öva att skriva smidigt och tydligt för hand och med tangentbord • eleverna övar att markera text
Att förstå språk, litteratur och kultur <i>K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i> <i>K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet</i> <i>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer	
M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek	
M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner	
• eleverna undersöker människors språkbruk och övar sig att använda det i olika kommunikationssituationer • eleverna lär känna sin egen kultur och sitt eget språk samt andra kulturer och språk,	• eleverna undersöker människors språkbruk och övar sig att använda det i olika kommunikationssituationer • eleverna lär känna sin egen kultur och sitt eget språk samt andra kulturer och språk,

och jämför svenskan med andra språkliga drag som eleven känner till • Biblioteksstigen; femteklassisterna bekantar sig med hur man använder biblioteket • eleverna sporras och de bekantar sig med hur man använder biblioteket och mediemiljön, t.ex. utnyttjas bibliotekets läsdiplom • eleverna läser barn- och ungdomslitteratur från modern litteratur till klassiker • eleverna läser facklitteratur som är lämplig för åldern • eleverna uppmuntras att läsa och skriva på fritiden • eleverna övar att dela med sig av sina läsupplevelser och reflekterar kring frågor som litteraturen väckt • eleverna bekantar sig med finländska seder och bruk och högtidstraditioner • eleverna planerar och genomför egna föredrag • kultur- och medieutbudet för barn och unga, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen • eleverna diskuterar mediernas roll i sin vardag	och jämför svenskan med andra språkliga drag som eleven känner till • eleverna bekantar sig med dialekter och jämför tal- och skriftspråk • eleverna sporras och de bekantar sig med hur man använder biblioteket och mediemiljön, t.ex. utnyttjas bibliotekets läsdiplom • eleverna läser barn- och ungdomslitteratur från modern litteratur till klassiker • eleverna läser facklitteratur som är lämplig för åldern • eleverna uppmuntras att läsa och skriva på fritiden • eleverna övar att dela med sig av sina läsupplevelser och reflekterar kring frågor som litteraturen väckt • eleverna bekantar sig med finländska seder och bruk samt folk- och högtidstraditioner • eleverna planerar och genomför egna föredrag • kultur- och medieutbudet för barn och unga, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen • eleverna diskuterar mediernas roll i sin vardag
---	--

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är en språkligt stimulerande och social lärmiljö, där elevernas åsikter värdesätts och där det finns möjlighet att undersöka och producera texter individuellt och gemensamt, också med hjälp av kommunikationsteknik. Varierande texter och böcker som eleverna själva valt och som intresserar dem ska användas i undervisningen. Elevernas läsupplevelser ska breddas. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att eleverna har möjlighet att arbeta tillsammans och dela med sig av erfarenheter och så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete. De kommunikativa färdigheterna och färdigheterna i drama fördjupas både med hjälp av övningar i kommunikation och drama

och genom att framträda för andra. Drama och litteraturundervisning ska integreras i undervisningen i andra läroämnena.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling, utveckla flytande läs- och skrivfärdigheter samt fördjupa läsfärdigheten och läsförståelsen. Eleven ska stödjas att utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Varje elev ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleven ska ges både modeller och gemensamt och individuellt stöd för att utveckla rättstavningsförmågan samt förmågan att producera och bygga upp texter. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att läsa och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten väljs med syfte att uppnå jämlikhet bland eleverna och jämställdhet mellan könen.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Bedömningen och återkopplingen som baserar sig på den ska vara mångsidig, konkret och utveckla förmågan att lära sig. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Den ska grunda sig på en mångsidig dokumentering av hur elevens språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på elevens kunskaper om språket, litteraturen och annan kultur.

Eleven ska öva sig att utvärdera egna och andras arbeten, presentationer och alster. Mångsidig, analytisk bedömning som stödjer lärandet hjälper eleven att bli medveten om sina kunskaper, färdigheter och arbetsprocesser och ger eleven verktyg att utveckla dem. Ett viktigt mål är att eleven läser frivilligt, vilket stöds och bedöms i relation till respektive elevs läs- och skrivfärdigheter.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i läroämnet modersmål och litteratur genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i modersmål. Bedömningen ska fokusera på grundläggande färdigheter inom de olika målområdena i modersmål och litteratur och de arbetsprocesser och lärstrategier som de bygger på.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i lärokursen svenska och litteratur

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att kommunicera			
M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer	I1	Förmåga att kommunicera i olika kommunikationsmiljöer	Eleven kan uttrycka sina tankar och åsikter i välbekanta kommunikationssituationer.

M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp	I1	Förmåga att beakta andra i en kommunikationssituation	Eleven kan använda sig av sin röst och kan rikta sitt budskap och ta kontakt i olika kommunikationssituationer samt modifiera sin kommunikation efter behov och ta andra i betraktande.
M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama	I1	Förmåga att använda mångsidiga retoriska uttrycksmedel	Eleven kan ge uttryck för sina idéer och tankar i grupp, kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussionsinlägg och deltar i dramaverksamhet.
M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och sin förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala	I1	Hur eleven utvecklat sina kommunikationsfärdigheter	Eleven kan ta emot och ge respons på sin egen och andras kommunikation.
Att tolka texter			
M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande	I2	Förmåga att använda grundläggande strategier för läsförståelse	Eleven läser många olika slag av texter flytande, använder sig av grundläggande lässtrategier samt iakttar och utvärderar sin egen läsfärdighet
M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsfrörråd samt stödja tänkandet	I2	Läsförståelse och textanalytisk förmåga	Eleven känner igen vissa typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleven kan använda textanalys för att utveckla sitt ord- och begreppsfrörråd.
M7 handleda eleven att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet	I2	Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven använder olika medier och textmiljöer samt lämpliga strategier vid informationssökning och kan i

			någon mån bedöma källors tillförlitlighet.
M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer	I2	Kunskap om litteratur och texter för barn och unga och förmåga att dela med sig av sina läsupplevelser	Eleven känner i någon mån till barn- och ungdomslitteratur, medietexter och andra texter och kan dela med sig av sina läserfarenheter, även i multimediala miljöer.
Att producera texter			
M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent	I3	Förmåga att uttrycka tankar och erfarenheter	Eleven uttrycker sina erfarenheter och tankar med hjälp av texter.
M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala lärmiljöer	I3	Förmåga att verbalisera sina tankar och använda olika textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning använda sig av det språk som är typiskt för berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven behärskar styckeindelning och rubriksättning och kan reflektera över sina ordval.
M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket	I3	Skrivfärdighet och grundläggande kunskap om menings- och satsbyggnad	Eleven skriver flytande och läsligt för hand och har den digitala kompetens som skolarbetet kräver, känner till normerna för grundläggande rättstavning och skriftspråkets strukturer och kan använda dem vid textproduktion.
M12 sporra eleven att lära sig textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjligheter att ta emot och ge konstruktiv respons samt lära	I3	Förmåga att strukturera texter och kommunicera på ett etiskt lämpligt sätt	Eleven känner till och kan beskriva grundläggande textproduktionsprocesser, kan utvärdera sina egna texter, producera texter stegvis både individuellt och tillsammans

eleven att ta hänsyn till textmottagaren och att tillämpa etiska regler, sekretess och normer för upphovsrätt på internet			med andra och kan ge och ta emot respons. Eleven kan ange sina källor samt känner till normerna för upphovsrätt på nätet.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer	I4	Förmåga att göra en språkanalys och behärska språkliga begrepp	Eleven kan göra iakttagelser om språkliga drag i texter och använder sig av språkanalytiska begrepp vid muntlig och skriftlig textanalys.
M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek	I4	Litteraturkunskap	Eleven läser de barn- och ungdomsböcker man har kommit överens om och diskuterar och delar med sig av sina läsupplevelser.
M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner	I4	Kunskap om kultur och förmåga att reflektera över språklig och kulturell identitet	Eleven har kunskap om sin egen och andras språk och kultur och kan beskriva och reflektera över likheter och skillnader mellan olika språk och kulturer. Eleven medverkar i och planerar egna framträdanden.

14.4.2 DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET, A1-språket, Modersmålsinriktad finska

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

SPRÅKPEDAGOGIK OCH SPRÅKUTVECKLING

Den språkliga utvecklingen startar vid födseln och fortsätter livet ut. Individen tillägnar sig sin kompetens i flera språk i hemmet, i skolan och under fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka elevernas språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. Den ska även bidra till att eleverna utvecklar kompetens i multilitteracitet. Eleverna ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska också uppmuntras att lära sig språk på flera olika sätt och att använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande i alla läroämnen. Eleverna ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

Eleverna ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen och den ska stödja elevens flerspråkighet genom att inkludera elevens alla språk, även de som används på fritiden. Undervisningen ska stärka elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

LÄROKURSER I DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET OCH FRÄMMANDE SPRÅK

Elevernas studieprogram innehåller minst en lång och en medellång lärokurs i språk. Av dessa ska det ena vara det andra inhemska språket (finska eller svenska) och det andra något främmande språk eller samiska. Långa lärokurser innebär A-lärokurser samt modersmålsinriktade lärokurser i finska och svenska. B1-lärokurserna är medellånga lärokurser. Dessutom kan utbildningsanordnaren erbjuda olika långa lärokurser i andra språk som valfria och frivilliga språkstudier.

Beskrivningar av lärokursen i främmande språk kan tillämpas på alla språk som inte har språkspecifik lärokursbeskrivning. På basis av grunderna låter utbildningsanordnaren utarbeta språkspecifika tillämpningar. För engelska språket utarbetas endast A-lärokurs. Vid behov kan man lokalt utarbeta en lärokursbeskrivning för engelska som B1- eller B2-språk genom att använda lärokurserna B1 och B2 för främmande språk som modell. Den kunskapsnivå för växande språkkunskap som fastställs i grunderna lämpar sig för europeiska språk som använder ett skriftsystem som grundar sig på alfabetet. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar.

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturen utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Undervisningen i det andra inhemska språket är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i det andra inhemska språket ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska också ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Årsvekotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7?? Ur nationella

Mål för undervisningen i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk	I1	K2
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	I1	K2

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet	I1	K1, K4
M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material	I1	K4, K5
Färdigheter för språkstudier		
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	I2	K1, K7
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en	I2	K5, K6
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation	I3	K2, K4, K5, K7
M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	K2, K4
M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	K2, K4
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	K3, K4, K5, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika

typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

I VICTIS

Modersmålsinriktad finska i årskurs 3-6

I årskurs 3–6 ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Den modersmålsinriktade lärokursen är ämnad för elever som lever i en tvåspråkig hemmiljö och som i tidig ålder kommit i kontakt med den finska kulturen. I kommunens svenska skola undervisas finska enbart utgående från den modersmålsinriktade lärokursen. Ifall behov finns så skraddarsys finska som A1-språk för de elever som behöver det.

Finska i årskursen 3

Mål för undervisningen

Innehåll

Kompetens

M1, M3, M4, M9, M10

I1-I3

K1, K2, K4, K7

I1:

*Varifrån kommer tvåspråkiga jag?

*Artigt språkbruk

*Kontrastiv undervisning: geografiska namn med tyngdpunkten på Finland, artkännedom (tex. björn -karhu)

*Ordspråk, idiomatiska talesätt. rim och ramsor

*Barnlitteratur, för att stärka läslusten

*Sånger och lekar

'Göra eleverna medvetna om blandspråk

I2:

*Besök i omgivningen, tex besök på bibliotek. Språköarna erbjuder en autentiskt flerspråkig miljö där eleverna naturligt kommer i kontakt med finskspråkig verksamhet och kultur. Det här ger en möjlighet för eleverna att bilda nätverk och kommunicera muntligt med finskspråkiga elever och grupper. Detta sker bland annat genom samarbete med finska skolor i området. Hur detta förverkligas beskrivs i skolans verksamhetsplan.

*Att göra eleven medveten om sitt språkbruk och sin inläring samt vägleda hen till nya sätt att lära sig, att aktivt ta i bruk nya ord och strukturer.

*Grupparbete som inkluderar självutvärdering och en utvärdering av den egna arbetsinsatsen.

*Tillsammans med eleverna gå igenom målformuleringarna och bryta upp dem i mindre helheter.

*Media, orientera sig till olika media och öva sig på att använda media ändamålsenligt.

*Inläringen sker på ett lekfullt och aktivt sätt.

I3:

*Uppmärksamma eleven på skillnaden mellan skrift -och talspråk (användningen av passiv).

*Lång och kort vokal, dubbla konsonanter.

Finska i årskursen 4

Mål för undervisningen	Innehåll	Kompetens
M1, M3, M4, M9, M10	I1-I3	K1, K2, K4, K7

I1:

- *Varifrån kommer tvåspråkiga jag?
- *Varför talas det två språk i Finland?
- *Artigt språkbruk
- *Kontrastiv undervisning
- *Ordspråk, idiomatiska talesätt. rim och ramsor
- *Barnlitteratur, bokpresentationer.
- *Sånger och lekar
- *festtraditioner, tex virpominen

I2:

- *Besök i omgivningen, tex besök på bibliotek
- *Att göra eleven medveten omsitt språkbruk och sin inläring samt vägleda hen till nya sätt att lära sig, att aktivt ta i bruk nya ord och strukturer.
- *Grupparbete med självutvärdering och utvärdera sitt eget arbete.
- *Tillsammans med eleverna gå igenom målformuleringarna och bryta upp dem i mindre helheter
- *Media, orientera sig till olika media. Lära sig använda media ändamålsenligt och mångsidigt.
- *Planera och presentera en intervju tex en företagare.

I3:

- *Besök i omgivningen, tex på bibliotek
- *Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera. förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter.
- *Uppmärksamma eleven på skillnaden mellan skrift -och talspråk (användningen av passiv).
- *Lång och kort vokal, dubbla konsonanter.
- *Varierande texter, skönlitteratur, poesi, tidningar, nätet och faktalitteratur
- *Olika begrepp på finska och svenska, ordspråk och idiomatiska uttryck
- *Intervjua tex en företagare, presentera intervjun, kanske också dramatisera

Finska i årskursen 5

Mål för undervisningen	Innehåll	Kompetens
M1-M10	I1-I3	K1, K2, K4, K5, K7

I1:

□

- *Artigt språkbruk
- *Kontrastiv undervisning
- *Ordspråk, idiomatiska talesätt
- *Barn- och ungdomslitteratur, bokpresentationer.
- *Presentera kulturpersonligheter tex Agricola och Kalevala
- *Sånger och finsk musik

I2:

Besök i omgivningen, tex besök på bibliotek: Språköarna erbjuder en autentiskt flerspråkig miljö där eleverna naturligt kommer i kontakt med finskspråkig verksamhet och kultur. Det här ger en möjlighet för eleverna att bilda nätverk och kommunicera muntligt med finskspråkiga elever och grupper. Detta sker bland annat genom samarbete med finska skolor i området. Hur detta förverkligas beskrivs i skolans verksamhetsplan.

*Att göra eleven medveten om sitt språkbruk och sin inläring samt vägleda hen till nya sätt att lära sig, att aktivt ta ibruk nya ord och strukturer.

*Grupparbete med självutvärdering och konstruktivt utvärdera sitt eget och varandras arbete.

*Gå igenom målformuleringarna tillsammans med eleverna.

*Media, orientera sig till olika media. Lära sig använda media ändamålsenligt och mångsidigt.

*Festtraditioner

*Planera och genomföra en intervju

I3

*Uppmärksamma eleven på skillnaden mellan skrift- och talspråk (användningen av passiv), dialekter, ungdomsspråk. Sträva efter korrekt språkbruk i skriftspråk.

*Varierande texter, skönlitteratur, poesi, tidningar, nätet och faktalitteratur.

*Olika begrepp på finska och svenska, ordspråk och idiomatiska uttryck.

*sammansatta ord, motsatsord, synonymer, ordklasser

*argumentation, argumentera för och emot, motivera

*mediekunskap, kritisk medialäsning

*Effektiva inlärningsstrategier

Finska i årskursen 6

Mål för undervisningen

M1-M10

Innehåll

I1-I3

Kompetens

K1, K2, K4, K5, K7

I1:

*Artigt språkbruk

*Kontrastiv undervisning

*Ordspråk, idiomatiska talesätt

*Ungdomslitteratur, bokpresentationer.

*Presentera kulturpersonligheter

*Sånger och finsk musik (ungdomsmusik)

I2:

*Att göra eleven medveten om sitt språkbruk och sin inläring samt vägleda hen till nya sätt att lära sig, att aktivt ta ibruk nya ord och strukturer.

*Grupparbete med självutvärdering och konstruktivt utvärdera sitt eget och varandras arbete

- *Tillsammans med eleverna gå igenom målformuleringarna
- *Media, orientera sig till olika media. Använda media ändamålsenligt och mångsidigt och kritiskt
- *Festtraditioner, följer kalenderåret

13:

- *Uppmärksamma eleven på skillnaden mellan skrift- och talspråk (användningen av passiv), dialekter, ungdomsspråk. Sträva efter korrekt språkbruk i skriftspråk
- *Varierande texter, skönlitteratur, poesi, tidningar, nätet och faktalitteratur
- *Olika begrepp på finska och svenska, ordspråk och idiomatiska uttryck
- *sammansatta ord, motsatsord, synonymer
- *ordklasser, med tyngdpunkt på verbet, tex passiv, perfekt och verbets rektion (tex pidän sinusta)
- *argumentation, argumentera för och emot, motivera
- *mediekunskap, kritisk medialäsning
- *Effektiva inlärningsstrategier
- *Finska språkets historia, samiska och estniska är också till finsk- ugriska språk, släktspråk
- *konditionalis, fråga råd, hövlighetsspråk
- *huvud- och bisats, kommatecknets användning

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant som möjligt för eleverna. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta sina attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärnings svårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärnings svårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i finska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i finska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i A-lärokursen i finska

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk	I1	Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan nämna orsaker till varför man talar svenska och finska i Finland.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och att bemöta människor fördomsfritt	I1		Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet	I1	Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.
M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material	I1	Förmåga att iakttä finska språket i omgivningen	Eleven kan beskriva i vilka sammanhang man kan läsa och höra finska.
Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	I2	Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina	I2	Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att

språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en		och att hitta väl fungerande studiemetoder	lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå A2.1
M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.
M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartners uttryck i sin egen kommunikation.
M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A2.1
M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A1.3
M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är	I3	Förmåga att producera texter	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva

relevanta för textens innehåll			enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.
--------------------------------	--	--	--

14.4.3 Främmande språk, A2 lärokurs engelska

I årskurs 4–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Många elever använder i allt högre grad engelska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i engelska i årskurs 4–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 vägleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk	I1	K2
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	I1	K1, K2
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga	I1	K1, K2
M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet	I1	K2, K3
Färdigheter för språkstudier		
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans	I2	K1, K3
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala	I2	K1, K4, K5, K6

verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst		
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M7 handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser	I3	K2, K4, K5, K7
M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation	I3	K4
M9 stödja elevens kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer	I3	K2, K4
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M10 handleda eleven att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	I3	K3, K4, K5, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i engelska i årskurs 4–6

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolion.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i

samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

I VICHTIS

Engelska årskurs 4

	Årskurs 4
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet	
<i>K1 Förmåga att tänka och lära sig</i>	<i>K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i>
	M3 Vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk. M2 Vägleda eleven att fördjupa sin kännedom om sin egen kultur samt målspråkets kultur.
	Eleven handleds att förstå engelska språkets betydelse som ett världsomfattande språk. Eleven tränar ett artigt språkbruk. Kunskapen om de olika variationerna av engelskan fördjupas, i synnerhet av variationerna av engelskan som förekommer inom Storbritannien. Eleven handleds att finna material som stöder det egna lärandet också utanför klassrummet.
Färdigheter för språkstudier	
<i>K1 Förmåga att tänka och lära sig</i>	<i>K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet</i>
<i>K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap</i>	
	M5 Tillsammans gå igenom målen för undervisningen, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans. (K1, 3) M6 Vägleda eleven att ta självständigt ansvar för att mångsidigt öka språkinlärningsfärdigheterna med hjälp av informations- och meddelandeteknik, med betoning på färdigheter att arbeta i par eller i grupp samt att utvärdera sitt lärande. (K1, 3, 4, 5, 6)

	INNEHÅLL 2 Eleven får lära sig effektiva språkinlärningsmetoder och försöker hitta sätt att lära sig ord, uttal och språklära som passar hen bäst. Eleven övar språkinlärningsfärdigheter i en tillåtande atmosfär i samspel med de övriga eleverna och läraren. Eleven tar småningom en aktivare roll som språkinlärare och prövar sina språkkunskaper i olika situationer. Elevens naturliga språkinlärningsfärdigheter stärks. Självbedömning är en del av utvärderingen. Utvärderingen stöds av kamratbedömning.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera samt att tolka texter <i>K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
	M10 Handleda eleven att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad (K3). M11 Eleven uppmuntras att modigt öva sina språkkunskaper på olika sätt. Uppmärksamhet fästs vid de grundläggande uttalsreglerna. (K3, 4, 5, 7)
	INNEHÅLL 3 Eleven fördjupar sig i språket och fokus för studierna ligger på att förståelse och verbal produktion. Eleven lär känna fonetiska tecken och engelskt uttal samt lär sig korrekt uttal. I undervisningens utnyttjas ramsor, sånger, lekar, spel och drama, även digitalt. Språkkunskaperna fördjupas genom innehåll om eleven själv och hens omgivning. Eleven fortsätter öva engelska i regel verbalt. Eleven övar enkla skriftliga sätt att uttrycka sig. Temaområden är elevens eget liv och omgivning. Därtill lär eleven känna Storbritannien. I undervisningen används i så hög grad som möjligt informations- och meddelandeteknik. Exempelstrukturer: • singularis och regelbunden pluralis • adjektiv • frågeord • singular- och pluralformer av personliga pronomen

	• singularformer av possessiva pronomen • prepositioner • räkneord • enkelt presens • s-genitiv • be, have, can • uppmaningar och nekningar • veckodagar, månader, årstider
--	--

Engelska årskurs 5-6

Årskurs 5	Årskurs 6
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig</i>	
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt. Kännedomen om kulturen i målspråkets länder utvidgas.	M3 stödja utvecklingen av elevens språkliga slutledningsförmåga M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja till svårighetsgraden lämpligt material
INNEHÅLL 1 Kännedomen om det engelska språkets kultur- och språkområden utvidgas, i synnerhet när det gäller Nordamerika.	INNEHÅLL 1 Ökande förståelse av engelska som världsspråk. Man reflekterar över engelskans betydelse bland annat inom modern teknik och som internetspråket.
Färdigheter för språkstudier <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap</i>	
M5, M6 Eleven uppmuntras att fördjupa tidigare anammade språkinlärningsfärdigheter som passar hen bäst tillsammans med andra elever i olika inlärningsmiljöer.	M6 Eleven handleds i att ta ansvar för sina egna språkstudier och sporras till att modigt öva sina språkkunskaper även med hjälp av informations- och meddelandeteknik samt till att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst.
INNEHÅLL 2 Stärkandet och upprätthållandet av effektiva språkinlärningsfärdigheter fortsätter. Eleven uppmuntras att använda sina språkkunskaper på ett så mångsidigt sätt som möjligt. I detta skede ökar elevens bedömning av sina egna språkkunskaper och kamratbedömningen.	INNEHÅLL 2 Studierna planeras tillsammans med eleverna och man lyfter gemensamt fram hur olika elever lär sig språk på olika sätt. Man delar språkinlärningssätt som fungerar bra och man lär sig av varandra. Eleverna bedömer sin egen inlärning och kamratbedömningen är en naturlig del av undervisningen.

Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera, producera och tolka texter <i>K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M10 Eleven får ta del av mer lexikaliskt utmanande verbala och skriftliga texter på olika nivåer. M10, M11 Eleven ges möjlighet att öva mer krävande språkanvändningssituationer samtidigt som ordförrådet och kommunikationsstrategier, med beaktande av centrala strukturer. (K3, 4, 5, 7)	M7 Eleven erbjuds mångsidiga möjligheter till att producera tal och skrift samtidigt som temaområdena utvidgas. (K2, 4, 5, 7) M8 Eleven uppmuntras att upprätthålla olika kommunikationssituationer. (K4) M10 Eleven handleds i att arbeta med texter av varierande svårighetsgrad med hjälp av olika förståelsestrategier. (K4)
INNEHÅLL 3 Fokus ligger fortfarande på muntliga språkkunskaper. Såväl verbal som skriftlig produktion av egna texter stärks. Temaområdet är engelskspråkiga länder samt deras kulturer. De jämförs med elevens eget livsrum. I detta skede är användningen av informations- och meddelandeteknik i undervisningen en naturlig del av språkinläringen. Exempelstrukturer: • artiklar • regelbunden och oregelbunden pluralform • komparationsformer av korta adjektiv • ordningstal och datum, dygnet och klockan • prepositioner • formellt subjekt • enkelt och pågående presens • imperfekt • objektformer av personligt pronomen • there is/there are	INNEHÅLL 3 Tidigare inlärd språkkunskaper stärks på ett mångsidigt sätt såväl verbalt som skriftligt. Eleven får om möjligt bekanta sig med olika typer av engelskspråkiga texter utifrån eget intresse. Temaområdet är jag och samhället. Användningen av informations- och meddelandeteknik i inläringen är redan rutinmässigt och inövat. Exempelstrukturer: • imperfekt • komparation av adjektiv • personliga pronomen • prepositioner • adverb • lär sig utantill de centrala oregelbundna verbens presens- och imperfektformer • futurum • ordföljd (påståenden och frågor)

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i engelska i årskurs 4–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Engelska ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i engelska i årskurs 4–6

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärnings svårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan engelska från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i engelska i årskurs 4–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärnings svårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i engelska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i engelska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt, genom såväl själv- som kamratbedömning, och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll; hörförståelse, tal, läsförståelse och skrivning. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i A-lärokursen i engelska

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 vägleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk	I1	Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan i huvuddrag beskriva hurudana språk det finns i hans närmiljö, vilka språk det talas mest i världen och hur utbrett det engelska språket är.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att	I1		Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av

bemöta människor fördomsfritt			självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga	I1	Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan engelskan och modersmålet eller andra språk hen kan.
M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet	I1	Förmåga att hitta engelsk- språkigt material	Eleven kan beskriva och hitta engelskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.
Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans	I2	Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst	I2	Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå A2.1
M7 handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern repetera eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.
M9 stödja elevens kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A2.1
M10 handleda eleven att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A2.1
M11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	I3	Förmåga att producera texter	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler

			också i andra än inövade uttryck.
--	--	--	-----------------------------------

14.4.4 Matematik

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematisk tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.

Undervisningen ska handleda eleverna att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

I **årskurserna 3–6** ska undervisningen i matematik erbjuda upplevelser med vilkas hjälp eleverna kan tillägna sig matematiska begrepp och strukturer. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att uttrycka sina matematiska tankar och lösningar på olika sätt och med olika hjälpmedel. Mångsidig problemlösning självständigt och i grupp samt jämförelse av olika sätt att lösa problem är centrala delar av undervisningen. Undervisningen i matematik ska befästa och bredda elevernas förståelse av talbegreppet och tiosystemet samt utveckla en flytande räknefärdighet.

Mål för undervisningen i matematik i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende	I1–I5	K1, K3, K5
Arbetsfärdigheter		
M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig	I1–I5	K1, K4

M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer	I1–I5	K1, K3, K4, K5
M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg	I1–I5	K1, K2, K4, K5
M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem	I1–I5	K1, K4, K5
M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt	I1–I5	K1, K3
Begreppsliga och ämnesspecifika mål		
M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler	I1–I5	K1, K4
M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet	I2	K1, K4
M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal	I2	K1, K4
M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper	I2	K1, K3, K6
M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp	I4	K4, K5
M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet	I4	K1, K3, K6
M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet	I5	K4, K5
M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö	I1	K1, K4, K5, K6

Centralt innehåll som anknyter till målen för matematik i årskurs 3–6

I1 Matematiskt tänkande: Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka

orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

12 Tal och räkneoperationer: Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkras sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkras sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkras sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtroga med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och -värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas

13 Algebra: Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

14 Geometri och mätning: Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

15 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet: Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Matematik i årskurs 3-4

Årskurs 3	Årskurs 4
Betydelse, värderingar och attityder <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens</i> <i>K5 Digital kompetens</i>	
M1 Bibehåller elevens inspiration och intresse för matematik samt stödjer elevens självförtroende och utvecklingen av hans positiva självbild. Eleven uppmuntras att lära sig matematik såväl på egenhand som i grupp.	
Arbetsfärdigheter <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i> <i>K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens</i>	
M2 Handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig. (K1, 4)	
M3 Handleda eleven att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer. (K1, 3, 4, 5)	
M4 Uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, verbalt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg. (K1, 2, 4, 5)	
M5 Handleda eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem. (K1, 4, 5)	
M6 Handleda eleven att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt. (K1, 3)	
Begreppsliga och ämnesspecifika mål <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i> <i>K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens</i> <i>K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap</i>	
M7 Handleda eleven att förstå och använda matematiska symboler. (K1, 4)	M7 Handleda eleven att förstå och använda matematiska symboler. (K1, 4)
M8 Stödja och handleda eleven att förstärka förståelsen av tiosystemet. (K1, 4)	M8 Stödja och handleda eleven att förstärka förståelsen av tiosystemet. (K1, 4)
M9 Stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal. (K1, 4)	M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal. (K1, 4)
M10 Handleda eleven att utnyttja och använda räkneoperationernas egenskaper i huvudräkning och i skriftliga uppgifter. (K1, 3, 6)	M10 Handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper. (K1, 3, 6)
M11 Handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp. (K4, 5)	M11 Stödja eleven att förstå geometriska begrepp. (K4, 5)
	M12 Handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig

M12 Handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet. (K1, 3, 6) M13 Handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet. (K4, 5) M14 Inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö. (K1, 4, 5, 6)	enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet. (K1, 3, 6) M13 Handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet. (K4, 5) M14 Inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö. (K1, 4, 5, 6)
--	---

INNEHÅLL

Betydelse, värderingar och attityder (M1)
Ingår i allt innehåll (t.ex. övning av självbedömning och differentiering)
Arbetsfärdigheter (M2–6)
Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. - Eleverna utvecklar förståelsen av muntliga uppgifter genom att öva användning och gestaltning av ord som uttrycker förändring (t.ex. en aning mera, mindre, större, hälften, en tredjedel). - Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. - Man strävar efter att koppla räkneoperationerna till situationer i vardagen. - Matematiska tankar och lösningar beskrivs genom att bygga med konkreta hjälpmedel och genom att rita. - Man löser tillsammans problem som tagits ur elevernas vardag och försöker finna lösningar till dem (verbalisera matematik och motivera lösningar samt skriva matematiska uttryck). - Eleverna lär sig bedöma resultatets storhetsklass. - Eleverna studerar bl.a. geometriska figurers och kroppars egenskaper.

• Eleverna prövar att producera matematisk text med datorprogram (t.ex. grafiska representanter och tabeller). • Eleverna prövar enkel kalkylering. • Eleverna lär sig uppfatta symmetri i omgivningen. • Eleverna övar att använda skalor i olika sammanhang.	
Begreppsliga och ämnesspecifika mål (M7–14)	
Årskurs 3	Årskurs 4
Uppfattningen om talens uppbyggnad, samband och delbarhet utvecklas genom att undersöka och klassificera tal (M8–9) • talens egenskaper (t.ex. särskilja talmängder, jämna och ojämna tal) • undersöker tallinjens egenskaper samt fortsätter tallinjen enligt given regel • bilda tal enligt villkoren • gruppvis räkning (underlag för multiplikation) • bygga tal med hjälpmedel	
Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras (M8–9)	
talen 0–1 000	talen 0–10 000
• förankring av positionssystemet • kunskap om talföljder (t.ex. tal mindre och större än ett, avstånd till ett annat tal, talområden) • tallinje • omvandling av måttenheter • decimaltal som en del av tiosystemet	
	Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal.
Förmågan att räkna grundläggande räkneoperationer i huvudet och skriftligt övas (M7, M10)	

Uppmärksamhet fästs vid olika sätt att lösa räkneoperationer, vilka diskuteras. Resultatens rimlighet bedöms. Sambandet mellan addition och subtraktion förankras. Kommutativitet och associativitet övas.	
Avrundning med heltal introduceras. En flexibel användning av uppdelningar förankras. Operatorprioritet övas (+, -, :, ·).	Avrundning med heltal övas. En flexibel användning av uppdelningar förankras och följs upp. Operatorprioritet inklusive parentes övas.
Additions- och subtraktionsalgoritmer (M7, M10)	
Principen för räkning med uppställning, lån och minnessiffra övas.	Additions- och subtraktionsalgoritmer övas.
Multiplikationstabell (M7, M10)	
Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Multiplikationstabellerna 1–10 förankras (multiplisering och notation enligt teckning).	Multiplikationstabellerna 1–10 repeteras. Multiplikationsalgoritmer förankras • Multiplikation med uppställning (ensiffrig multiplikator)
Division (M7, M10)	
Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision med konkreta hjälpmedel.	
Förståelsen av begreppet division förankras (bl.a. bråk och delbarhet). Sambandet mellan multiplikation och division förankras.	Division enligt talenhet studeras. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dela en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.
Bråk (M7, M10)	

Begreppet bråk och dess räkneoperationer övas i för eleven bekanta situationer med hjälp av hjälpmedel.	
Eleverna lär sig begreppet bråk. De lär sig att teckna bråk och få en uppfattning om dess samband med division.	Eleverna lär sig addition och subtraktion med bråk.
Eleverna övar att jämföra bråk med modeller. De övar att dela hela tal.	
Decimaltal (M7, M10)	
Begreppet decimaltal introduceras.	Addition och subtraktion med decimaltal övas.
Eleverna handleds att avrunda decimaltal och räkna med närmevärden. Eleverna lär sig bedöma resultatets storhetsklass.	
Ekvation (T7, T10)	
Eleverna introduceras i begreppet obekant. De undersöker ekvationer och övar att lösa dem genom slutledning och prövning.	
Geometri (M11)	
Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. De fördjupar sig i trianglar, kvadrater och cirkeln (bl.a. cirkelns delar, rektangel och parallelogram behandlas).	
De lär känna begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna övar begreppen cylinder och kon och lär känna deras egenskaper. Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. De övar koordinatsystemets första och andra kvadrant. Eleverna ritar enkla förstoringer och förminskningar.	
Begreppet för rektangelns ytor och omkrets introduceras.	Eleverna handleds också att iakta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, tex inom konst. Eleverna lär känna rektangelns ytor och omkrets.

Mätning (M12)	
Eleverna lär sig klockan som digital tid Eleverna övar sig att mäta saker som eleverna känner till och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter bekanta och intressanta storheter i sin omgivning.	
Eleverna mäter och beräknar omkretsen av olika figurer. De lär sig enhetsomvandlingar: längd (mm, cm, m, km), massa (g, kg) och volym (dl, l) samt tid (s, min, h, d, mån, a) som decimaltal och bekantar sig med notation.	Eleverna mäter och beräknar arean och omkretsen av olika figurer och volymen av rätblock. De lär sig enhetsomvandlingar: längd (mm, cm, dm, m, km), massa (g, kg, t) och volym (cl, dl, l) samt tid (s, min, h, d, mån, a).
Informationsbehandling och statistik (M13)	
Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras, presenteras och tolkas med hjälp av enkla tabeller och diagram.	
Eleverna läser och ställer upp stapeldiagram.	De läser cirkeldiagram. De undersöker sannolikhet (om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker). Eleverna undersöker multiplikationsprincipen (undersöker antalet olika alternativ).
De övar att söka fram det största och minsta värdet i ett statistiskt material.	
Programmering (M14)	
Eleverna undersöker hur man spjälkar ner ett problem i mindre delar.	

Eleverna undersöker enkla grafiska programmeringsmiljöer (t.ex. ge instruktioner åt en figur med hjälp av grafiska kommandokomponenter).

MÅL FÖR UNDERVISNINGEN I MATEMATIK

Matematik i årskurs 5-6

Årskurs 5	Årskurs 6
Betydelse, värderingar och attityder <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens</i> <i>K5 Digital kompetens</i>	
M1 Bibehåller elevens inspiration och intresse för matematik samt stödjer elevens självförtroende och utvecklingen av hans positiva självbild. Eleven uppmuntras att lära sig matematik såväl på egenhand som i grupp.	
Arbetsfärdigheter <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3</i> <i>Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens</i>	
M2 Handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig. (K1, 4)	
M3 Handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer. (K1, 3, 4, 5)	
M4 Sporra eleven att presentera sina observationer och lösningar för andra med hjälp av konkreta hjälpmedel, ritningar, verbalt och skriftligt samt även med hjälp av digitala verktyg. (K1, 4, 5)	
M5 Stödja eleven att använda olika strategier för att lösa problem. (K1, 4, 5)	
M6 Handleda eleven att utveckla och stärka förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt. (K1, 3)	
Begreppsliga och ämnesspecifika mål <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3</i> <i>Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens</i> <i>K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap</i>	

M7 Handleda eleven att förstå och använda matematiska symboler. (K1, 4)
M8 Stödja och handleda eleven att utvidga förståelsen av tiosystemet och tillämpa det. (K1, 4)
M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal. (K1, 4)
M10 Handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper. (K1, 3, 6)
M11 Stödja eleven att förstå geometriska begrepp. (K4, 5)
M12 Handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet. (K1, 3, 6)
M13 Handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet. (K4, 5)
M14 Inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö. (K1, 4, 5, 6)

INNEHÅLL

Betydelse, värderingar och attityder (M1)
Ingår i allt innehåll (t.ex. övning av självbedömning och differentiering)
Arbetsfärdigheter (M2–M6)
Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. • Eleverna utvecklar förståelsen av muntliga uppgifter genom att öva användning och gestaltning av ord som uttrycker förändring (t.ex. en aning mera, mindre, större, hälften, en tredjedel). • Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. • Man strävar efter att koppla räkneoperationerna till situationer i vardagen. • Matematiska tankar och lösningar beskrivs genom att bygga med konkreta hjälpmedel och genom att rita.

• Man löser tillsammans problem som tagits ur elevernas vardag och försöker finna lösningar till dem (verbalisera matematik och motivera lösningar samt skriva matematiska uttryck). • Eleverna lär sig bedöma resultatets storhetsklass. • Eleverna studerar bl.a. geometriska figurers och kroppars egenskaper. • Eleverna prövar att producera matematisk text med datorprogram (t.ex. grafiska representanter och tabeller). • Eleverna prövar enkel kalkylering. • Eleverna lär sig uppfatta symmetri i omgivningen. • Eleverna övar att använda skalor i olika sammanhang.	
Begreppsliga och ämnesspecifika mål (M7–M14)	
Årskurs 5	Årskurs 6
Uppfattningen om talens uppbyggnad, samband och delbarhet utvecklas genom att undersöka och klassificera tal (M8–M9) • talens egenskaper (t.ex. särskilja talmängder, jämna och ojämna tal) • bilda tal enligt villkoren • gruppvis räkning (underlag för multiplikation) • bygga tal med hjälpmedel	
Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras (M8–M9)	
tal 0–100 000	tal 0–1 000 000
• förankring av positionssystemet • kunskap om talföljder (t.ex. tal mindre och större än ett, avstånd till ett annat tal, talområden) • tallinje • omvandling av måttenheter • decimaltal som en del av tiosystemet • begreppet negativt tal förstärks	

-

Förmågan att räkna grundläggande räkneoperationer i huvudet och skriftligt övas (M7, M10)

- Uppmärksamhet fästs vid olika sätt att lösa räkneoperationer, vilka diskuteras.
- Resultatens rimlighet bedöms.
- Sambandet mellan addition och subtraktion förankras.
- Kommutativitet och associativitet övas.
- Avrundning med heltal övas.
- Kunskapen om operatorprioriteten förankras (samband till vardagssituationer).
- Eleverna handleds att avrunda talen och uppskatta svarets storleksklass.

Additions- och subtraktionsalgoritmer (M7, M10)

Kunskapen om additions- och subtraktionsalgoritmer förankras.

Multiplikationstabell (M7, M10)

Multiplikation med uppställning (tvåsiffrig multiplikator) studeras.

Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkras sig om att de kan den.

Division (M7, M10)

Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision med konkreta hjälpmedel.

Division enligt talenhet studeras.

Bråk (M7, M10)

Begreppet bråk och dess räkneoperationer övas i för eleven bekanta situationer med hjälp av hjälpmedel.

Eleverna övar sig att multiplicera och dividera bråk med naturliga tal. Förkortning och förlängning studeras.	Kunskapen att multiplicera och dividera bråk med naturliga tal förankras. Begreppet rationella tal introduceras.
Kunskapen att jämföra bråk förankras.	
Decimaltal (M7, M10)	
Eleverna lär sig att multiplicera och dividera decimaltal med naturliga tal.	Räkneoperationer med decimaltal repeteras.
Eleverna handleds att avrunda decimaltal och räkna med närmevärden. Eleverna lär sig bedöma resultatets storhetsklass. Eleven förstår sambandet mellan decimaltal och bråk.	
Procenträkning (M7, M10)	
Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent.	De utvecklar en förståelse för procenttal och -värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer.
Ekvation (T7, T10)	
Eleverna fördjupas i begreppet obekant Eleverna lär sig identifiera ekvationer. Ekvationen verbaliseras.	Eleverna övar att lösa ekvationer genom slutledning och prövning.
Geometri (M11)	
Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. De fördjupar sig i trianglar, kvadrater och cirkeln (bl.a. cirkelns delar, rektangel och parallelogram behandlas). Begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel förankras. Elevernas förmåga att rita, mäta och klassificera vinklar förankras. Polygoner klassificeras. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar med hjälp av konkreta hjälpmedel. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje och en punkt. Eleverna handleds också att iakta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, tex inom konst.	

Koordinatsystemets första och andra kvadrant förankras. Koordinatsystemets tredje och fjärde kvadrant introduceras. Eleverna räknar enkla förstoringer och förminskningar.	
Eleverna lär känna fyrhörningars ytor och omkretsar.	De räknar fyrhörningars ytor och omkretsar. De räknar volymen i rätblock.

Mätning (M12)
Eleverna övar sig att mäta saker som eleverna känner till och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter bekanta och intressanta storheter i sin omgivning. Enhetsomvandlingar repeteras. Övar räkning med tidsenheter.
Informationsbehandling och statistik (M13)
Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras, presenteras och tolkas med hjälp av enkla tabeller och diagram. Eleverna bekantar sig med sannolikheter genom att i vardagssituationer uppskatta om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Eleverna läser och ställer upp linjediagram. Eleverna övar att dra slutsatser om sannolikheter i vardagssituationer. Begreppet medeltal introduceras.	Användningen och upprättande av tabeller och diagram förankras, Kunskap om tidigare inlärd nyckeltal förankras och typvärdet undersöks.
Programmering (M14)	
Eleverna undersöker hur man spjälkar ner ett problem i mindre delar. De undersöker programmeringsspråkets mekanismer närmare (t.ex. Iterationssats och villkorssats). Om möjligt undersöker eleverna programmering av robotserier.	

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i årskurs 3–6

Undervisningen ska utgå från bekanta ämnen och problem som intresserar eleverna. Matematik ska fortsättningsvis studeras i en lärmiljö som präglas av konkretisering och olika hjälpmedel. Hjälpmedlen ska vara lätt tillgängliga. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Eleverna ska ha möjlighet att påverka valet av arbetssätt. Man arbetar både gemensamt och individuellt. Pedagogiska spel och lekar är ett viktigt arbetssätt som motiverar eleverna. Digitala verktyg och miniräknare används i undervisningen och studierna.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 3–6

Varje elev ska ha möjlighet att få undervisning i det centrala innehållet för tidigare årskurser, om kunskaperna är bristfälliga. Utöver det ska eleverna ges förebyggande stöd för att tillägna sig nytt innehåll. Man ska reservera tillräckligt mycket tid för matematiklärandet och stödet ska vara systematiskt. Utvecklingen av elevernas kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt. Stödet ska ge eleverna möjlighet att utveckla sina kunskaper samtidigt som deras positiva attityd och självförtroende stärks. Eleverna ska erbjudas lämpliga konkreta hjälpmedel som stöd för lärandet samt möjligheter att själva komma till insikt och förstå. Varje elev ska ges möjlighet att öva tillräckligt.

Elever som behöver mera utmaningar ska stödjas med hjälp av alternativa arbetsformer och genom att berika undervisningsinnehållet. Uppgifterna kan till exempel omfatta talens egenskaper, olika talföljder, geometri, kreativ problemlösning och matematiska tillämpningar.

Bedömning av elevens lärande i matematik i årskurs 3–6

Under läsåret är den huvudsakliga uppgiften för bedömningen av lärandet att stödja och främja elevernas matematiska tänkande och kunskapsutveckling inom alla målområden. Bedömningen ska vara mångsidig och responsen handledande och konstruktiv. Dessa stödjer eleverna att utveckla matematiska färdigheter och sporrar vid behov eleverna att försöka på nytt. Eleverna handleds att själva utvärdera sitt lärande och upptäcka sina styrkor. Responsen ska hjälpa dem att förstå vilka kunskaper och färdigheter som borde

utvecklas och hur. Eleverna ska dessutom handledas att fästa vikt vid sina arbetssätt och sin attityd till matematikstudierna.

Eleverna förutsätts att bättre än tidigare kunna uttrycka sitt matematiska tänkande i tal, skrift, med figurer och olika hjälpmedel. Föremål för bedömning är prestationssättet, hur korrekta lösningarna är och hur eleven tillämpar det som hen lärt sig.

Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppmedlemmens arbetsinsats och resultat. Syftet med responsen är att eleverna lär sig förstå betydelsen av varje gruppmedlems arbete och utveckling. Eleverna handleds att själva utvärdera arbetet och resultatet.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i matematik

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende	I1–I5		Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
Arbetsfärdigheter			
M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig	I1–I5	Samband mellan saker man lärt sig	Eleven uppfattar och ger exempel på samband mellan saker som hen lär sig.
M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer	I1–I5	Förmåga att ställa frågor och slutledningsförmåga	Eleven kan presentera matematiskt intressanta frågor och slutledningar.
M4 sporra eleven att presentera sina observationer och lösningar för andra med hjälp av konkreta hjälpmedel, ritningar, verbalt och skriftligt samt även med hjälp av digitala verktyg	I1–I5	Förmåga att presentera lösningar och slutledningar	Eleven presenterar sina lösningar och slutledningar på olika sätt.

M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem	I1–I5	Problemlösningsfärdigheter	Eleven kan använda olika strategier vid problemlösning.
M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt	I1–I5	Förmåga att bedöma en lösning	Eleven kan i regel bedöma en lösningens ändamålsenlighet och ett resultats rimlighet.
Begreppsliga och ämnesspecifika mål			
M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler	I1–I5	Förståelse och användning av matematiska begrepp	Eleven använder i regel rätta begrepp och symboler.
M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet	I2	Förståelse av tiosystemet	Eleven behärskar tiosystemets princip också vid räkning med tal i decimalform.
M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal	I2	Förståelse av talbegreppet	Eleven kan använda positiva rationella tal och negativa heltal.
M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper	I2	Räknefärdigheter och att utnyttja de grundläggande räkneoperationernas egenskaper	Eleven räknar relativt obehindrat i huvudet och skriftligt.
M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp	I4	Geometriska begrepp och förmåga att observera geometriska egenskaper	Eleven kan klassificera och identifiera kroppar och figurer. Eleven kan använda skalor samt känner igen symmetriska figurer i förhållande till räta linjer och punkter.
M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett	I4	Förmåga att mäta	Eleven kan välja ett lämpligt mätredskap, mäta och bedöma

mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet			mätresultatets rimlighet. Eleven kan beräkna areor och volymer. Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna.
M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet	I5	Att göra och tolka tabeller och diagram	Eleven kan göra en tabell utgående från ett material samt tolka tabeller och diagram. Eleven kan beräkna medelvärde och bestämma typvärdet.
M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö	I1	Visuell programmering	Eleven kan programmera ett fungerande program i en visuell programmeringsmiljö.

14.4.5 Omgivningslära

I läroämnet omgivningslära integreras ämnesområdena biologi, geografi, fysik, kemi och hälsokunskap. Undervisningen ska omfatta perspektivet för hållbar utveckling. I omgivningslära förenas såväl naturvetenskapliga som humanvetenskapliga perspektiv. I omgivningsläran ska eleverna ses som en del av den omgivning de lever i. Utgångspunkten är respekt för naturen och ett människovärdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna.

Undervisningen ska stödja eleven att utveckla sitt förhållande till miljön och sin världsbild samt att växa som människa. Målet för undervisningen i omgivningslära är att eleverna lär känna och förstå naturen och den byggda miljön, fenomen som förekommer i dem, sig själva och andra människor samt betydelsen av hälsa och välbefinnande. Omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär förutsätter att eleverna lär sig att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika situationer. Undervisningen ska vila på vetenskaplig grund^[1] och eleverna ska utveckla kritiskt tänkande. De ekologiska, kulturella, sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling ska beaktas i undervisningen i omgivningslära. Det centrala målet för omgivningsläran är att handleda eleverna att förstå hur människans val påverkar livet och miljön i dag och i framtiden.

Omgivningsläran ska lägga grund för kunskaper inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Målet är att förstå deras betydelse för miljön, tekniken, det vardagliga livet, människan och mänsklig verksamhet. Inom biologi är det centralt att eleverna lär känna och förstå naturmiljön, människan, livet och dess utveckling samt villkoren för liv på jorden. Inom geografi är det viktigt att eleverna undersöker sin egen närmiljö och förstår olika områden i världen, fenomen som förekommer i dem och hur livet ser ut för de människor som bor i områdena. Inom fysik är det viktigt att stödja eleverna att förstå naturens grundstrukturer och fenomen och att förklara dessa fenomen även med hjälp av information baserad på egna undersökningar. Inom kemi är det centralt att iaktta olika ämnen i vår omgivning. Man ska undersöka, beskriva och förklara ämnens egenskaper, deras sammansättning samt omvandlingar som de genomgår.

Inom hälsokunskap är det viktigt att eleverna lär sig att förstå de faktorer som stödjer och skyddar hälsan i vår omgivning och i mänsklig verksamhet samt att främja kunskaper som stödjer hälsa, välbefinnande, trygghet och säkerhet.

Målet med undervisningen är att väcka och fördjupa elevernas intresse för de olika ämnesområdena i omgivningslära. Likvärdighet och jämlikhet främjas genom att varje elev erbjuds möjligheter att mångsidigt bekanta sig med omgivningslärans samtliga vetenskapsområden och med den teknik och de utbildningsmöjligheter som finns på området.

I **årskurserna 3–6** kan undervisningen i omgivningslära planeras som helheter där man granskar den omgivande världen samt eleverna och deras aktiviteter som en del av omgivningen. Eleven vägleds att ge akt på sitt växande och sin utveckling. Med hjälp av problemlösnings- och undersökningsuppgifter fördjupas intresset för fenomen i omgivningen. I slutet av årskurshelheten funderar man också på de olika ämnesområdenas särdrag.

Mål för undervisningen i omgivningslära i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen	I1–I6	
M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära	I1–I6	K1, K7
M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen	I1–I6	K3, K7
Undersöknings- och arbetsfärdigheter		
M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter	I1–I6	K1, K7
M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap	I1–I6	K1, K5

M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt	I1–I6	K1, K2, K5
M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans	I2–I6	K2, K3, K5
M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv	I1–I6	K3
M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön	I2–I6	K3
M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor	I1–I6	K2, K3
M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt	I1–I6	K5, K4
Kunskap och förståelse		
M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen	I1–I6	K1
M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen	I1–I6	K1, K5
M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar	I1–I6	K2, K4, K5
M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	I1, I3–I6	
M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iakttä sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier	I3–I6	K5

M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande	I2, I4–I6	
M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande	I2, I4–I6	
M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen	I1–I3, I6	K3

Centralt innehåll som anknyter till målen för omgivningslära i årskurs 3–6

Innehållet väljs så att det stödjer målen och utnyttjar de lokala möjligheter som finns. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

I1 Jag som människa: Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

I2 Vardagliga situationer och sammanhang: Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld: Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

I4 Att undersöka omgivningen: Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp: Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

I6 Att bygga en hållbar framtid: Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

I VICTIS

I Vichtis betonas en upplevelsebaserad undervisning där man med problemlösnings- och undersökningsuppgifter enligt möjlighet utnyttjar den mångfaldiga naturen i området. I Vichtis betonas speciellt tvärvetenskapliga, elevcentrerade studiehelheter som övergriper ämnesgränserna. Speciellt värdesätts elevernas förmåga att respektera olikhet och individualitet samt förmåga att stöda varandras inlärning och växelverkan. Som mål har man, att varje barn i klassen klarar av att samarbeta med alla andra barn i klassen. Eleven lär sig ta ansvar för sitt eget arbete. I Vichtis betonas bedömningens transparens. Läraren och eleverna ställer själv målen för studiehelheten. Elevernas kunskaper och utveckling utvärderas på gemensamt överenskommet sätt i förhållande till de gjorda målen.

Omgivningslära i årskurs 3-4

Betydelse, värderingar och attityder	
<i>K1 Förmåga att tänka och lära sig</i>	<i>K3 Vardagskompetens</i>
<i>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen	M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen
M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära (K1, K7)	M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära (K1, K7)
M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen (K3, K7)	M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen (K3, K7)

Undersöknings- och arbetsfärdigheter <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i> <i>K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens</i> <i>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter (K1, K7) M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap (K1, K5) M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt (K1, K2, K5) M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans (K2, K3, K5) M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv (K3) M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön (K3) M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor (K2, K3) M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt (K4, K5)	M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter (K1, K7) M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap (K1, K5) M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt (K1, K2, K5) M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans (K2, K3, K5) M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv (K3) M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön (K3) M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor (K2, K3) M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt (K4, K5)
Kunskap och förståelse	
M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran	M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran

samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen (K1) M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen (K1, K5) M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar (K2, K4, K5) M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier (K5) M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen (K3)	samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen (K1) M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen (K1, K5) M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar (K2, K4, K5) M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier (K5) M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen (K3)
--	---

INNEHÅLL

Årskurs 3	Årskurs 4
Jag som människa M1–6, M8, M10–15, M19	

• Övar att lyssna på den egna kroppens signaler samt vara medveten om egna tankar, behov, attityder och värderingar. • Övar att känna igen, uttrycka och reglera känslor. • Lär sig hitta det som stöder det egna lärandet. • familjen • vänner • känslor • hälsosamma levnadsvanor, egen hälsa och hygien	• Funderar på egna aktiviteters inverkan på sig själv, på andra människor, på djurens välfärd samt naturen och samhället. • identifiering och egenvård av de vanligaste sjukdomarna • fysiska och psykiska förändringar i puberteten • känsloregistret, känslouttryck, känslohantering • värden t.ex. fundera kring egna och samhällets värden • hälsosamma levnadsvanor och mentalt välbefinnande
Vardagliga situationer och sammanhang M1–14, M17–19	
• kännetecken för mobbning och våld – söka hjälp • tillåtliga och otillåtliga aktiviteter • riskfaktorer i närmiljön, tex. trafik-, brand- och el-säkerhet • som cyklist i trafiken • trafikmärken • principer för hur enkla apparater fungerar t.ex. våg • samarbete t.ex. öva grupparbete	• fortsatt underökning av apparater och konstruktioner • grundläggande färdigheter i första hjälpen övas • iakttagande av säkerhetsaspekter i det vardagliga livet • fysisk och psykisk integritet • trafikbeteende • kännetecken för och förebyggande av mobbning och våld • samarbete
På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld M1–16, M19	
• Finlands geografi med beaktande av lokala kulturobjekt • bekantar sig med kartan • Finland och världsdelarna på jordgloben • väderstrecken	• Norden och Baltikum • användning av kartor • olika källor vid informationsinsamling

• naturmiljön och mänsklig verksamhet i närmiljön	• nätetikett
Att undersöka omgivningen M1–18	
• de vanligaste växt-, svamp och djurarterna i närmiljön • klassificering av växter, djur och svampar • odlingsprojekt "från frö till växt" • hur processen som undersöks framskrider i praktiken: inledande situation-förändring-slutlig situation-rapportering • skillnaden mellan naturmiljön och den byggda miljön och förändringarna som sker i dessa • observationer i olika livsmiljöer t.ex. fåglar, fjärilar, växter, däggdjur • rättigheter och skyldigheter i naturen, allemansrätten	• undersökningen, observationen och klassificeringen av organismer fortsätter • livsmiljöer: vatten och träsk t.ex. undersökning av badvatten • undersökning av jordmånen och berggrunden • undersökning av vädret • undersökning av hur apparater och olika konstruktioner fungerar • friktion och hävkraft
Naturens strukturer, principer och kretslopp M1–18	
• matproduktion • undersökning av vanliga ämnen och föremål samt rapportering om dessa • vattnets kretslopp	• ljud- och ljusfenomen • elektricitet
Att bygga en hållbar framtid M1–19	
• Övar på ansvarsfull aktivitet i den egna närmiljön samt att ta hand om varandra. • skydda naturen i sitt eget liv • återvinning • konsekvensen av ens val (jag-familjen-närmiljön)	• livsstil som skyddar och skonar naturen t.ex. produkters livslängd • konsekvensen av ens val för t.ex. skolan och närmiljön • mänsklig verksamhet i närmiljön och dess konsekvenser för miljön t.ex. motorväg, • avfallshanteringen i hemorten

	hur kan man förebygga den globala uppvärmingen
--	--

Omgivningslära i årskurs 5-6

Betydelse, värderingar och attityder <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens</i> <i>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära (K1, K7) M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen (K3, K7)	M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära (K1, K7) M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen (K3, K7)
Undersöknings- och arbetsfärdigheter <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i> <i>K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens</i> <i>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter (K1, K7) M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap (K1, K5) M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt (K1, K2, K5) M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans (K2, K3, K5)	M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter (K1, K7) M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap (K1, K5) M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt (K1, K2, K5) M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans (K2, K3, K5)

M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv (K3) M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön (K3) M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor (K2, K3) M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt (K4, K5)	M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv (K3) M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön (K3) M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor (K2, K3) M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt (K4, K5)
--	--

Kunskap och förståelse	
M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen (K1) M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen (K1, K5) M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar (K2, K4, K5) M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier (K5)	M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen (K1) M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen (K1, K5) M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar (K2, K4, K5) M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier (K5)

M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen (K3)	M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen (K3)
--	--

INNEHÅLL

Årskurs 5	Årskurs 6
Jag som människa M1–6, M8, M10–15, M19	
• åldrande och mognande från födsel till döden • principen om livslångt lärande • viktiga system i organismen: skelettet, musklerna, blodcirkulationen, reproduktion osv. • näring, olika näringsämnen t.ex. fibrer, protein, fetter • hälsosamma levnadsvanor t.ex. näring, vila, motion och människorelationer	• psykiska och fysiska förändringar i puberteten t.ex. sexualitet • värden t.ex. fundera kring egna och samhällets värden • mentala färdigheter t.ex. känsleregistret, känslouttryck, känslohantering
Vardagliga situationer och sammanhang M1–14, M17–19	
• elsäkerhet • säkerhet i trafiken • förebyggande av olyckor • brandsäkerhet • förgiftningar t.ex. alkohol och tobak	• jämlikhet ur olika perspektiv • ansvar för egna handlingar • beaktande av andra • ämnen och produkter som ingår i livsmiljön • trygg användning

• samarbete t.ex. gemensamma projekt i klassen	• rusmedelsfostran • samarbete
På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld M1–16, M19	
• längd- och breddgrader • världsdelar (Europa) • världshaven • polerna • användning och tolkning av kartböcker • kartmärken • skalor • Europas karta • klimat- och växtlighetszoner samt faunan • Kulturerna i de europeiska länderna	• världens klimat- och växtlighetszoner samt fauna • människans anpassning till olika förhållanden • världsdelar (Asien, Afrika och Oceanien) • världens kulturer • förståelse av globaliseringen – naturen och människan – olika former av växelverkan •
Att undersöka omgivningen M1–18	
• identifiering av växter • olika sätt att göra växtsamlingar t.ex. genom fotografering • fotosyntesen • undersökning av djur i närmiljön • skogstyper • våtmarker • kulturlandskap • allemansrätten • planering och genomförande av undersökningar i praktiken	• olika sätt att göra växtsamlingar • klassificering av levande organismer • planering och genomförande av praktiska undersökningar och • rapportering enligt ålder och förutsättningar • undersökning av naturliga vatten och vattenrening

Naturens strukturer, principer och kretslopp M1–18	
• produktion av värme, ljus och rörelse med hjälp av elektricitet • el- och värmeproduktionsmetoder t.ex. vatten-, vind- och kärnkraft, biobränslen (torv, trä, oljeväxter) • Jordens dragningskraft och friktion samt rörelse- och balansfenomen som orsakas av energi t.ex. rörelsen hos fåglar och flygplan • energins bevarande • Jordens naturresurser • Cellernas uppbyggnad • kolets kretslopp = fotosyntesen och förbränning • växternas fortplantning • näringskedjor • primärproduktionen inom jord- och skogsbruk (näring, djur, skog) • Jordens och månens rörelser och fenomen som dessa orsakar t.ex. årstiderna, dygnet, tidvatten, mån- och solförmörkelser • solsystemets uppbyggnad och stjärnhimmel •	• luftens sammansättning och atmosfären • vattnets egenskaper och dess betydelse som lösningsmedel • Klassificering av ämnen som fås ur marken samt separationsmetoder • kolets kretslopp = fotosyntesen och förbränning • vattnets kretslopp
Att bygga en hållbar framtid M1–19	
• återvinning • konsekvenserna av ens val (djur och naturen) • växelverkan mellan människan och naturen t.ex. klimatförändringen • bevarandet av världens kulturarv och	• hållbar utveckling • växelverkan mellan människan och naturen t.ex. koldioxidavtrycket • ämnen och produkter som ingår i livsmiljön • ursprung, användning och återvinning

• förståelsen av dess vikt	• konsekvenserna av ens val t.ex. i ens eget samhälle och på global nivå • klimatförändringen
--	--

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i omgivningslära i årskurs 3–6

Utgångspunkten vid valet av arbetssätt och lärmiljöer är elevernas egna erfarenheter av olika företeelser, fenomen och händelser som anknyter till människan, omgivningen, människans aktiviteter och vardag. I valet av lärmiljöer och arbetssätt beaktas funktionalitet, erfarenhets- och upplevelseaspekten, användningen av drama och berättelser samt omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär. Målet är att undersöka fenomen inom omgivningslärans olika ämnesområden i naturliga situationer och miljöer. Som lärmiljöer används förutom skolans lokaler och den egna klassen mångsidigt även den närliggande naturen och den byggda miljön, olika sociala sammanhang och situationer, digitala lärmiljöer samt lokala möjligheter såsom samarbete med naturskolor, museer, företag, medborgarorganisationer samt natur- och vetenskapscentra. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar i planeringen och genomförandet av enkla undersökningar samt i diskussionen kring olika perspektiv och lösningar. Genom att eleverna arbetar aktivt med det fenomen, tema eller aktuella problem som studeras stödjer man lärandet enligt omgivningslärans mål.

Handledning, differentiering och stöd i omgivningslära i årskurs 3–6

Med tanke på målen för omgivningsläran är det viktigt att handleda eleverna att mångsidigt använda olika studiesätt. Handledning behövs särskilt för att eleven ska lära sig agera tryggt och ta hänsyn till andra i olika lärmiljöer. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas elevernas tidigare kunskaper och färdigheter samt specialbehov i anslutning till utveckling, livssituation och kultur. Eleverna får lära sig att respektera allas rätt till integritet i personliga frågor. Ett undersökande arbetssätt och övningar som förutsätter olika nivåer av tänkande kan stödja differentiering enligt individuella behov. Gemenskap stödjer lärande tillsammans och möjligheten att utnyttja olika styrkor. Handledning och stöd, valet av arbetssätt samt känslan av att lyckas stärker elevens självbild i omgivningsläran. Eleverna ska även ges möjlighet till fördjupning samt lugn och ro.

Bedömning av elevens lärande i omgivningslära i årskurs 3–6

Disponering av arbetet i helheter med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. I undersökningar och projekt koncentrerar man sig på att utvärdera endast några delområden utgående från de uppställda målen. Eleverna handleds att analysera sina förhandskunskaper, färdigheter och -uppfattningar. Konstruktiv respons, frågor och konkreta utvecklingsförslag bidrar till att arbetet framskrider. Positiv respons och uppmuntran stärker elevernas motivation och ökar deras intresse för att utforska sin omgivning. Eleverna ska erbjudas mångsidiga möjligheter att visa sina kunskaper. Bedömningen ska förutom på olika alster även grunda sig på iakttagelser av elevens arbete och på diskussioner. Utöver innehållet bedöms elevens förmåga att uppfatta det väsentliga, söka information och uttrycka sig tydligt. I slutet av helheten bedöms hur väl de uppställda målen uppnåtts. Eleverna övar sig att identifiera sina styrkor och

utvecklingsbehov samt att uppmuntra varandra att lära sig. Elevernas värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala färdigheter, temperament eller andra personliga egenskaper är inte föremål för bedömningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i omgivningslära genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i omgivningslära. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att eleven förutom undersöknings- och arbetsfärdigheter även har kunskaper inom de olika ämnesområdena.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i omgivningslära

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i omgivningslära	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen	I1–I6	Att uppfatta omgivningslärans betydelse	Eleven kan ge exempel på betydelsen av de olika ämnesområdena i omgivningsläran.
M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära	I1–I6	Förmåga att arbeta målinriktat och att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbeta för att uppnå gemensamma mål.
M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen	I1–I6	Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva stödande och hotande element i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika metoder för att värna om, utveckla och påverka sin närmiljö och -gemenskap samt under handledning arbeta i gemensamma påverkningsprojekt.

Undersöknings- och arbetsfärdigheter			
M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter	I1–I6	Förmåga att formulera frågor	Eleven kan formulera frågor som anknyter till ämnet och som tillsammans kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar och andra aktiviteter.
M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap	I1–I6	Undersökningsfärdigheter: förmåga att planera, observera och mäta	Eleven kan agera, observera, mäta och dokumentera resultat enligt anvisningar. Eleven kan planera små undersökningar ensam eller tillsammans med andra.
M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt	I1–I6	Undersökningsfärdigheter: förmåga att dra slutsatser och presentera resultat	Eleven övar sig under handledning att se samband mellan orsak och verkan och kan dra enkla slutsatser utgående från resultaten. Eleven kan presentera sina resultat på ett tydligt sätt.
M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans	I2–I6	Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta vid teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva hur vissa vardagliga tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras betydelse. Eleven kan samarbeta med andra kring experiment och uppfinningar.
M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv	I1–I6	Förmåga att främja säkerheten, säkerhetskunskap	Eleven kan presentera centrala faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven kan beskriva säkerhetsanvisningar och tillvägagångssätt i olika risk- och nödsituationer, kan tillämpa dem i

			undervisningssituationer samt övar sig att motivera dem med hjälp av omgivningslärans olika ämnesområden.
M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön	I2–I6	Förmåga att undersöka omgivningen	Eleven kan röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön enligt anvisningar. Eleven kan under handledning göra undersökningar i omgivningen både självständigt och i grupp.
M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor	I1–I6	Utveckling av de sociala färdigheterna, hur eleven identifierar och reglerar känslor	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva handlingsmönster för hur man arbetar i grupp, uppför sig artigt samt uttrycker och reglerar känslor och övar sig att tillämpa mönstren i olika roller.
M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt	I1–I6	Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik	Eleven kan använda digitala verktyg i de olika faserna av en undersökningsprocess och för att kommunicera. Eleven kan beskriva hur digitala verktyg används på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt
Kunskap och förståelse			
M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika	I1–I6	Förmåga att använda begrepp	Eleven kan beskriva miljön, mänskliga aktiviteter och fenomen som anknyter till dem med centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden och med egna ord.

förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen			Eleven kan koppla ihop begrepp på ett logiskt sätt.
M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknyttande fenomen	I1–I6	Förmåga att använda modeller	Eleven kan använda och tolka olika konkreta modeller. Eleven övar att använda abstrakta modeller.
M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar	I1–I6	Förmåga att uttrycka åsikter och läsa kritiskt	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja några tillförlitliga informationskällor. Eleven övar att motivera olika åsikter och kan nämna skillnader mellan olika synvinklar.
M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	I1, I3–I6	Kunskaper i biologi: Förmåga att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	Eleven kan iaktta naturen och identifiera de vanligaste växtarterna och de livsmiljöer som är typiska för dem. Eleven sammanställer under handledning en liten växtsamling, kan självständigt och tillsammans med andra experimentellt undersöka växternas tillväxt samt kan i huvuddrag beskriva människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.
M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier	I3–I6	Kunskaper i geografi: Förmåga att gestalta jordklotet, använda kartor och andra geomedier	Eleven kan identifiera olika regionala nivåer, strukturera sin omgivning, uppfatta de områden som granskas och kartbilden av hela jordklotet samt kan beskriva den regionala mångfalden på jordklotet. Eleven kan använda kartor och andra geomedier för att

			söka och presentera information.
M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande	I2, I4–I6	Kunskaper i fysik: Förmåga att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen	Eleven kan observera och beskriva enkla fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt övar sig att förklara dem. Eleven kan använda energi-, kraft- och rörelsebegrepp i vardagliga situationer och kan ge exempel på principen om energins bevarande.
M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande	I2, I4–I6	Kunskaper i kemi: Förmåga att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen	Eleven kan observera och beskriva aggregationstillstånd och bekanta ämnens egenskaper samt övar sig att förklara dem. Eleven kan förklara till exempel vattnets kretslopp eller återvinning med hjälp av principen om materiens bevarande.
M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen	I1–I3, I6	Kunskaper i hälsokunskap: Kännedom om delområdena inom hälsa och sunda vanor, förmåga att reflektera över deras betydelse samt att identifiera och beskriva tillväxten och utvecklingen vid en viss ålder	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och ge exempel på hur hälsan kan främjas i vardagen. Eleven kan beskriva olika skeden i livet och förklara vad som kännetecknar växandet och utvecklingen i puberteten och individuella variationer i dem.

[1] Statsrådet förordning (422/2012) 3 §

14.4.6 Religion

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och

kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra.

Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkännet, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

I årskurserna 3–6 ska undervisningen i religion bredda och fördjupa elevens baskunskaper i hans egen religion. Eleven får insikt i religionens heliga skrifter och berättelser samt centrala lära, etiska principer, ritualer och seder. Eleverna uppmuntras att undra och fråga. I undervisningen granskas de religiösa rötterna i Finland och Europa samt det religiösa livet och livsåskådningarna i dagens Finland och Europa. Eleverna ska utveckla sin mediekunskap och handledas att bedöma och använda olika källor för att söka information och utnyttja den i olika situationer.

Undervisningen behandlar barnets rättigheter och individens ansvar för sina handlingar. Eleverna får träna sina emotionella och sociala färdigheter och lär sig att formulera egna åsikter och motivera dem. Eleverna uppmuntras att utveckla vänskap, att bidra till en positiv gemenskap i klassen och skolan och att motarbeta diskriminering.

Mål för undervisningen i religion i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran	I1	K1
M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga	I1	K1, K2
M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	I1, I2	K2, K3, K4
M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen	I1, I3, I6	K4, K5, K6
M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag	I1, I3	K1, K2
M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa	I3	K2

M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer	I1, I3	K2, K5, K6
M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner	I1, I3, I6	K7
M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv	I2, I3	K2
M10 vägleda eleven att bedöma sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid	I2, I3	K1, K3, K6
M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter	I1, I3, I6	K1, K4, K6, K7
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet	I3	K1

Centralt innehåll som anknyter till målen för religion i årskurs 3–6

Innehållet ska väljas så att det stödjer de allmänna målen i läroämnet. Vid valet av innehåll beaktas lokala möjligheter. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Elevernas erfarenhetsvärld ska beaktas vid valet av innehåll och vid närmare behandling av det.

I1 Förhållandet till den egna religionen: Innehållet ska fokusera på religiösa källor, heliga skrifter och personer samt musik, symboler, heliga platser och byggnader. Viktigt innehåll är religionens lära, seder, ritualer och samfund samt religionens mångfald. Man granskar centrala berättelser inom religionen och deras samband med konst, vetenskap och kultur.

I2 Religionernas värld: Innehållet ska omfatta kristendomen, andra religioner och irreligiositet i den finländska kulturen och vardagen. Man bekantar sig särskilt med religiösa samfund i skolans närhet och med deras heliga platser. I undervisningen granskas bakgrunden till religioner och livsåskådningar i Finland och Europa och situationen i dag. Innehållet väljs så att eleven får en helhetsbild av Europas religiösa rötter, i synnerhet det grundläggande innehållet i judendomen, kristendomen och islam och deras betydelse. Innehållet väljs med hänsyn till religionsrelaterade teman i medierna och populärkulturen.

I3 Ett gott liv: Centrala innehåll är människovärdet, att respektera livet och att värna om naturen. Undervisningen fokuserar på att eleven begrundar sina egna val och handlingar och vilka värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktigt innehåll är livskompetens, självkännedom och välbefinnande för kropp och själ. Innehållet ska ge eleven insikt i religionens centrala etiska normer och de etiska uppfattningar som är gemensamma för olika religioner och livsåskådningar. FN:s konvention om barnets rättigheter behandlas. Innehållet ska ge eleven verktyg att diskutera om etik och religioner och att motivera sina synpunkter.

I VICHTIS

MÅL FÖR UNDERVISNINGEN I RELIGION I

ÅRSKURS 3–4

Årskurs 3	Årskurs 4
<i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M1 vägleda eleven att få insikt i centrala lärorna i religionen i fråga (K1) M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga (K1, 2) M3 hjälpa eleven att lära känna karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk (K2, 3, 4) M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer (K2, 5, 6) M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga (K7) M10 vägleda eleven att reflektera över sina val och förstå de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv (K1, 3, 6) M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter (K1, 4, 6, 7) M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet (K1)	M1 vägleda eleven att få insikt i centrala berättelser i religionen i fråga (K1) M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder inom religionen i fråga (K1, 2) M3 hjälpa eleven att lära känna karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk (K2, 3, 4) M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor (K4, 5, 6) M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam (K2) M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer (K2, 5, 6) M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och samt få insikt i de etiska principer som förenar olika religioner (K7) M10 vägleda eleven att reflektera över sina val och förstå de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv (K1, 3, 6) M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter (K1, 4, 6, 7) M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet (K1)

INNEHÅLL

Årskurs 3	Årskurs 4
Förhållandet till den egna religionen (M1–5, M7, M8, M10)	
Eleverna får insikt i den lutherska läran, sakramenten, bönerna, gudstjänsten och församlingens verksamhet. (tex. <i>samarbete med Församlingen</i>.) Eleverna bekantar sig med Bibeln som bok. Man fäster uppmärksamhet vid det religiösa språkets och berättelsernas särdrag samt symboliken. <u>I undervisningen ges eleverna djupare insikt i de kristna ritualerna under livscykeln (dop, konfirmation, vigsel, begravning) samt de olika sederna som anknyter till dessa.</u> Kyrkobyggnaden. I undervisningen används psalmer och annan spirituell musik. (tex <i>samarbete med församlingens kantor</i>)	Livet på Jesu tid. Eleverna ges djupare insikt i Nya Testamentets berättelser, Jesus liv, läror och dess betydelse för den kristna tron samt för nutiden. (Till exempel <i>Den förlorade sonen, Den barmhärtige samariten, Liknelsen om sådden, Den gode herden, underverken i samband med behandlingen av Jesus liv</i>) Eleverna ges djupare insikt i kyrkoåret; kyrkoårets struktur och de viktigaste högtiderna. I undervisningen används psalmer och annan spirituell musik.
Religionernas värld (M3–11)	
I undervisningen undersöker eleverna vad helighet betyder i religionen, den egna heligheten och andras helighet. (Eleverna lär känna de världsåskådningar som förekommer i skolan, t.ex. <i>Besökare. Respekt för andra kan behandlas exempelvis med hjälp av medier och internet.</i>) Eleverna diskuterar den egna religionen och om vikten att uppskatta det egna religiösa kulturarvet. Eleverna bekantar sig med andra kristliga samfund i hemkommunen och lägger via dem märke till den kristna trons mångfald	Eleverna stiftar inledningsvis bekantskap med de profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, den kristna tron och islam samt Jesus ställning i dessa religioner. Viktiga föremål för undersökningen är religiösa och kristna samfund i skolans närområde. (I2)
Ett gott liv (M4, M6–12)	
<u>I undervisningen undersöker eleverna de viktigaste etiska principerna i kristendomen: den</u>	I undervisningen behandlas livsfrågor, känslor och värden som är viktiga för eleverna. <i>Från Gamla och</i>

<u>gyllene regeln, det dubbla kärleksbudet och de tio budorden.</u> Viktiga perspektiv inom etiken är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och välbefinnande för kropp och själ. (I2) Eleverna begrundar egna val samt känslor och orsaker bakom dessa. Innehållet som valts i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera om etik och religioner och att motivera sina synpunkter enligt ålder.	<i>Nya testamenten kan man välja exempelvis följande berättelser: Skapelseberättelsen, Josef, Noaks ark, David och Goljat, Kain och Abel Berättelser om Jesus helbrägdagörelser, Den barmhärtige samariten, Den förlorade sonen, Änkans gåva</i> Viktiga perspektiv inom etiken är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och välbefinnande för kropp och själ. (I2) Innehållet som valts i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera om etik och religioner och att motivera sina synpunkter enligt ålder. Eleverna begrundar över egna val samt känslor och orsaker bakom dessa.
--	--

MÅL I ÅRSKURS 5–6

Årskurs 5	Årskurs 6
<i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i> <i>K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet</i> <i>K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap</i> <i>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	

M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser (K1) M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk (K2, 3, 4) M4 vägleda eleven att söka och använda information om religionen i olika källor (K4, 5, 6) M5 handleda eleven att utforska Finlands religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag (K1, 2) M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer (K2, 5, 6) M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv (K2) M10 vägleda eleven att reflektera kring sina val och de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid (K1, 3, 6) M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter (K1, 4, 6, 7) M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet (K1)	M1 vägleda eleven att fördjupa sig i centrala läroorna i religionen i fråga (K1) M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk (K2, 3, 4) M4 vägleda eleven att söka, bedöma och använda information om religionen i olika källor (K4, 5, 6) M5 handleda eleven att få djupare insikt i religionerna i Europa M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa (K2) M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer (K2, 5, 6) M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och i de etiska principer som förenar olika religioner (K7) M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv (K2) M10 vägleda eleven att bedöma sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid (K1, 3, 6) M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter (K1, 4, 6, 7) M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet (K1)
---	---

INNEHÅLL

5. Årskurs 5	6. Årskurs 6
--------------	--------------

Förhållandet till den egna religionen (M1–5, M7, M8, M11)	
Eleverna reflekterar kring Paulus och de första kristnas betydelse för kristendomens utveckling till en världsreligion (<i>Bibeln; Paulus brev, Apostlagärningarna (församlingens uppkomst och utveckling)</i>). Eleverna undersöker Bibeln som bok och dess olika stilarter, vilka är till exempel myter, lagar, aforismer, dikter och sånger, noveller, kungörelser, profetior och brev. Myter är till exempel de bibliska skapelseberättelserna (<i>skapelsen, syndafallet, syndafloeden</i>). Aforismer är till exempel ordspråk. Kristendomens, judendomens och islams gemensamma profeter samt Jesus ställning i dessa religioner Eleverna bekantar sig med de viktigaste bibliska berättelsernas inverkan på konsten, vetenskapen och kulturen samt undersöker hur den kristna tron återspeglas i populärkulturen (<i>serier, filmer, sångtexter osv.</i>) Till exempel Jesu korsfästelse.	Eleverna lär känna Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som religiösa reformatorer. Eleverna blir bekanta med den lutherska läran, sakramenten och församlingens verksamhet. <i>Till exempel var personerna sin tids samhällspåverkare och förnyare -> denna aspekt kan även behandlas i större omfattning via religiös och samhällslig påverkan.</i> Eleverna ges en djupare insikt i kyrkan som en religiös byggnad, kyrkoarkitekturen och dess symbolik. (<i>Besök i kyrkan</i>) I undervisningen används psalmer och annan spirituellt musik.
Religionernas värld (M3–11)	
Eleverna undersöker nuläget bland religionerna och världsåskådningarna i Finland och dess bakgrund samt irreligiositet. (<i>förlagsvis fokusera på religiösa samfund i närområdet, till exempel besök och besökare. Om irreligiositet till exempel webbplatsen Pro-ceremonier</i>)	Eleverna undersöker nuläget bland religionerna och världsåskådningarna i Europa och dess bakgrund samt irreligiositet. Eleverna stiftar inledningsvis bekantskap med ekumenik (<i>de kristna kyrkornas samarbete</i>) och religionsdialog (dialog mellan olika religioner) samt undersöker religionerna med aktuella exempel från medierna och populärkulturen.
Ett gott liv (M4, M6–12)	
Människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen (<i>berättelser ur GT och NT, FN:s och Unicefs webbsidor. Tex. GT: Skapelseberättelsen NT: Jesus och barnen, Jesus och den samariska kvinnan, Marta och Maria</i>) Eleverna reflekterar barns rättigheter och skyldigheter i dagens Finland. Eleverna reflekterar kring sina val och de värden som påverkar deras agerande samt globalt ansvar.	Eleverna reflekterar kring etiken i den gyllene regeln inom kristendomen och olika religioner. Viktiga perspektiv inom etiken är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och välbefinnande för kropp och själ. Eleverna reflekterar kring naturskydd, att respektera allt liv samt de egna valens betydelse och ansvarsfull verksamhet.

<i>(Berättelser ur GT och NT, se exempel i föregående stycke)</i> Viktiga perspektiv inom etiken är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och välbefinnande för kropp och själ. Innehållet som valts i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera om etik och religioner och att motivera sina synpunkter enligt ålder.	Innehållet som valts i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera om etik och religioner och att motivera sina synpunkter enligt ålder. Eleverna bekantar sig med religionsfrihetens utveckling i Finland.
--	--

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 3–6

Fenomenen granskas med hjälp av berättelser, drama, erfarenheter, aktiviteter och gemensamt lärande. Det viktigaste är att med hjälp av begrepp beskriva de fenomen eleverna ska lära sig. I religionsundervisningen används informationstekniska program som främjar inläringen av innehållet så att elevernas egen aktivitet och samarbete betonas. I undervisningen betonas stressfri atmosfär och diskussion. I undervisningen kan man om möjligt utnyttja besök och besökare. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnegränserna. Målet är att avspegla mångfalden av de religioner och världsåskådningar som förekommer i skolan på ett respektfullt sätt.

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 3–6

Vid genomförande av lärokurserna ska lösningarna gällande verksamheten och undervisningen ta i beaktande elevernas olika bakgrund när det gäller religion och världsåskådning. Förståelsen av de centrala begreppen stöds. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet och eleven handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande i religion i årskurs 3–6

I religionsundervisningen ska bedömningen av lärandet vara vägledande och sporrande. Genom respons strävar man efter att sporra eleven att utforska religionernas gemensamma källor och drag samt göra egna tolkningar. I bedömningen beaktas de mångsidiga skriftliga och verbala produktionssätten samt kompetens som uppvisas genom annat arbete och andra uttryckssätt. En viktig del att förmågan att via dessa uttrycka sig själv och sina tankar. Istället för att komma ihåg i detalj fäster man i bedömningen uppmärksamhet vid särskilt tillämpning av informationen samt utveckling av tänkande.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i religion genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i religion.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i religion

Mål:	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta

M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran	I1	Hantering av information om religion, multilitteracitet i religion	Eleven kan nämna källor och texter till religionen som studeras samt beskriva deras centrala innehåll.
M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga	I1	Hantering av information om religion, multilitteracitet i religion	Eleven kan berätta med hjälp av exempel om de centrala ritualerna, sederna och heliga platserna i religionen som studeras samt beskriva deras betydelse.
M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	I1, I3	Analys av religionens språk och symboler	Eleven kan ge exempel på religiöst språk och dess liknelser.
M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen	I1, I3, I6	Färdigheten att lära sig i religionsundervisningen	Eleven kan söka information från flera källor. Eleven övar att bedöma informationens tillförlitlighet och objektivitet.
M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag	I1, I2	Information om religion och kultur	Eleven kan identifiera betydelsen av religionerna i samhällsutvecklingen, kulturen och medierna och kan ge exempel på detta. Hen kan beskriva religionens rötter i Finland och Europa i huvuddrag.
M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa	I2, I3	Information om religion och kultur	Eleven kan beskriva judendomen, kristendomen och islam i huvuddrag samt deras inbördes förhållande.
M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer	I1, I3, I6	Multilitteracitet i religion	Eleven vet hur man agerar och strävar efter att agera på ett sakligt och respektfullt sätt i olika religiösa situationer och platser.

M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner	I2, I3	Information om etik	Eleven kan identifiera och känner namnen på de etiska principerna i religionen som studeras samt de etiska principer som är gemensamma för religionerna och världsåskådningarna.
M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv	I2, I3	Människorättsetik	Eleven känner till det centrala innehållet i FN:s konvention om barnets rättigheter och kan ge exempel på mänskliga rättigheter.
M10 vägleda eleven att bedöma sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid	I2, I3	Etisk reflektion	Eleven kan ge vardagliga exempel på skapandet av en hållbar framtid. Hen kan tillämpa de etiska principerna i religionen som studeras i sin egen reflektion.
M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter	I1, I2, I3	Tanke- och kommunikationsfärdigheter	Eleven deltar i den gemensamma diskussionen, kan lyssna på andra och uttrycka sig.
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet	I3		Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

14.4.7 Livsåskådningskunskap

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar.

Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld.

Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.

Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

I **årskurserna 3–6** har undervisningen i livsåskådningskunskap som särskilt uppdrag att uppmuntra och stödja elevernas strävan efter att skapa en egen identitet och livsåskådning. Det centrala i undervisningen är att stödja utvecklingen av elevernas etiska tänkande, kulturella färdigheter och förmåga att uttrycka sina åsikter och motivera dem.

Mål för undervisningen i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer i vardagliga situationer	I1–I4	K1, K2, K3, K7
M2 handleda eleven att känna igen och bedöma ett argument och motiveringar till det	I1–I4	K1, K4, K5
M3 främja elevens förmåga att uppfatta samband mellan olika företeelser och att utveckla sitt tänkande	I1–I3	K1, K4
M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen	I1–I3	K3, K7
M5 vägleda eleven att lära känna Finlands, Europas och världens kulturarv och att förstå kulturell mångfald som fenomen	I2–I4	K2, K4, K5
M6 stödja eleven att utveckla sin allmänbildning inom livsåskådning och kultur	I1–I4	K1, K2
M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning	I1–I4	K1, K2, K5

M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor	I1–I3	K2, K7
M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som baserar sig på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter	I3	K2, K3
M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning	I1–I4	K5, K6, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Innehållet väljs så att det stödjer målen och utnyttjar de lokala möjligheter som finns. Innehållet formas till helheter för olika årskurser. Elevernas upplevelsevärld, idéer och tankar beaktas vid valet av innehåll och vid närmare behandling av det.

I1 Att växa till ett gott liv: Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

I2 Olika sätt att leva: Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

I3 Grunderna för ett gemensamt liv: Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

I4 Naturen och en hållbar framtid: Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

I VICHTIS

Årskurs 3

Undervisningsmål för innehållet i fråga	Centralt innehåll i undervisningen i årskursen i fråga	Mål för mångsidig kompetens
---	--	-----------------------------

M8, M1	Eleverna övar att bemöta andra och uppskatta olika synpunkter. (I1) Till exempel att bemöta/behandla andra i skolvardagen.	K2, K3
M4	Eleverna introduceras preliminärt i ämnet hållbar utveckling. (I4) Eleverna reflekterar kring förhållandet mellan människan och naturen. Till exempel Rosk'n Rolls material och gäster.	K1, K7
M3, M7, M8	Eleverna undersöker frågan "Vem är jag?" ur olika perspektiv. Identitet? (I1)	K1, K2
M1, M2, M3, M4, M10	Eleverna fördjupar sig i grunderna för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av avtal och löften i såväl olika situationer i sitt liv som i större utsträckning. (I3) Till exempel skolmobbing, jämlikhet. KiVa Skola-materialet, Ahtisaari-materialet	K1, K2, K3
M2, M3, M8	Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till de ämnen som behandlas i årskursen. (I1–I4)	K1, K2, K7
M5, M6	Eleverna fördjupar sig i olika livs- och världsåskådningar (I2), i synnerhet sådana som förekommer i skolan och närområdet. Exempelvis besökare	K2

Årskurs 4

Undervisningsmål för innehållet i fråga	Centralt innehåll i undervisningen i årskursen i fråga	Mål för mångsidig kompetens
M5, M6, M8	Eleverna utforskar den finska kulturen och kulturella minoriteter. (I2) Till exempel samer, romer, finlandssvenskar och invandrare	K2
M2, M3, M4	Eleverna reflekterar exempelvis kring betydelsen av jämlikhet, acceptans och förståelse. (I2) (t.ex. i samband med innehåll om minoritetsgrupper)	K1, K2, K3
M4, M1, M10	Eleverna undersöker olika naturuppfattningar till exempel via djurens rättigheter/förhållanden och/eller allemansrätten. (I4)	K1, K2, K7
M10, M1, M4	De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. (I1)	K2, K3
M4, M1, M10	Eleverna fördjupar sig i grunderna för att leva tillsammans genom att undersöka betydelsen av rättigheter och skyldigheter i vardagssituationer och naturen, likväl i större utsträckning. (I3)	K7, K1, K6

M2, M3, M8	Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till de ämnen som behandlas i årskursen. (I1–I4)	K1, K2, K7
------------	---	------------

Årskurs 5

Undervisningsmål för innehållet i fråga	Centralt innehåll i undervisningen i årskursen i fråga	Mål för mångsidig kompetens
M4, M1, M10	Eleverna reflekterar kring olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. (I4)	K7, K1
M2, M3, M1	Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. (I1)	K4, K1
M1, M4, M10	Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. (I3)	K2, K1, K7
M5, M6, M8, M7	Eleverna utforskar olika livs- och världsåskådningar. (I2) Till exempel åskådningar i Finland och Europa.	K4, K2
M3, M6, M7	Eleverna reflekterar kring betydelsen av att veta och tro. (I2)	K4, K1
M9, M4	I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. (I3) Till exempel FN:s och Unicefs webbmateriel	K7, K3, K1
M2, M3, M8	Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till de ämnen som behandlas i årskursen. (I1–I4)	K1, K2, K7

Årskurs 6

Undervisningsmål för innehållet i fråga	Centralt innehåll i undervisningen i årskursen i fråga	Mål för mångsidig kompetens
M5, M6, M3	Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. (I4) Till exempel cyklisk och linjär tidsuppfattning. Exempelvis nordeuropeisk, spansk och afrikansk tidsuppfattning.	K1, K4, K2
M1, M4, M9	Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. (I1)	K1, K7, K6

M5, M6	Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. (I2)	K2, K7
M10, M1, M3, M4	Eleverna fördjupar sig i grunderna för att leva tillsammans genom att exempelvis undersöka betydelsen av fred och demokrati i vardagssituationer och naturen, likväl i större utsträckning. (I3) Till exempel tolerans och diskriminering, Ahtisaari-materialet	K7, K1
M2, M3, M8	Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till de ämnen som behandlas i årskursen. (I1–I4)	K1, K2, K7

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Vid valet av arbetssätt är det med tanke på läroämnets mål viktigt att skapa en trygg och öppen psykisk och social lärmiljö, där varje elev upplever att hen blir hörd och respekterad. Eleven ska uppmuntras till självstyrt lärande. Den fysiska lärmiljön utvecklas så att den tar hänsyn till olika sätt att lära sig och arbeta och går lätt att förändra. De gemensamma undersökningarna och diskussionerna som leds av läraren berikas med konkreta aktiviteter, sagor, berättelser, lekar, musik, bildkonst och drama. I de konkreta aktiviteterna ska digitaliseringen i livsmiljön beaktas.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs särskilt för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beaktas vid valet av arbetssätt och innehåll.

14.4.8 Historia

Historieundervisningens uppdrag är att utveckla elevernas historiemedvetande och kulturkunskap samt att uppmuntra eleven att bli en ansvarsfull och demokratisk medborgare. Med hjälp av historisk kunskap lär sig eleverna att förstå den utveckling som format nutiden, att inse värdet av intellektuellt och kroppsligt arbete och att reflektera över framtida val. Eleverna lär sig att se individens betydelse som historisk aktör och att uppfatta mänskliga motiv och bakomliggande strukturer. Syftet är att bidra till att forma elevernas identitet och främja deras utveckling till aktiva samhällsmedlemmar som har förståelse för mångfald.

I historieundervisningen ska eleverna fördjupa sig i hur man kritiskt behandlar information från olika aktörer och hur man handskas med olika slag av historiska källor. Eleverna ska även få insikt i villkor för historieforskningen, framför allt dess strävan efter att skapa en så tillförlitlig bild av det förflutna som möjligt utgående från det källmaterial som finns. Undervisningens syfte är att utveckla elevers förmåga att analysera historia: förmåga att tillgodogöra sig historiska källor och göra kompetenta tolkningar av deras betydelse och roll.

Eleverna ska lära sig förstå att historia kan tolkas på olika sätt och ur olika perspektiv och att förklara förändring och kontinuitet i den historiska utvecklingen. Undervisningen i historia ska hjälpa eleverna att uppfatta värderingar och konflikter i samhället och hur de har förändrats under olika tider.

I **årskurserna 4–6** är historieundervisningens uppdrag att göra eleverna förtrogna med den historiska kunskapens natur, hur man söker historisk information och vilka grundbegrepp som används. Syftet är att väcka elevernas intresse och förståelse för historia och för betydelsen av mänsklig aktivitet. I undervisningen av innehållet som beskrivs i grunderna ska konkreta och upplevelsebaserade arbetssätt prioriteras.

Mål för undervisningen i historia i årskurs 4–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 väcka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne	I1–I5	K1–K7
Att söka information om historia		
M2 vägleda eleven att känna igen olika historiska källor	I1–I5	K1, K2, K4, K5, K7
M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt	I1–I5	K1, K2, K4–K7
Att förstå historiska företeelser		
M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade historiska begrepp	I1–I5	K1, K2, K3
M5 hjälpa eleven att förstå motiv bakom människans handlingar	I1–I5	K2–K4, K6, K7
M6 vägleda eleven att inse olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser	I1–I5	K2, K4, K7
M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor	I1–I5	K1–K7
M8 lära eleven att uppfatta historiska kontinuiteter	I1–I5	K1, K2, K4, K7
Att använda historisk information		
M9 vägleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar	I1–I5	K1, K2, K4

M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt	I1–I5	K1–K7
M11 instruera eleven att förklara mänsklig aktivitet	I1–I5	K2–K4, K6, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för historia i årskurs 4–6

Innehållet väljs så att det stödjer måluppfyllelsen. Det är bra att inleda studierna i historia med att ge eleverna insikt i den historiska kunskapens natur med hjälp av deras egen släkthistoria eller lokalhistoria. I det centrala innehållet ska man speciellt fästa uppmärksamhet vid sådana företeelser som kan relateras till den egna familjens, ortens och traktens historia. Innehållet kan behandlas kronologiskt eller enligt tema.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst: Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

I2 Gamla tiden och arvet från antiken: Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

I3 Medeltiden: Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

I4 Nya tiden – ett brytningsskede: Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

I5 Finland som en del av Sverige: Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

I VIKTIS

MÅL FÖR UNDERVISNINGEN

I HISTORIA

Årskurs 5	Årskurs 6
Betydelse, värderingar och attityder <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M1 väcka elevens intresse för historia som vetenskap (K1–7)	M1 väcka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne (K1–7)
Att söka information om historia <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M2 vägleda eleven att känna igen olika historiska källor (K1, 2, 4, 5, 7)	M2 vägleda eleven att känna igen olika historiska källor (K1, 2, 4, 5, 7)
M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt (K1, 2, 4, 5, 6, 7)	M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt (K1, 2, 4, 5, 6, 7)

Att förstå historiska företeelser <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i> <i>K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K6 Arbetslivskompetens</i> <i>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade historiska begrepp (K1, 2, 3) M6 vägleda eleven att inse olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser (K2, 4, 7) M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor (K1–7)	M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade historiska begrepp (K1, 2, 3) M5 hjälpa eleven att förstå motiv bakom människans handlingar (K2, 3, 4, 6, 7) M6 vägleda eleven att inse olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser (K2, 4, 7) M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor (K1–7) M8 lära eleven att uppfatta historiska kontinuiteter (K1, 2, 4, 7)
Att använda historisk information <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i> <i>K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens</i> <i>K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M9 vägleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar (K1, 2, 4) M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt (K1–7) M11 instruera eleven att förklara mänsklig aktivitet (K2, 3, 4, 6, 7)	M9 vägleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar (K1, 2, 4) M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt (K1–7) M11 instruera eleven att förklara mänsklig aktivitet (K2, 3, 4, 6, 7)

INNEHÅLL I HISTORIA

Årskurs 5	Årskurs 6
I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst M1–11	
Det är bra att inleda studierna i historia med att ge eleverna insikt i den historiska kunskapens natur med hjälp av deras egen släkthistoria eller lokalhistoria I det centrala innehållet ska man speciellt fästa uppmärksamhet vid sådana företeelser som kan	

relateras till den egna familjens, ortens och traktens historia. Eleverna bekantar sig med olika historiska källor och deras tillförlitlighet och tolkningen av dem. De bekantar sig med olika sätt att indela tiden. Det lönar sig att under hela historieundervisningen betona orsakssambanden mellan fenomen, deras kausalitet. Förhistorisk tid: människornas levnadsförhållanden och deras förändring samt hur förändringarna påverkade människornas liv. • jordbruks- och jägarkultur • sten-, brons- och järnåldern i Finland och i världen • eleverna bekantar sig med Vichtis förhistoria,(t.ex. boplatser), arkeologiska fynd, landhöjningen (t.ex. minnesmärket av den forntida Anculyssjön på Lojoåsen) • civilisationens uppkomst: t.ex. Egypten och Tvåflodslandet Detta kan i Vichtis behandlas under åk 4 då undervisningen i historia börjar i åk 4	
I2 Gamla tiden och arvet från antiken M1–11	
kulturerna i antikens Grekland och Rom demokratins uppkomst arvet från antiken: vetenskapen och konsten, antikens återspeglning i dagens värld eleverna bekantar sig med hur man levde i Norden under antiken	
I3 Medeltiden M1–11	
	- den medeltida världsbilden - religionernas inverkan på människors liv och händelser, t.ex. korstågen och deras följder - det olikvärdiga ståndssamhället - kulturella skillnader och likheter mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper - Finlands övergång till historisk tid - Finland blir en del av Sverige - eleverna bekantar sig med historiska händelser

	under medeltiden i den egna orten, t.ex. Kastmäki, Sankt Lars kyrka i Lojo och Kungsvägen
I4 Nya tiden – ett brytningsskede M1–11	
	- introduktion av kulturer utanför Europa - kulturerna möts och följderna av detta, t.ex. Kina, Amerika, Indien och Afrika - förändringar i människors tankevärld: utveckling av individualismen, t.ex. Renässansens konstnärer, reformatörerna, härskarna, vetenskapsmännen - utveckling av jämlikhet och frihet, t.ex. upplysningens filosofer, USA:s självständighet och franska revolutionen - Finlands historia i början av den nya tiden t.ex. Gustav Vasa och Mikael Agricola
I5 Finland som en del av Sverige	
	- eleverna bekantar sig med livet i stormakten ur olika samhällsklassers perspektiv - utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen, t.ex. Per Brahes reformer, Stora ofreden, stormaktens uppsving och undergång - tidsperiodens konsekvenser i den egna närmiljön beaktas, t.ex. Svartå slott, Kungsvägen och gästgiverierna

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i historia i årskurs 4–6

För att uppnå målen i läroämnet historia är det viktigt att prioritera interaktiva, upplevelsebaserade arbetssätt, till exempel att undersöka olika källor och att berätta och använda drama, lekar och spel. Målet är att stärka elevernas förmåga att läsa och tolka historiska texter och miljöer samt att öva sig att göra tolkningar både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna ska lära sig att söka och använda historisk information, också med hjälp av digitala verktyg. Som läroämne går historia bra att integrera med andra läroämnena.

Handledning, differentiering och stöd i historia i årskurs 4–6

I historieundervisningen får eleverna lära sig genom att undersöka. Eleverna ska uppmuntras att tolka, jämföra, dra slutsatser och tillämpa information både muntligt och skriftligt. För att eleverna ska förstå historietexterna ska läraren förklara de begrepp som förekommer.

Bedömning av elevens lärande i historia i årskurs 4–6

I historieundervisningen ska bedömningen vara handledande och sporrande. Genom att ge respons strävar man efter att uppmuntra eleverna att undersöka olika historiska källor och göra sina egna tolkningar av dem. I bedömningen beaktas såväl elevens förmåga att uttrycka sig mångsidigt i tal och skrift som kompetens som eleven visat eller uttryckt på andra sätt. I bedömningen ska man särskilt fokusera på hur eleven tillämpar kunskap och utvecklar sitt historiska tänkande, inte på om hen har memorerat innehållet.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i historia genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i historia. Med tanke på studieförloppet är det viktigt att på ett interaktivt sätt få möjlighet att undersöka historiska företeelser och leva sig in i historiska skeenden, men också att förstå den kulturella miljön, uppfatta tidsperspektiv samt förstå människans roll i historien och historiens betydelse för mänskligheten och för det egna livet i dag och i framtiden.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i historia

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i historia	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 väcka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne	I1–I5		Motivation används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
Att söka information om historia			
M2 vägleda eleven att känna igen olika historiska källor	I1–I5	Förmåga att känna igen historiska källor	Eleven kan under handledning söka historisk information i olika informationskällor.
M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt	I1–I5	Insikt i att historisk information kan tolkas på olika sätt	Eleven kan skilja mellan fakta och tolkning.
Att förstå historiska företeelser			
M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda	I1–I5	Kronologisk uppfattning	Eleven känner igen de centrala indelningarna i historiska epoker och kan ge exempel på olika särdrag

därmed relaterade historiska begrepp			som kännetecknar samhällen under olika tider och epoker.
M5 hjälpa eleven att förstå motiv bakom människans handlingar	I1–I5	Historisk inlevelseförmåga	Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.
M6 vägleda eleven att inse olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser	I1–I5	Förståelse för orsakssammanhang i historia	Eleven känner igen och kan ge exempel på historiska orsakssammanhang.
M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor	I1–I5	Förmåga att förstå förändring	Eleven kan beskriva förändringar och förklara varför en förändring inte är det samma som framsteg och kan utgående från några exempel beskriva förändringar som inte har haft samma innebörd för olika människor och grupper.
M8 lära eleven att uppfatta historiska kontinuiteter	I1–I5	Förmåga att förstå kontinuitet	Eleven kan ge exempel på företeelser som omspannar flera epoker.
Att använda historisk information			
M9 vägleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar	I1–I5	Förmåga att beskriva förhållandet mellan orsak och verkan	Eleven kan i stora drag beskriva förhållandet mellan orsak och verkan i historiska företeelser.
M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt	I1–I5	Förmåga att förklara tolkningar	Eleven kan utgående från några exempel förklara varför samma händelse eller företeelse kan tolkas på olika sätt.
M11 instruera eleven att förklara mänsklig aktivitet	I1–I5	Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven kan berätta och förklara en händelse eller företeelse ur olika människors synvinkel.

14.4.9 Samhällslära

Uppdraget i undervisningen i samhällslära är att stödja elevernas utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare. Eleverna ska vägledas att iaktta demokratiska värden och principer i ett pluralistiskt samhälle som har förståelse för olikhet och respekterar jämlikhet och mänskliga rättigheter. Läroämnets uppdrag är att ge teoretisk kunskap om hur samhället fungerar och hur en medborgare kan

påverka samt uppmuntra eleverna att utvecklas till handlingskraftiga och initiativrika samhälls- och ekonomiska aktörer.

I undervisningen i samhällslära ska eleverna handledas att följa med aktuella frågor och händelser och att inse vilket samband de har med det egna livet. Det centrala är att eleverna lär sig att söka och kritiskt bedöma information producerad av olika slags aktörer och att tillämpa informationen i olika situationer. Eleverna ska uppmuntras att delta aktivt och konstruktivt i olika situationer och grupper. Eleverna ska också lära sig förstå att samhällsbeslut grundar sig på ett val mellan alternativa möjligheter med målet att nå samförstånd.

I årskurserna 4–6 ligger tyngdpunkten i undervisningen i samhällslära på att göra eleven förtrogen med samhällslivet och med konstruktiv kommunikation. Eleverna ska uppmuntras att lyssna på andra, uttrycka sina åsikter och motivera dem samt att hitta sina styrkor. Eleverna ska både i skolan och med aktörer i sin närmiljö få träna sådana färdigheter som behövs vid beslutsfattande och påverkan. Undervisningen ska stärka elevernas intresse för olika arbeten, arbetsliv, företagsamhet och olika yrken. Eleverna ska även få grundläggande kunskaper om hur de bör handskas med sin egen ekonomi och om ansvarsfull konsumtion.

Mål för undervisningen i samhällslära i årskurs 4–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 väcka elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap	I1–I4	
M2 stödja eleven att träna sin etiska omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälls- och ekonomiska frågor	I1–I4	
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor		
M3 stödja eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper och handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet samt att känna till grunderna för rättssystemet	I1–I3	K2, K3, K4, K7
M4 handleda eleven att analysera mediernas roll och betydelse i samhället	I1–I4	K2, K4, K5
M5 hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön	I1, I4	K3, K4, K6, K7
M6 handleda eleven att förstå att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften	I1–I3	K1, K2, K4

Att implementera kunskaper om samhället		
M7 uppmuntra eleven att träna grundläggande demokratisk kompetens och att diskutera olika åsikter konstruktivt	I1, I3	K2, K6, K7
M8 hjälpa eleven att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval och öva färdigheter som anknyter till dem	I1, I4	K3, K4
M9 uppmuntra eleven att delta i olika samhällsaktiviteter och träna sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt	I1, I3	K3, K4, K5, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för samhällslära i årskurs 4–6

Innehållet väljs så att det stödjer måluppfyllelsen.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet: Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

I2 Ett demokratiskt samhälle: Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan: Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

I4 Ekonomisk verksamhet: Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

I VICTIS

SAMHÄLLSLÄRA

Årskurs 5

Årskurs 6

Betydelse, värderingar och attityder	
M1 väcka elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap	M1 väcka elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap

	M2 stödja eleven att träna sin etiska omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor <i>K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K6 Arbetslivskompetens</i> <i>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M3 stödja eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper och handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet M4 handleda eleven att analysera mediernas roll och betydelse i sin vardag M5 hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön	M3 stödja eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper och handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet samt att känna till grunderna för rättssystemet M4 handleda eleven att analysera mediernas roll och betydelse i sin vardag och i samhället M5 hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön M6 handleda eleven att förstå att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften
Att implementera kunskaper om samhället <i>K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K6 Arbetslivskompetens</i> <i>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M7 uppmuntra eleven att träna grundläggande demokratisk kompetens och att diskutera olika åsikter konstruktivt M8 hjälpa eleven att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval och öva färdigheter som anknyter till dem M9 uppmuntra eleven att delta i olika samhällsaktiviteter och träna sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt	M7 uppmuntra eleven att träna grundläggande demokratisk kompetens och att diskutera olika åsikter konstruktivt M8 hjälpa eleven att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval och öva färdigheter som anknyter till dem M9 uppmuntra eleven att delta i olika samhällsaktiviteter och träna sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt

INNEHÅLL

Årskurs 5	Årskurs 6
I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet M1–9	

- jag som medlem i olika gemenskaper - vara medveten om och öva hur man kan påverka i närmiljön, t.ex. familjen, klassen, skolan, Vichtis, Finland, sociala medier, trivsel och säkerhet i närmiljön - eleverna bekantar sig med aktörer i närmiljön, t.ex. företag, organisationer, föreningar - hur samhället fungerar ur elevens, familjens och närmiljöns perspektiv - eleven bekantar sig med de vanligaste yrkena, besök om möjligt - eleverna fördjupar sig i egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer med beaktande av ekologiska val och återvinning - hur olika medier påverkar ens handlingar	- egna möjligheter att påverka i närmiljön och i större utsträckning på den egna orten, i Finland och i världen (internet, sociala medier), exempel på olika gemenskaper till vilka eleven kan höra - egna möjligheter att påverka säkerheten och trivseln i den närliggande omgivningen och längre bort - eleverna reflekterar sina etiska val - medborgerliga rättigheter och skyldigheter - mediernas inverkan på ens åsikter och uppfattningar - kunskap om yrken utöver de vanligaste yrkena enligt eget intresse, besök till arbetsplatser och gäster till skolan om möjligt - eleverna fördjupar sig i att arbeta, endagspraktik om möjligt - den egna penninganvändningen planeras - eleverna fördjupar sig i ansvarsfull konsumtion och hur den förändrat världen - eleverna reflekterar kring ekologiska val och återvinning med tanke på sin penninganvändning och sina handlingar
I2 Ett demokratiskt samhälle M1–4, M6	
- eleven bekantar sig med gemenskaper i närheten t.ex. familjen, klassen, skolan, Vichtis samt med deras rättigheter och skyldigheter - att uttrycka sina åsikter, t.ex. insändare, responslåda, debatter - eleverna övar att fatta gemensamma beslut, t.ex. genom att rösta på elevkårsmedlemmar, komma överens om reglerna i klassen- undersökning av olika värden, synpunkter och syften enligt ålder - eleverna bekantar sig med principerna jämlikhet och jämställdhet och reflekterar kring hur de genomförs i den egna närmiljön och i hela Finland samt i medierna - eleverna bekantar sig med de olika kulturerna och minoriteterna i Finland - eleverna bekantar sig med de mänskliga rättigheterna och reflekterar kring hur de genomförs i den egna närmiljön och i hela Finland	- eleverna bekantar sig med demokratiska värden och övar att fatta gemensamma beslut - elevens egna rättigheter och skyldigheter som medlem i olika grupper - eleverna bekantar sig med rättssystemets grunder - eleverna fördjupar sig i olikhet, jämställdhet och jämlikhet i den egna närmiljön, Finland, Europa och världen - eleverna bekantar sig med de mänskliga rättigheterna och reflekterar kring hur de genomförs i den egna närmiljön, Finland, Europa och världen - minoriteter och kulturell mångfald samt hur de lyfts fram i medier
I3 Aktivt medborgarskap och påverkan M1–4, M6, M7, M9	
- eleverna bekantar sig med demokratisk kompetens och samhällspåverkan samt tränar dem, t.ex. som ansvarsfull medlem i familjen, klassen, elevkåren, skolan, föreningen	- eleverna bekantar sig med organisationer som är verksamma i närmiljön med tanke på samarbete om möjligt - att öva demokratisk påverkan i olika grupper, t.ex.

- elevkårsverksamheten, diskussionsfärdigheter - jämlikhet i klassen, i skolan, i Finland, i världen - ansvarsfullhet och påverkan i medier och på sociala medier - ansvarsfullhet och påverkan genom den egna penninganvändningen, även penninganvändningen på nätet beaktas - eleverna övar samarbete med aktörer i närmiljön, om möjligt ett gemensamt projekt under läsåret	familjen, klassen, elevkåren, femte- och sjätteklassisternas påverkningsgrupp Varttivaltuusto, hobbygrupper - aktivt medborgarskap och ansvarsfullhet i medierna, på sociala medier och på nätet - demokrati i exempelvis närmiljön, i Vichtis, i Finland, i Europa, i världen - eleverna bekantar sig med stora organisationer som är verksamma i Finland, t.ex. MLL, FRK, Unicef
I4 Ekonomisk verksamhet M1–2, M4–5, M8	
- planering av ens egen penninganvändning samt förhållandet mellan inkomster och utgifter - konsumtionsval, återvinning - reklam - elevens möjlighet att förtjäna pengar - reflektion kring sparande - introduktion till företagsamhet - ekonomisk verksamhet i närmiljön; eleverna bekantar sig med företag, arbetsplatser samt tjänster och deras producenter i närmiljön, besök till företag och gäster till skolan om möjligt	- eleverna bekantar sig med principerna för och betydelsen av ekonomisk verksamhet - eleverna bekantar sig med företag och tjänsteproducenter i Vichtis, besökt till företag och gäster till skolan om möjligt - eleverna reflekterar kring företagsamhet ur olika perspektiv - eleverna reflekterar kring etiken i sina konsumtionsval - eleverna reflekterar kring konsekvenserna av konsumtion och etiska val i större utsträckning - eleverna reflekterar kring penninganvändning på nätet - mediernas roll i ens egna och andras konsumtionsvanor

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällslära i årskurs 5-6

För att uppnå målen i samhällslära är det viktigt att använda interaktiva, upplevelsebaserade och konkreta arbetssätt då man förmedlar kunskap, till exempel simulering, diskussioner, debatter och drama. På så sätt får eleverna möjlighet att öva sig att samverka, delta och påverka i närsamhället. I synnerhet elevernas vardag inklusive hobbyer och egna erfarenheter samt den egna klassen, skolan och elevkåren samt andra aktörer i närsamhället erbjuder goda möjligheter att öva sig att delta. Med hjälp av digitala verktyg kan eleverna på ett naturligt sätt söka information om samhället och ekonomin och engagera sig både självständigt och tillsammans med andra.

Handledning, differentiering och stöd i samhällslära i årskurs 5-6

Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att handleda eleverna att se sig själva som medlemmar i samhället med såväl rättigheter som skyldigheter och att stödja elevernas utveckling till handlingskraftiga medlemmar i olika grupper. Eleverna ska speciellt få stöd för att söka, förstå och tillämpa sådan information om samhälle och ekonomi som har betydelse för deras liv och framtid. De ska uppmuntras att delta och diskutera. Läroämnets abstrakta karaktär ska beaktas genom att läraren förklarar och konkretiserar centrala begrepp som används.

Bedömning av elevens lärande i samhällslära i årskurs 5-6

I undervisningen i samhällslära ska man genom bedömning och feedback handleda och uppmuntra eleverna att agera aktivt och konstruktivt i den egna närmiljön och att tillämpa sina samhällskunskaper och -färdigheter i praktiken. I bedömningen ska läraren beakta olika sätt att arbeta och producera. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid hur väl eleven behärskar sina samhällskunskaper.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i samhällslära genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i samhällslära. Med tanke på studieframgången är det viktigt att eleven har en uppfattning om hur det omgivande samhället fungerar, ser sig själv som en del av medborgarsamhället och är medveten om sitt ansvar och sina möjligheter att påverka.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i samhällslära

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 väcka elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap	I1–I4		Motivationsfaktorer används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
M2 stödja eleven att träna sin etiska omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor	I1–I4		Etisk förståelse och omdömesförmåga används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor			
M3 stödja eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper och handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet	I1–I3	Förmåga att reflektera över gemensamma spelregler och principen om lika värde	Eleven förstår betydelsen av gemensamma spelregler och kan följa dem. Eleven kan motivera varför de mänskliga rättigheterna är betydelsefulla och varför ett rättsväsende behövs i samhället.

samt att känna till grunderna för rättssystemet			
M4 handleda eleven att analysera mediernas roll och betydelse i sin vardag och i samhället	I1–I4	Förmåga att analysera mediernas roll	Eleven kan ge exempel på hur olika medier kan användas för att påverka.
M5 hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön	I1, I4	Förmåga att förstå betydelsen av arbete och entreprenörskap	Eleven kan ge exempel på betydelsen av arbete och entreprenörskap för att säkra en utkomst för familjen och för att garantera ett fungerande samhälle.
M6 handleda eleven att förstå att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften	I1–I3	Förmåga att uppfatta olika perspektiv, syften och värderingar	Eleven kan beskriva hur samhällsinformation som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften.
Att implementera kunskaper om samhället			
M7 uppmuntra eleven att träna grundläggande demokratisk kompetens och att diskutera olika åsikter konstruktivt	I2, I3	Förmåga att tillämpa grundläggande demokratisk kompetens samt samhällskunskaper och -färdigheter i praktiken	Eleven kan tillämpa demokratiska principer och färdigheter, till exempel att lyssna, ta ställning och anpassa sig till majoritetsbeslut och vilken effekt de har i närsamhället.
M8 hjälpa eleven att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval och öva färdigheter som anknyter till dem	I1, I4	Förmåga att tillämpa grunderna för penninganvändning och egna konsumtionsval	Eleven kan motivera sin penninganvändning och sina konsumtionsval och berätta hur konsumtionsvalen påverkar andra människor och miljön. Eleven kan också bedöma sambandet mellan konsumtion och sparande.
M9 uppmuntra eleven att delta i olika samhällsaktiviteter och träna sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt	I1, I3	Mediekunskap och mediekompetens	Eleven kan använda medier som verktyg för att tänka och handla i samhällsfrågor samt reflektera över medieanvändning och säkerhet.

14.4.10 Musik

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och grupper verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.

Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnen, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

I **årskurserna 3–6** ska eleverna i musikundervisningen få lära sig att förhålla sig öppet och respektfullt till andras upplevelser och bidra till att skapa en känsla av samhörighet i gruppen. Samtidigt vänjer de sig vid att analysera musikaliska erfarenheter och fenomen samt musikkulturer mer medvetet än tidigare. Elevernas förståelse för musikaliska begrepp och uttryckssätt fördjupas och breddas i takt med att elevens färdigheter i att sjunga, spela, komponera, röra sig och lyssna till musik utvecklas. För att utveckla det kreativa och estetiska tänkande som hör ihop med ljud och musikaliska uttryckssätt ska eleverna ges möjlighet att planera och genomföra olika musikaliska eller tvärkonstnärliga helheter genom att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom självständigt eller tillsammans med andra. Musicerandet ska vara en naturlig del av de ämnesövergripande studierna i skolans vardag och fest. Elevernas uppfattning om sig själva som musikaliska aktörer stärks genom positiva upplevelser av lärande.

Mål för undervisningen i musik i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Delaktighet		
M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp	I1–I4	K2, K6, K7
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande		
M2 handleda eleven till en naturlig röstanvändning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	I1–I4	K2
M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse	I1–I4	K1, K2

M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört	I1–I4	K2
M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg	I1–I4	K1, K2, K5, K6
Kulturell förståelse och multilitteracitet		
M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald	I1–I4	K2
M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande	I1–I4	K4
Välbefinnande och säkerhet i musik		
M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	I1–I4	K3
Förmåga att lära sig musik		
M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen	I1–I4	K1

Centralt innehåll som anknyter till målen för musik i årskurs 3–6

Eleverna tillägnar sig musikaliska kunskaper och färdigheter genom att musicera, det vill säga sjunga, lyssna, röra sig till musik, improvisera och komponera samt genom tvärkonstnärligt arbete. Innehållet väljs så att eleverna får mångsidig insikt i olika musikkulturer och -stilar. Innehållet ska stödja målen och utnyttja de lokala möjligheterna och elevernas erfarenheter.

I1 Musikalisk praxis: I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röst användning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

I2 Musikens beståndsdelar: I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället: Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i

olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnena och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

I4 Repertoar: Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

I VIKTIS

MUSIK

Årskurs 3	Årskurs 4
Delaktighet <i>K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K6 Arbetslivskompetens</i> <i>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp	M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens</i>	
M2 handleda eleven till en naturlig röst användning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	M2 handleda eleven till en naturlig röst användning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument
M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse	M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse
M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört	M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört
M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg	M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg
Kulturell förståelse och multilitteracitet <i>K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 Multilitteracitet</i>	
M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald	M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald
M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande	M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande
Välbefinnande och säkerhet i musik	

<i>K3 Vardagskompetens</i>	
M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg
Förmåga att lära sig musik <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig</i>	
M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen	M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen

INNEHÅLL

Årskurs 3	Årskurs 4 Fördjupning av innehållet i årskurs 3
Musikalisk praxis M1–5, M8	
Naturlig röstanvändning (<i>sångteknik, andning, sångställning, uppsjungning</i>) Hörselvård Att sjunga unisont i grupp och uppmuntra att sjunga solo Musikmotion Grundläggande teknik för att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument Gemensamt musicerande Utvecklande av uttrycksförmåga och fantasi	Naturlig röstanvändning (<i>sångteknik, andning, sångställning, uppsjungning</i>) Hörselvård Att sjunga unisont i grupp och uppmuntra att sjunga solo Musikmotion Grundläggande teknik för att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument Gemensamt musicerande Utvecklande av uttrycksförmåga och fantasi
Musikens beståndsdelar M7, M9	
Musikteori (<i>noternas och pausernas beteckningar och tidsvärden, taktnumrering</i>) Dynamik och dess termer och symboler Tempo och rytm Form (<i>AB, ABA, ABC</i>) Uppmärksamhet fästs vid sätt att tolka och uttrycka musik Eleverna övar att uppträda	Musikteori (<i>noternas och pausernas beteckningar och tidsvärden, taktnumrering</i>) Dynamik och dess termer och symboler Tempo och rytm Form (<i>AB, ABA, ABC</i>) Uppmärksamhet fästs vid sätt att tolka och uttrycka musik Eleverna övar att uppträda
Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället M6, M8–9	
Att lyssna till olika typer av musik samt beskriva egna upplevelser, fantasier och musikaliska försök Avslappningsövningar	Att lyssna till olika typer av musik samt beskriva egna upplevelser, fantasier och musikaliska försök

Att förstå betydelsen av musik i livet Integration av musik i olika läroämnen Introduktion till instrumentgrupper	Avslappningsövningar Att förstå betydelsen av musik i livet Integration av musik i olika läroämnen Introduktion till instrumentgrupper Introduktion till musikkulturen i Lojo
Repertoar M5–6, M9	
Musik i olika kulturer Finsk musik Mångsidig repertoar (bl.a. barnmusik, popmusik, folkmusik, konstmusik, scenmusik) Att producera egen musik Betydelsen av resultatinriktad övning betonas.	Musik i olika kulturer Finsk musik Mångsidig repertoar (bl.a. barnmusik, popmusik, folkmusik, konstmusik, scenmusik) Att producera egen musik Betydelsen av resultatinriktad övning betonas.

MUSIK

Årskurs 5	Årskurs 6
Delaktighet <i>L2 Kulturell och kommunikativ kompetens K6 Arbetslivskompetens</i> <i>L7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp	M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i> <i>K5 Digital kompetens</i> <i>K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap</i>	
M2 handleda eleven till en naturlig röst användning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller	M2 handleda eleven till en naturlig röst användning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller

tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg	tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg
Kulturell förståelse och multilitteracitet <i>K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i> <i>K4 Multilitteracitet</i>	
M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande	M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande
Välbefinnande och säkerhet i musik <i>K3 Vardagskompetens</i>	
M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg
Förmåga att lära sig musik <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig</i>	
M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen	M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen

INNEHÅLL

Årskurs 5	Årskurs 6 Fördjupning av innehållet i årskurs 5
Musikalisk praxis M1–5, M8	
Naturlig röst användning (<i>sångteknik, andning, sångställning, uppsjungning</i>) Hörselvård Att sjunga unisont i grupp och uppmuntra att sjunga solo Att röra sig till musik Grundläggande teknik för att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	Naturlig röst användning (<i>sångteknik, andning, sångställning, uppsjungning</i>) Hörselvård Att sjunga unisont i grupp och uppmuntra att sjunga solo Att röra sig till musik Grundläggande teknik för att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

Gemensamt musicerande Utvecklande av uttrycksförmåga och fantasi Introduktion till bandinstrument	Gemensamt musicerande Utvecklande av uttrycksförmåga och fantasi Introduktion till bandinstrument
Musikens beståndsdelar M7, M9	
Förtecken och ackordsymboler Dynamik och dess termer och symboler Tempo och rytm och deras termer och symboler Harmoni och klangfärg Uppmärksamhet fästs vid sätt att tolka och uttrycka musik Eleverna övar att uppträda	Förtecken och ackordsymboler Dynamik och dess termer och symboler Tempo och rytm och deras termer och symboler Harmoni och klangfärg Uppmärksamhet fästs vid sätt att tolka och uttrycka musik Eleverna övar att uppträda
Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället M6, M8–9	
Att lyssna till olika typer av musik samt beskriva egna upplevelser, fantasier och musikaliska försök Avslappningsövningar Att förstå betydelsen av musik i livet Integration av musik i olika läroämnen Introduktion till instrumentgrupper Avslappningsövningar Symfoniorkesterns sammansättning	Att lyssna till olika typer av musik samt beskriva egna upplevelser, fantasier och musikaliska försök Avslappningsövningar Att förstå betydelsen av musik i livet Integration av musik i olika läroämnen Introduktion till instrumentgrupper Avslappningsövningar Symfoniorkesterns sammansättning
Repertoar M5–6, M9	
Musik i olika kulturer Finsk musik Mångsidig repertoar (bl.a. barnmusik, popmusik, folkmusik, konstmusik, scenmusik) Att producera egen musik Introduktion till musikteknologi Olika tidsperioder inom musiken Betydelsen av resultatinriktad övning betonas.	Musik i olika kulturer Finsk musik Mångsidig repertoar (bl.a. barnmusik, popmusik, folkmusik, konstmusik, scenmusik) Att producera egen musik Introduktion till musikteknologi Olika tidsperioder inom musiken Betydelsen av resultatinriktad övning betonas.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 3–6

Målet är att skapa en pedagogiskt mångsidig och flexibel studiehelhet i musik, som ger varje elev möjlighet till olika musikaliska arbetssätt, musikalisk samverkan, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaliska aktiviteter. Glädje i lärandet, en fördomsfri atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleverna ges möjligheter att använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. I undervisningen utnyttjar man de möjligheter som konst- och kulturinstitutioner och andra samarbetspartner erbjuder.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 3–6

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, tidigare lärande och intressen. Utgående från dem fattas beslut om bland annat arbetssätt, användning av läromedel och beslut

om grupparbeten så, att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärandet och stärka elevens studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande i musik i årskurs 3–6

I musikundervisningen behöver eleverna handledande och uppmuntrande respons, i synnerhet när man tränar samarbete och musikaliska färdigheter. Responsen ska hjälpa varje elev att uppfatta musiken och musikbegreppen och att anpassa sin egen medverkan i gruppen till den musikaliska helheten.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i musik genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i musik. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att följa upp i synnerhet hur elevens förmåga att musicera tillsammans, att tänka i begrepp och att lära sig utvecklas.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i musik

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Delaktighet			
M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp	I1–I4	Förmåga att musicera tillsammans	Eleven tar vid gemensamt musicerande hänsyn till de andra i gruppen.
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande			
M2 handleda eleven till en naturlig röstanvändning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	I1–I4	Förmåga att sjunga och spela i grupp	Eleven sjunger och -spelar tillsammans med andra och försöker anpassa sig till den musikaliska helheten.
M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse	I1–I4	Förmåga att röra sig till musik	Eleven rör sig till musik och använder sin kropp för att uttrycka sig musikaliskt.

M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört	I1–I4	Förmåga att lyssna till musik	Eleven lyssnar koncentrerat till musik och framför sina synpunkter på det hen hört.
M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg	I1–I4	Förmåga att kreativt uttrycka musikaliskt tänkande på olika sätt	Eleven hittar på egna lösningar genom att använda sig av ljud, musik, bilder eller andra uttryckssätt och kan vid behov under handledning utnyttja de möjligheter musikteknologin erbjuder.
Kulturell förståelse och multilitteracitet			
M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald	I1–I4	Förmåga att uppfatta musikens betydelse	Eleven framför synpunkter utgående från sina iakttagelser och upplevelser av musikalisk verksamhet.
M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande	I1–I4	Förståelse för notationssätten inom musiken	Eleven kan följa musiknotationer som övats i samband med musicerande.
Välbefinnande och säkerhet i musik			
M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	I1–I4	Förmåga att använda instrument och anläggningar på ett säkert sätt	Eleven tar hänsyn till bland annat faktorer som påverkar ljud- och musikvolymen då hen använder anläggningar och instrument.
Förmåga att lära sig musik			
M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen	I1–I4	Förmåga att lära sig, arbetsfärdigheter	Eleven ställer upp mål för att utveckla sina musikaliska färdigheter och strävar i sitt musicerande till att nå sitt mål.

14.4.11 Bildkonst

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturellt mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och lust att experimentera. Undervisningen i bildkonst ska utveckla förmågan att förstå konst, omgivningen och annan visuell kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma verkligheten och att påverka den. Genom att förstärka kännedomen om kulturarvet stödjer man att traditionerna förmedlas och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra eleverna att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.

Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleverna ska erbjudas möjligheter att arbeta med mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen bekantar man sig med museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att utöva bildkonst som hobby.

I **årskurserna 3–6** breddar eleverna sitt personliga förhållande till bildkonst och annan visuell kultur. Eleverna uppmuntras att pröva och träna olika sätt att uttrycka sig med bilder och att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter. I undervisningen granskas hur konst och annan visuell kultur påverkar åsikter, attityder och förfaringssätt i elevernas egen livsmiljö och i samhället. Eleverna handleds att utforska vilka mål och roller konstnärer och andra som skapar visuell kultur har haft under olika tider och i olika kulturella sammanhang. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar och möjligheter att arbeta tillsammans. Förmågan att tolka och skapa bilder fördjupas genom ansvarsfull användning av digitala verktyg och webbmiljöer.

Mål för undervisningen i bildkonst i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Att iaktta och tänka visuellt		
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att skapa bilder och med hjälp av olika visuella hjälpmedel	I1, I3, I6	K1, K3, K4, K5
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar samt att motivera sina åsikter	I1, I3, I6	K2, K4, K5, K6

M3 uppmuntra eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar visuellt och med hjälp av andra metoder för att producera information	I1, I3, I6	K2, K3, K4, K5
Att skapa bilder		
M4 handleda eleven att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt samt öva att skapa bilder	I1, I3, I6	K2, K3, K5, K6
M5 handleda eleven att på ett resultatnriktat sätt utveckla sina färdigheter för visuell framställning på egen hand eller i samarbete med andra	I1, I3, I6	K1, K2, K3, K5
M6 handleda eleven att undersöka olika metoder för visuell kommunikation och använda metoder för visuell påverkan i sina egna bilder	I1, I3, I6	K1, K2, K4, K7
Att tolka visuell kultur		
M7 handleda eleven att undersöka bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang samt reflektera över förhållandet mellan verklighet och fiktion	I1, I3, I6	K1, K2, K4, K5
M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder	I1, I3, I6	K1, K4, K5, K6
M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder	I1, I3, I6	K1, K2, K5, K6
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden		
M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen	I1, I3, I6	K3, K4, K6, K7
M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt	I1, I3, I6	K1, K2, K4, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för bildkonst i årskurs 3–6

Genom att studera egna bildkulturer, omgivningens bildkultur och konstens värld närmar man sig målsättningen för undervisningen i bildkonst. Områdena i bildkonst kompletterar delvis varandra och i undervisningen granskar man också hur de är förenade med varandra. Utgångspunkter för valet av innehåll är verk, produkter och fenomen inom konst och annan visuell kultur som är relevant för eleverna. Innehållet ska skapa samband mellan bildkulturer som är både bekanta och nya för eleverna. Eleverna uppmuntras att ta del i valet av innehåll i undervisningen, bildsamlingar som används, arbetsmetoder och redskap. Vid valet av innehåll beaktas lokala möjligheter.

I1 Egna bildkulturer: Innehållet väljs utgående från elevernas egna bilder och bildkulturer. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i det egna bildarbetet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

I2 Bildkulturer i omgivningen: Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

I3 Konstens världar: Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

I VICTIS

BILDKONST I ÅRSKURS 3–4

Att iaktta och tänka visuellt	
<i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i> <i>K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens</i>	
Årskurs 3	Årskurs 4
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att skapa bilder och med hjälp av olika visuella hjälpmedel M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar samt att motivera sina åsikter M3 uppmuntra eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar visuellt och med hjälp av andra metoder för att producera information	M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att skapa bilder och med hjälp av olika visuella hjälpmedel M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar samt att motivera sina åsikter M3 uppmuntra eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar visuellt och med hjälp av andra metoder för att producera information
Att skapa bilder	
<i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i> <i>K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens</i> <i>K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap</i> <i>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	

M4 handleda eleven att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt samt öva att skapa bilder M5 handleda eleven att på ett resultatinriktat sätt utveckla sina färdigheter för visuell framställning på egen hand eller i samarbete med andra M6 handleda eleven att undersöka olika metoder för visuell kommunikation och använda metoder för visuell påverkan i sina egna bilder	M4 handleda eleven att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt samt öva att skapa bilder M5 handleda eleven att på ett resultatinriktat sätt utveckla sina färdigheter för visuell framställning på egen hand eller i samarbete med andra M6 handleda eleven att undersöka olika metoder för visuell kommunikation och använda metoder för visuell påverkan i sina egna bilder
--	--

Att tolka visuell kultur <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 Multilitteracitet</i> <i>K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens</i>	
M7 handleda eleven att undersöka bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang samt reflektera över förhållandet mellan verklighet och fiktion M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder	M7 handleda eleven att undersöka bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang samt reflektera över förhållandet mellan verklighet och fiktion M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i> <i>K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap</i> <i>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt	M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt

Årskurs 3	Årskurs 4
I1 Egna bildkulturer M1–11	
I allt innehåll som avser bildkonst tillämpas om möjligt sådana arbetssätt som är specifika för konsten, såsom teckning, grafik, målning, skulptur, konstruktion, fotografering, film och installationskonst eller kombinationer av dessa. • elevernas bildkulturer syns i skolan, hemma och i kamratkretsarna • de är föremål för reflektion och om möjligt utgångspunkt för arbetet • elevernas delaktighet i skolan, hemmet och i kamratkretsarna vid bildkultur beaktas Andra bildkulturer undersöks i förhållande till elevens egen bildkultur.	I allt innehåll som avser bildkonst tillämpas om möjligt sådana arbetssätt som är specifika för konsten, såsom teckning, grafik, målning, skulptur, konstruktion, fotografering, film och installationskonst eller kombinationer av dessa. • man eftersträvar om möjligt att använda elevens egen bildkultur som grund och utgångspunkt för elevens arbete • elevernas bildkulturer syns i skolan, hemma och i kamratkretsarna andra bildkulturer undersöks i förhållande till elevens egen bildkultur
I2 Bildkulturer i omgivningen M1–11	
Som innehåll i undervisningen används om möjligt • Betydande byggnader • skolbyggnaden och skolgården • elevens egna föremål • reklam som riktar sig till barn och medier • eleverna reflekterar över sin utvidgade livsmiljö via bildkultur när det gäller medier och reklam ligger fokus på medier och reklam som berör elevernas liv och som intresserar dem • eleverna reflekterar kring mediernas betydelse i samhället (fokus på bilder) via synpunkter som ligger eleven nära till hands, t.ex. tv, internet, sociala medier	som innehåll i undervisningen används om möjligt • bildkulturer och betydande byggnader i de nordiska länderna, den byggda miljön och naturmiljön • stilleben av elevens egna föremål • eleverna reflekterar över sin utvidgade livsmiljö via bildkultur när det gäller medier och reklam ligger fokus på medier och reklam som berör elevernas liv och som intresserar dem • eleverna reflekterar kring mediernas betydelse i samhället (fokus på bilder) via synpunkter som ligger eleven nära till hands, t.ex. lokaltidningen, tv, internet, sociala medier de nordiska ländernas synlighet i medier och reklam
Konstens världar M1–11	
introduktion till den finska konstens guldålder	eleverna bekantar sig med nordisk konst

• eleverna reflekterar kring hur finskheten tar sig uttryck i att skapa och ta emot konst förut och i dag eleverna jämför sin konst med den finska guldålderns konst för att finna likheter och skillnader • teckning: blyerts- och tuschteknik • grafik: gravyr i olika material • färglära: primär- och sekundärfärger besök till utställningar och samarbete med bildkonstskolan om möjligt	• eleverna reflekterar kring hur nordiskheten tar sig uttryck i att skapa och ta emot konst förut och i dag • eleverna jämför sin konst med den nordiska konsten för att finna likheter och skillnader • teckning: kol, valörer • färglära: kalla och varma färger, komplementfärger besök till utställningar och samarbete med bildkonstskolan om möjligt
--	--

BILDKONST

Årskurs 5	Årskurs 6
Att iaktta och tänka visuellt <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att skapa bilder och med hjälp av olika visuella hjälpmedel M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar samt att motivera sina åsikter M3 uppmuntra eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar visuellt och med hjälp av andra metoder för att producera information	M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att skapa bilder och med hjälp av olika visuella hjälpmedel M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar samt att motivera sina åsikter M3 uppmuntra eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar visuellt och med hjälp av andra metoder för att producera information
Att skapa bilder <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M4 handleda eleven att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt samt öva att skapa bilder M5 handleda eleven att på ett resultatriktat sätt utveckla sina färdigheter för visuell framställning på egen hand eller i samarbete med andra	M4 handleda eleven att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt samt öva att skapa bilder M5 handleda eleven att på ett resultatriktat sätt utveckla sina färdigheter för visuell framställning på egen hand eller i samarbete med andra

M6 handleda eleven att undersöka olika metoder för visuell kommunikation och använda metoder för visuell påverkan i sina egna bilder	M6 handleda eleven att undersöka olika metoder för visuell kommunikation och använda metoder för visuell påverkan i sina egna bilder
Att tolka visuell kultur <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M7 handleda eleven att undersöka bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang samt reflektera över förhållandet mellan verklighet och fiktion M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder	M7 handleda eleven att undersöka bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang samt reflektera över förhållandet mellan verklighet och fiktion M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder

Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt	M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt

INNEHÅLL

Årskurs 5	Årskurs 6
I1 Egna bildkulturer M1–11	

I allt innehåll som avser bildkonst tillämpas om möjligt sådana arbetssätt som är specifika för konsten, såsom teckning, grafik, målning, skulptur, konstruktion, fotografering, film och installationskonst eller kombinationer av dessa. • man eftersträvar om möjligt att använda elevens egen bildkultur som grund och utgångspunkt för elevens arbete • att visa upp elevernas bildkulturer i skolan och på fritiden • andra bildkulturer undersöks i förhållande till elevens egen bildkultur	I allt innehåll som avser bildkonst tillämpas om möjligt sådana arbetssätt som är specifika för konsten, såsom teckning, grafik, målning, skulptur, konstruktion, fotografering, film och installationskonst eller kombinationer av dessa. • man eftersträvar om möjligt att använda elevens egen bildkultur som grund och utgångspunkt för elevens arbete • att visa upp elevernas bildkulturer i skolan och på fritiden • andra bildkulturer undersöks i förhållande till elevens egen bildkultur
I2 Bildkulturer i omgivningen M1–11	
som innehåll i undervisningen används om möjligt • bildkulturer och betydande byggnader i Finland och Europa, den byggda miljön och naturmiljön • föremål som eleven valt till stilleben och en del av en bild/ett verk • eleverna reflekterar över sin utvidgade livsmiljö via bildkultur, europeiskhet När det gäller medier och reklam ligger fokus på medier och reklam som berör elevernas liv och som intresserar dem. • eleverna reflekterar kring mediernas betydelse i samhället (fokus på bilder) via synpunkter som ligger eleven nära till hands, t.ex. lokaltidningen, tv, internet, sociala medier • hur Finland och Europa framställs i medier och reklam	som innehåll i undervisningen används om möjligt • bildkulturer och betydande byggnader i områden utanför Europa, samt den byggda miljön och naturmiljön i dessa områden • elevens egna föremål och samtida dekorativa föremål jämförs de jämför liknande föremål i kulturer utanför Europa för att finna likheter och skillnader • eleverna reflekterar över sin utvidgade livsmiljö via bildkultur, att vara världsmedborgare När det gäller medier och reklam ligger fokus på medier och reklam som berör elevernas liv och som intresserar dem. • eleverna reflekterar kring mediernas betydelse i samhället (fokus på bilder) via synpunkter som ligger eleven nära till hands, t.ex. lokaltidningen, tv, internet, sociala medier • hur områden utanför Europa framställs i medier och reklam
Konstens världar M1–11	
Den europeiska konsthistoriens centrala drag (t.ex. romantiken, realismen, modernismen och samtidskonst)	- konst och arkitektur i områden utanför Europa • grafisk design: bild och ord

• teckning: ett tema är människan, hur ljus och skugga påverkar formen • färglära: brutna färger och valör besök till utställningar och samarbete med bildkonstskolan om möjligt	• komposition: perspektiv, teckna rum • färglära: hur färger påverkar bilden besök till utställningar och samarbete med bildkonstskolan om möjligt
--	--

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 3–6

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttryckssätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 3–6 ska eleverna granska aktuella fenomen inom konst och annan visuell kultur i sin livsmiljö. Tvärkonstnärliga och tematiska arbetssätt prioriteras i undervisningen. Eleverna uppmanas att förhålla sig kritiskt till olika informationskällor. Teknik och webbmiljöer används på ett mångsidigt, ansvarsfullt och tryggt sätt i undervisningssituationerna.

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 3–6

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Lärande i konst kännetecknas av att eleven lär sig både individuellt och tillsammans med andra, vilket stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevens individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till exempel val av uttryckssätt, arbetssätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Lärandet i konst ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och få individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser.

Bedömning av elevens lärande i bildkonst i årskurs 3–6

Bedömningen av lärandet och den respons man ger eleven i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Responsen ska stödja eleven att utveckla sin förmåga att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och annan visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och

färdigheter i självbedömning. Eleven ska handledas att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i bildkonst genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i bildkonst. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att följa upp elevens framsteg vad gäller utvecklingen av färdigheter i att skapa, betrakta och tolka bilder.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i bildkonst

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i bildkonst	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att iaktta och tänka visuellt			
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att skapa bilder och med hjälp av olika visuella hjälpmedel	I1, I3, I6	Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan göra mångsidiga iakttagelser gällande omgivningen och dess bilder genom att använda visuella uttryckssätt
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar samt att motivera sina åsikter	I1, I3, I6	Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar verbalt	Eleven kan beskriva sina iakttagelser om omgivningen, konst och annan visuell kultur och motiverar sina tankar verbalt.
M3 uppmuntra eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar visuellt och med hjälp av andra metoder för att producera information	I1, I3, I6	Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar visuellt	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar förutom med bilder även genom andra uttryckssätt
Att skapa bilder			
M4 handleda eleven att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt samt öva att skapa bilder	I1, I3, I6	Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att skapa bilder.
M5 handleda eleven att på ett resultatinriktat sätt utveckla sina färdigheter för visuell framställning	I1, I3, I6	Förmåga att utveckla sina visuella färdigheter	Eleven kan ställa upp mål och strävar efter att utveckla sina

på egen hand eller i samarbete med andra			visuella färdigheter på egen hand och i grupp.
M6 handleda eleven att undersöka olika metoder för visuell kommunikation och använda metoder för visuell påverkan i sina egna bilder	I1, I3, I6	Förmåga att påverka och delta med hjälp av bilder	Eleven kan uttrycka sina åsikter genom att använda olika visuella uttryckssätt.
Att tolka visuell kultur			
M7 handleda eleven att undersöka bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang samt reflektera över förhållandet mellan verklighet och fiktion	I1, I3, I6	Förmåga att iaktta bilder	Eleven kan iaktta hur bildernas innehåll, form och kontext påverkar tolkningen av bilderna.
M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder	I1, I3, I6	Förmåga att tolka bilder ur olika perspektiv	Eleven kan tolka bilder ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och utnyttjar sina tolkningar i diskussioner om bilderna.
M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder	I1, I3, I6	Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda sig av olika visuella uttryckssätt då hen granskar konst och annan visuell kultur samt då hen gör egna bilder.
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden			
M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen	I1, I3, I6	Förmåga att granska värden	Eleven kan uttrycka sin åsikt om värden som kommer till uttryck i konsten, i omgivningen och i den visuella kulturen.
M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt	I1, I3, I6	Förmåga att välja innehåll och arbetssätt	Eleven beaktar i sina bilder aspekter som hör samman med kulturell mångfald och hållbar utveckling.

14.4.12 Slöjd

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne där eleverna med hjälp av många olika slags material får uttrycka sig genom att skapa för hand,

genom att formge och genom att använda teknologi. Hit hör att självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster och att utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella, materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar och att använda de inlärd kunskaperna och färdigheterna i vardagen. Slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att skapa med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevens förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.

I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnegränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevens livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv samt skolans kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdkulturen.

I årskurserna 3–6 är slöjdens uppdrag att stödja elevernas förmåga att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Undervisningen ska stödja eleverna att lära sig och tillämpa begrepp, ord och termer som anknyter till slöjd. Eleverna bekantar sig med olika materiella egenskaper och blir bekant med hur egenskaperna kan utnyttjas och vilka lösningar de möjliggör. Eleverna ska vägledas i att kunna välja mellan olika arbetsmetoder, arbetsredskap, maskiner och anordningar samt att arbeta med hjälp av dem. Slöjdens fostrande uppdrag är att lära eleven att kritiskt granska människans konsumtions- och produktionssätt ur ett rättvis- och hållbarhetsperspektiv och ur ett etiskt perspektiv.

Mål för undervisningen i slöjd i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete	I1–I6	K1, K2
M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet	I1–I6	K1, K5
M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar	I1–I4	K2, K4, K5
M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt	I3, I5	K4, K6

M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap	I1–I5	K3, K6
M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen	I1, I2, I6	K5
M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt	I6	K1, K4, K7
M8 uppmåna eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionssätt kritiskt	I1–I3, I5	K1, K3, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för slöjd i årskurs 3–6

Innehållet i de olika delområdena används för att utforma större helheter med aktuella och mångsidiga pedagogiska uppgifter för de olika årskurserna. Innehållet väljs så att eleven får kunskap om olika material och slöjdmeter och lär sig att förstå och fördomsfritt tillämpa dem genom att dra nytta av sådant de lärt sig i andra läroämnena och lärmiljöer.

I1 Innovation: Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

I2 Planering: Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna provar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

I3 Prövning: Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskinerna och anordningarna som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

I4 Tillverkning: Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

I5 Tillämpning: Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

I6 Dokumentering och bedömning: Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

I VICHTIS

MÅL

I SÖLD

Årskurs 3

Årskurs 4

<i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna M2 introducera slöjdprocessen för eleven M3 slöjda enligt instruktioner M4 namnge och identifiera terminologi, arbetssätt, verktyg och material M5 känna till reglerna i slöjdlokalerna M7 självbedömning av slöjdprocessen	M1 mångsidigt slöjdande M2 känna till och gestalta hela slöjdprocessen M3 söka alternativa lösningar M4 behärska de vanligaste verktygen, använda rätta begrepp M5 introducera modeller och lösningar som främjar arbetssäkerheten M6 slöjdarbetet dokumenteras även digitalt M7 själv- och kamratbedömning av slöjdprocessen

INNEHÅLL

Årskurs 3	Årskurs 4
Innovation M1–6	
Introducera slöjdprocessens olika skeden genom samarbete	Söka lösningar utgående från materialens olika egenskaper
Prövning M1–6	
Introducera de vanligaste materialen	Introducera de vanligaste materialen som används i slöjd samt deras egenskaper
Introducera de vanligaste elverktygen och eleverna övar att använda dem	Identifiera olika material
Introducera de vanligaste verktygen och materialen som används i olika arbetsskeden	Introducera olika sätt att bearbeta material

Stöda kreativa lösningar	
Planering M1–6	
Introducera slöjdprocessens olika skeden genom samarbete	Utnyttja olika material i planeringen
Tillverkning M1–6	
Namnge de vanligaste verktygen och använda dem korrekt	Lära välja rätt verktyg för olika material i olika arbetsskeden
Göra eleverna förtrogna med slöjdlokalerna	Öva använda de vanligaste verktygen och maskinerna
Introducera korrekt arbetsordning	Introducera även ovanligare verktyg
Introducera de vanligaste verktygen och materialen som används i olika arbetsskeden	Öva arbetssätt som främjar arbetssäkerheten
Beakta arbetssäkerheten i de olika arbetsskedena	
Tillämpning M1–6	
Stöda kreativa lösningar	Eleverna bekantar sig med slöjdprocessens långsiktighet och innovativitet
Iaktta slöjd i omgivningen	Eleverna bekantar sig med egenskaper som betecknar en högklassig produkt
Dokumentering och bedömning M6, M7	
Identifiera unikheten hos elevens eget och andras alster	Eleverna bekantar sig med kriterierna för ett finslipat slutresultat
Eleverna identifierar estetiken i färdiga arbeten	Eleverna lär sig att uppskatta slutfört arbete och uppleva tillfredsställelse
Eleverna dokumenterar färdiga arbeten	Eleverna dokumenterar arbetet även digitalt
Eleverna övar självbedömning	Självbedömning och bedömning tillsammans med andra elever

I SÖLD

Årskurs 5

Årskurs 6

<i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M1 uppmuntra eleven att experimentera och vara innovativ M2 eleven dokumenterar slöjdprocessens skeden som en del av slöjdprocessen M3 eleven planerar och tillverkar en egen produkt M4 eleven kombinerar olika material M5 eleven för vidare den planerade slöjdprocessen på ett långsiktigt sätt från idéstadiet till slutbedömningen och iakttar arbetssäkerheten M6 digitala verktyg utnyttjas i slöjdprocessens olika skeden M7 eleven uppskattar och bedömer sin egen produkt M8 eleven ser återvinning som en del av slöjden	M1 eleven uttrycker sig genom slöjd M2 eleven kan hantera slöjdprocessen även i samarbete M3 planering och tillverkning av en gemensam slöjdprodukt M4 eleven använder olika slöjdtekniker och material M5 eleven bär ansvar i den gemensamma slöjdprocessen M6 digitala verktyg utnyttjas i slöjdprocessens olika skeden M7 eleven uppskattar och bedömer den gemensamma produkten M8 eleven utnyttjar återvinningsmaterial om möjligt eleven ser produktens livslängd som en del av slöjdprocessen

INNEHÅLL

Årskurs 5	Årskurs 6
Innovation M1–6	
Eleven planerar en egen produkt	Eleven uttrycker sig genom slöjd Eleven planerar på egen hand och tillsammans
Prövning M1–6	
Eleven vägleds att prova att utnyttja olika materials egenskaper på ett mångsidigt sätt	Eleven bekantar sig med hur återvinningsmaterial kan utnyttjas i slöjd

	Eleven vägleds att prova att utnyttja olika materials egenskaper på ett mångsidigt sätt
Planering M1–6	
Eleven handleds att välja material på ett ändamålsenligt sätt	Ett eget arbete planeras på egen hand eller tillsammans
Eleven utarbetar en egen plan och tillverkar en produkt enligt planen	Eleven lär sig att planera samt välja lämpliga material och tekniker och verktyg för de olika skedena på ett ändamålsenligt sätt
Tillverkning M1–6	
Eleven handleds att välja arbetssätt på ett ändamålsenligt sätt	Eleven lär sig att identifiera söndriga verktyg eller maskiner
Eleven bekantar sig med elektroniska komponenter, verktyg och arbetssätt	Eleven lär sig att justera och underhålla verktygen
Arbets säkerhet som en del av slöjdekulturen	Eleverna tillverkar en produkt som de planerat på egen hand eller tillsammans
Eleverna övar programmering av olika funktioner, tex med hjälp av robotteknik och automation	Eleverna övar programmering av olika funktioner, tex med hjälp av robotteknik och automation
Tillämpning M1–7	
Eleven bekantar sig med robotik och automation	Eleverna reflekterar kring konsumtionsvanor och produktionssätt på ett mångsidigt sätt
Eleven bekantar sig med slöjdens kulturarv	Eleven bekantar sig med livscykel tankandet
Eleven bekantar sig med återvinning som en del av slöjden	Eleven lär sig mera om hur verktygen, maskinerna och apparaterna fungerar
Det görs studiebesök om möjligt	
Dokumentering och bedömning M6–7	
Bedömning och dokumentering av en produkt som eleven planerat själv	Slöjdprocessens olika skeden dokumenteras
Dokumentering enligt arbetsskede	Eleverna identifierar egenskaper som betecknar en högklassig produkt

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 3–6

Ändamålsenliga och säkra lokaler, arbetsredskap, maskiner, anordningar och material formar en lärmiljö som stödjer lärandet. Samtidigt lär sig eleverna med hjälp av dem förstå hur den teknologi som används inom slöjd fungerar. Informations- och kommunikationsteknik ger möjlighet att använda olika läromedel, plattformar för lärande, ritprogram och digital bildredigering samt att skapa ritningar och modeller som stöd för det egna arbetet och planeringen. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för teknisk slöjd och textilslöjd.

Det praktiska lärandet stöds med hjälp av undersökande projekt, över läroämnegränserna och i samarbete med utomstående experter och gemenskaper. Eleverna får kunskap om den nationella kulturen och det nationella kulturarvet virtuellt och genom att besöka museer, utställningar och bibliotek. Besök på utställningar och företag används för att stödja och förstärka lärandet. Besöken utnyttjas i olika pedagogiska uppgifter. Teknik och virtuella lärmiljöer används mångsidigt, ansvarsfullt och säkert.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 3–6

Med tanke på målen för läroämnet är det väsentligt att man beaktar elevernas olika förutsättningar och behov och differentierar slöjdundervisningen utgående från det, till exempel genom valet av lärmiljöer, arbetssätt och arbetsuppgifter. Eleverna ska stödjas att utveckla sina slöjdfärdigheter på ett flexibelt och lämpligt sätt. Eleverna ska uppmuntras att njuta av sitt skapande. Slöjdundervisningen ska stödja eleverna att utveckla egna lösningar och att bygga och använda nyskapande kunskap individuellt eller tillsammans med andra. Det är viktigt att reservera tillräckligt med tid för handledning och stöd.

Bedömning av elevens lärande i slöjd i årskurs 3–6

Bedömningen av lärandet och den respons som eleverna får ska vara handledande och uppmuntrande och grunda sig på slöjdprocessen i sin helhet. Dokumentation av processens olika faser utnyttjas som ett redskap vid bedömningen. Eleverna ska ges positiv respons på sina framsteg och uppmuntras att utöka och fördjupa sina färdigheter. Bedömningen ska fokusera på hur eleverna tillägnat sig det centrala innehållet men också mångsidigt på hur elevernas kunskaper och färdigheter i slöjd utvecklats. I samband med utvärderingssamtal och annan respons anvisas eleverna mål för utveckling och vägledning för hur prestationen kan utvecklas. Eleverna ska delta i bedömningen genom att erbjudas olika sätt att utvärdera sitt eget och sina klasskamraters arbete. Eleverna kan ges möjlighet att presentera och utvärdera grupparbeten och arbetsresultat för att lära sig att framträda, att presentera information tydligt och klart, uppskatta andras arbete och utveckla förmågan att ge konstruktiv respons.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i slöjd genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i slöjd. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att iaktta slöjdprocessen i sin helhet, hur eleverna arbetar med olika material, hur smidigt arbetet löper, kvaliteten på produkterna, och hur eleverna tillämpar sådant som de lärt sig i andra läroämnen.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i slöjd

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete	I1–I6		Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.
M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet	I1–I6	Förmåga att planera och genomföra sitt arbete samt utvärdera och dokumentera processen	Eleven genomför en hel slöjdprocess och kan dokumentera alla faser i processen.
M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar	I1–I4	Förmåga att tillverka en produkt eller ett alster	Eleven kan framställa en produkt eller ett alster utgående från en egen eller gemensam plan. Eleven tar hänsyn till estetik och funktionalitet.
M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt	I3, I5	Förmåga att välja, kombinera och använda material och tillverkningstekniker som används inom slöjden	Eleven väljer, kombinerar och använder på ett ändamålsenligt sätt olika material och tillverkningstekniker. Eleven känner till och kan använda slöjdtermer.
M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap	I1–I5	Förmåga att välja och använda arbetsredskap, maskiner och anordningar	Eleven tar ansvar för sitt arbete och arbetar målinriktat. Eleven kan redogöra för hur enkla och vardagliga apparater fungerar. Eleven kan använda lämpliga arbetsredskap, maskiner och apparater på ett korrekt, säkert och ändamålsenligt sätt.
M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen	I1, I2, I6	Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik i det egna arbetet	Eleven använder under handledning av läraren informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka

			slöjdprodukter och för att dokumentera slöjdprocessen.
M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt	I6	Förmåga att utvärdera sitt eget och andras arbete samt förmåga att ge kamratrespons	Eleven deltar konstruktivt i utvärderingen av sitt eget och andras arbete samt ger kamratrespons.
M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionssätt kritiskt	I1–I3, I5	Förmåga att reflektera över olika konsumtionsvanor och produktionssätt	Eleven kan beskriva hur konsumtionsvanor och produktionssätt påverkar produktens livscykel.

14.4.13 Gymnastik

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsuppfattning, fysisk aktivitet och samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat.

I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

”Vi rör på oss och tränar våra färdigheter tillsammans.”

I årskurserna 3–6 ligger tyngdpunkten i undervisningen på att befästa och bredda de grundläggande motoriska färdigheterna samt stärka de sociala färdigheterna. En mångsidig undervisning som präglas av samspel och kommunikation stödjer lärandet, elevernas välbefinnande, deras utveckling mot självständighet och delaktighet samt ger beredskap för en aktiv livsstil. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i att planera och genomföra aktiviteter på ett ansvarsfullt sätt.

Mål för undervisningen i gymnastik i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Fysisk funktionsförmåga		
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga	I1	K1, K3
M2 hjälpa eleven att utveckla sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	I1	K1, K3, K4
M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årtider och i olika situationer	I1	K3
M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årtider och i olika situationer	I1	K3
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	I1	K3
M6 lära ut simkunnsighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet	I1	K3
M7 vägleda eleven att bete sig säkert och sakligt under gymnastiklektionerna	I1	K3, K6, K7
Social funktionsförmåga		
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	I2	K2, K3, K6, K7
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2	K2, K6, K7
Psykisk funktionsförmåga		
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	I3	K1, K2, K3
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	I3	K1, K2

Centralt innehåll som anknyter till målen för gymnastik i årskurs 3–6

I1 Fysisk funktionsförmåga: Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Undervisning i gymnastik omfattar undervisning i simning, vattengymnastik och räddning. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen utnyttjas lekar, övningar och spel på ett mångsidigt sätt för att främja känslan av delaktighet, behörighet och självständighet. De hjälper även eleverna att uttrycka sig och uppleva det estetiska.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

I2 Social funktionsförmåga: I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

I3 Psykisk funktionsförmåga: I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

I VICTIS

GYMNASTIK

Fysisk funktionsförmåga	
<i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet</i>	
<i>K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap</i>	
<i>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
Årskurs 3	Årskurs 4

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga M2 hjälpa eleven att utveckla sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årtider och i olika situationer M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årtider och i olika situationer M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka M6 lära ut simkunnsighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet M7 vägleda eleven att bete sig säkert och sakligt under gymnastiklektionerna	M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga M2 hjälpa eleven att utveckla sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årtider och i olika situationer M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årtider och i olika situationer M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka M6 lära ut simkunnsighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet M7 vägleda eleven att bete sig säkert och sakligt under gymnastiklektionerna
Social funktionsförmåga <i>K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens</i> <i>K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap</i> <i>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter
Psykisk funktionsförmåga <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i> <i>K3 Vardagskompetens</i>	
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen
---	---

INNEHÅLL

Årskurs 3	Årskurs 4
Fysisk funktionsförmåga M1–7	
Jag rör på mig på ett mångsidigt sätt • eleverna bekantar sig med olika motionsmiljöer och hur man rör sig på ett adekvat sätt (bl.a. säkerhet, klädsel) • eleverna bekantar sig med olika lekar, spel och idrottsgrenar • eleverna rör sig även i takt med musik • gymnastik enligt årstid Jag utvecklas som motionsutövare • eleverna övar rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt; nivåer, riktningar och ställningar • eleverna bekantar sig med och underhåller motionsutrustning • eleverna övar sig i att se till sin hygien • eleverna handleds att utveckla sin förmåga att kontrollera sina kroppsrörelser med beaktande av de motoriska färdigheterna • eleverna lär sig grundläggande simfärdigheter (simma 50 m, dyka 5 m)	Jag utvecklas till en skicklig motionsutövare • eleverna lär sig att under handledning känna igen sin egen färdighetsnivå när det gäller olika faktorer som påverkar koordinationen • eleverna uppmuntras att utveckla sina koordinationsfärdigheter med hjälp av lekar, referensspel och övningar; statisk balans, dynamisk balans, behärskning av styrka och rörelsehastighet, noggrannhet vad gäller taktning och sinne för riktning, kombination, modifikation, reaktion (utveckling av kärnfärdigheter) • eleverna känner igen sina styrkor som motionsutövare • musik utnyttjas i gymnastik (dans, musikmotion) • elevernas grundläggande simfärdigheter stärks och de bekantar sig med olika simtekniker • eleverna lär sig att spela olika referens- och mikrospele • eleverna bekantar sig med olika idrottsgrenar och redskapen som används inom dem
Social funktionsförmåga M8–9	

• eleverna motionerar i olika grupper och par • eleverna lär sig att beakta andra • eleverna lär sig att hantera besvikelser samt andra känslotillstånd i samband med gymnastiken (t.ex. lekar, spel)	• eleverna lär sig att följa spelregler • eleverna övar att ge positiv kamratrespons • eleverna arbetar i olika grupper • eleverna övar att ge positiv kamratrespons • eleverna arbetar i olika grupper • eleverna underhåller de gemensamma idrottsredskapen
Psykisk funktionsförmåga M10–11	
• man eftersträvar att ge eleven möjligheter att uppleva att hen lyckas • eleverna lär sig att hantera besvikelser samt andra känslotillstånd i samband med gymnastiken (t.ex. lekar, spel)	• man eftersträvar att ge eleven möjligheter att uppleva att hen lyckas • eleverna lär sig att hantera besvikelser samt andra känslotillstånd i samband med gymnastiken (t.ex. lekar, spel)

MÅL

I GYMNASTIK

Fysisk funktionsförmåga	
<i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens K5 Multilitteracitet K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
Årskurs 5	Årskurs 6

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga M2 hjälpa eleven att utveckla sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årtider och i olika situationer M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årtider och i olika situationer M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet M7 vägleda eleven att bete sig säkert och sakligt under gymnastiklektionerna	M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga M2 hjälpa eleven att utveckla sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årtider och i olika situationer M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årtider och i olika situationer M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet M7 vägleda eleven att bete sig säkert och sakligt under gymnastiklektionerna
Social funktionsförmåga <i>K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i> <i>K3 Vardagskompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap</i> <i>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</i>	
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter
Psykisk funktionsförmåga <i>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</i> <i>K3 Vardagskompetens</i>	
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

INNEHÅLL

Årskurs 5	Årskurs 6
Fysisk funktionsförmåga M1–7	
Hälsosam motion • eleverna utforskar betydelsen av motion för främjande av hälsa (fysisk, psykisk och social) • eleverna bekantar sig med faktorer som påverkar konditionen och hur de utvecklas; styrka, uthållighet, hastighet, rörlighet • utmaningar som en kropp i förändring medför beaktas • eleverna bekantar sig med mätningar som bedömer konditionsutvecklingen och den fysiska funktionsförmågan Spelens och idrottsgrenarnas värld • eleverna bekantar sig mångsidigt med olika lagsporter och individuella grenar • eleverna bekantar sig med olika hobbymöjligheter när det gäller spel och idrottsgrenar i den egna orten (samarbete med klubbar) • eleverna övar sina simfärdigheter samt lär sig att räddning i vatten • eleverna lär sig övningar inom olika idrottsgrenar så att de kan öva på eget initiativ på fritiden • Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.	Den fysiska jag • eleverna bekantar sig med olika konditionsövningar som stöder kompetens inom olika grenar (bl.a. maxhastighet, acceleration, rörelsehastighet) • eleverna bekantar sig med grunderna för uthållighetsövning (aerob uthållighet, anaerob uthållighet) • eleverna bekantar sig med grunderna för muskelkonditionsövningar (bl.a. explosiv styrka, statisk styrka) • eleverna bekantar sig med övningar som utvecklar kroppens smidighet och spänst • eleverna övar att utnyttja olika mätresultat Skicklighet inom grenar • elevernas färdighet och speluppfattning inom olika spel utvecklas • elevernas färdighet och tekniker i individuella grenar stärks • det ses till att eleverna kan simma 200 m och att de kan utföra räddning i vatten • eleverna uttrycker sig med hjälp av rörelse
Social funktionsförmåga M8–9	

• elevernas förmåga att spela hederligt och utöva motion stärks	• eleverna lär sig att njuta av sina egna och andras prestationer samt uppskatta dem • eleverna lär sig att se det estetiska i motion
Psykisk funktionsförmåga M10–11	
• eleverna lär sig att känna igen utmaningar som motionsutövare • eleverna lär sig och uppmuntras att följa upp sin motion med hjälp av en motionsdagbok och/eller portfölj	Motion som livsstil • eleverna reflekterar kring vilka idrottsgrenar de tycker om • eleverna lär sig att utöva motion enligt de ålderrelaterade rekommendationerna • eleverna bekantar sig med betydelsen av motion för främjande och upprätthållande av välbefinnandet • eleverna lär sig att utnyttja digitala verktyg i sitt motionsutövande

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 3–6

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I gymnastikundervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årtiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap och ger möjlighet till uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Utnyttjandet av motionsteknologi stödjer målen för gymnastikundervisningen. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 3–6

En uppmuntrande och accepterande atmosfär är en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet. Det är viktigt att beakta elevernas individualitet, att arbetsklimatet är tryggt och att undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen är tydliga. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 3–6 ska särskild vikt fästas vid sådana grundläggande färdigheter som inverkar på hur eleverna kan delta i gemensamma aktiviteter.

Bedömning av elevens lärande i gymnastik i årskurs 3–6

Eleverna ska genom uppmuntrande och handledande respons och bedömning motiveras att röra på sig med hjälp av gymnastik. Responsen stödjer elevernas positiva uppfattning om sig själva som motionsutövare. Bedömningen ska grunda sig på mångsidig information om elevernas lärande och sätt att arbeta.

I responsen och bedömningen ska man fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov samt stödja dem. Elevernas hälsotillstånd och specialbehov ska beaktas i gymnastikundervisningen och bedömningen. Vid bedömningen observeras elevernas aktivitet och arbete. Bedömningen i gymnastik ska grunda sig på målen för den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Föremål för bedömningen är elevernas lärande (målen 2–6) och sätt att arbeta (målen 1 och 7–10). Elevernas fysiska konditionsnivå ska inte användas som grund för bedömningen. Mätningar som gjorts med Move! används inte som grund för bedömningen. Eleverna ska vägledas att utvärdera sig själva.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i gymnastik genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i gymnastik.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i gymnastik

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för vitsordet åtta
Fysisk funktionsförmåga			
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga	I1	Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.
M2 hjälpa eleven att utveckla sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	I1	Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, t.ex. i lekar och spel.
M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan balansera och röra på sig i olika lärmiljöer.
M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att	I1	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att	Eleven kan hantera redskap i olika lärmiljöer.

använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer		hantera redskap) i olika gymnastikformer	
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	I1	Förmåga att träna sina fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.
M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet	I1	Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven har grundläggande simkunnighet <i>(kan simma 50 meter på två olika sätt och dyka 5 meter under vattnet)</i>
M7 vägleda eleven att bete sig säkert och sakligt under gymnastiklektionerna	I1	Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan ta hänsyn till eventuella faror under gymnastiklektionerna och försöker agera på ett säkert och sakligt sätt.
Social funktionsförmåga			
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	I2	Sociala färdigheter och arbetsfärdigheter	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt.
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2	Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.
Psykisk funktionsförmåga			
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	I3	Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp,	I3		Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att som en del av

av att kunna och av att vara en del av gemenskapen			självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
--	--	--	--

[Valfritt ämne i årskurs 4-6](#)

I årskurserna 4-6 finns det en valfri årsveckotimme. Nummela skola samarbetar med Nummelan koulu för att kunna erbjuda fler alternativ i de valfria ämnena.

14.4.14 ELEVHANDLEDNING

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv.Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, liksom skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga

tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

I årskurserna 3–6 genomförs elevhandledningen huvudsakligen som en integrerad del av den övriga undervisningen och verksamheten i skolan. Man kan också reservera lektioner för elevhandledning på det sätt som fastställs i läroplanen. Klassläraren ansvarar tillsammans med de övriga lärarna för elevhandledningen. Utöver den egna skolan och närmiljön kan även företag och andra samarbetsparter i den närmaste omgivningen fungera som lärmiljöer.

Elevhandledningen ska stödja eleverna att hitta och utveckla studiestrategier, stärka deras förmåga att ställa upp individuella mål och utvärdera hur målen nås samt bidra till att utveckla förmågan att lära sig. Handledningen ska hjälpa eleverna att tillägna sig olika färdigheter och metoder som behövs för att lära sig, arbeta, inhämta kunskap och hantera information i studierna. De ska också lära sig att identifiera läroämnenas särdrag samt att välja lämpliga inlärningsstrategier för varje läroämne. Handledningen ska stödja utvecklandet av elevernas sociala färdigheter och färdigheter att arbeta i grupp.

Elevhandledningen ska utveckla färdigheter som behövs i livet och stärka elevernas positiva uppfattning om sig själva som elever. Eleverna ska vägledas att identifiera och värdesätta både sina egna och andras styrkor, förmågor och färdigheter. De ska stödjas att ta ansvar för sitt liv, sina studier, sina val och sin medverkan som aktiva medlemmar och aktörer i gruppen och närmiljön. Eleverna ska ges möjligheter att delta och påverka i skolgemenskapen och närmiljön, för att de småningom ska få en uppfattning om sina möjligheter att påverka i samhället.

Via elevhandledningen ska eleverna bekanta sig med yrken, arbetsplatser och näringsliv i den närmaste omgivningen. Syftet med eventuella studiebesök och exkursioner är att ge eleverna en bild av arbetsliv, företagsamhet och olika yrken. Genom besöken väcks också elevernas intresse för olika yrken.

Elevhandledningen ska stödja eleverna och vårdnadshavarna när det gäller att få information och göra val förknippade med studierna. De ska ha möjlighet till personliga handledningssamtal om studier och val och att få svar på olika frågor gällande lärande och skolgång.